

242
1758

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО

О.М. Попов, О.М. Моргунов,
С.Ю. Поляков

ТАКТИЧНА ПІДГОТОВКА

Харків
2004

УДК 355.421

Тактична підготовка: Навч. посібник / О.М. Попов, О.М. Моргунов, С.Ю. Поляков. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2004. – 215 с.

Розглянуто тактичні основи сучасного загальновійськового бою, принципи управління підрозділами в бою, дії вільковослужбовця як окремо, так і у складі підрозділу на полі бою.

Висвітлено питання щодо тактичних прийомів протидиверсійної боротьби, маршу, похідної охорони, розміщення на місці та сторожової охорони підрозділів ЗСУ.

Наведено характеристику організації, озброєння, тактики дій підрозділів сухопутних військ провідних армій світу (США, ФРН), діяльності військ спеціального призначення.

Для студентів, курсантів та слухачів, які навчаються за програмою підготовки кадрових офіцерів і офіцерів запасу.

Рецензенти: канд. військ. наук доц. *В.С. Полікашин* (Харківський військовий університет); канд. військ. наук доц. *І.М. Карташов* (Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого)

Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою академії (протокол № 6 від 22.10.04 р.)

Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого
БІБЛІОТЕКА

Передмова

Досвід світових війн підтверджує особливу роль тактики в сучасних умовах. Це обумовлено значимістю загальновійськового бою в досягненні перемоги над противником, а також великими можливостями, якими володіє тактичне командування для вирішення бойових завдань.

Тактика (тактична підготовка) є найважливішою частиною бойової підготовки військ, ведучою навчальною дисципліною у військових навчальних закладах.

Справжній офіцер повинен мати високий досвід у військовій справі, знати й уміти застосовувати в ході бою нові засоби дій, які розробляються сучасною тактикою.

Допомогти йому в цьому – мета даного посібника, в якому розглянуто ті питання, які є головними у підготовці майбутніх офіцерів.

Розділ 1. ОСНОВИ ЗАГАЛЬНОВІЙСЬКОВОГО БОЮ

1.1. Тактика-теорія і практика бою

Тактика – це теорія і практика підготовки та ведення бою підрозділами, частинами, з'єднаннями різних видів Збройних Сил, родів військ (сил) і спеціальних військ. Вона поділяється на загальну і тактику видів Збройних Сил, родів військ і спеціальних військ.

Загальна тактика досліджує закономірності загальновійськового бою і виробляє рекомендації з його підготовки і ведення спільними зусиллями підрозділів, частин різних видів Збройних Сил, родів військ і спеціальних військ; основу загальної тактики складає тактика Сухопутних військ. Тактика видів Збройних Сил, родів військ і спеціальних військ розробляє специфічні питання бойового застосування підрозділів, частин і підрозділів видів Збройних Сил, роду військ і спеціальних військ у загальновійськовому бою.

Загальна тактика і тактика видів Збройних Сил, родів військ, спеціальних військ тісно пов'язані: загальна тактика визначає завдання підрозділів, частин і підрозділів видів Збройних Сил, родів військ і спеціальних військ у загальновійськовому бою, порядок і способи їх спільного використання і тим самим впливає на розвиток їх тактики; у свою чергу, зміни в тактиці видів Збройних Сил, родів військ і спеціальних військ впливають на розвиток загальної тактики, вимагають уточнення й вдосконалення її рекомендацій.

Тактика включає два аспекти – теоретичний і практичний. Теорія тактики досліджує зміст і характер сучасного бою, розкриває закономірності й принципи проведення збройної боротьби тактичними силами і засобами, вивчає бойові можливості військових формувань, розробляє способи підготовки й проведення бою. Теоретичні положення тактики наведені в статутах, настановах, підручниках, навчальних посібниках, військово-теоретичних працях. Практика тактики охоплює діяльність командирів, штабів і військ з підготовки й ведення бою. Вона включає в себе збір і вивчення даних обстановки, ухва-

лення рішень і доведення завдань до підлеглих, планування та підготовку військ і місцевості до бою, проведення бойових дій, керування підрозділами, частинами, з'єднаннями, всебічне забезпечення бою.

Велику роль тактики в сучасних умовах підтверджує досвід локальних війн. Це обумовлено тим, що загальновійськовий бій все ще зберігає певне значення в досягненні перемоги над противником. Тактика нерозривно зв'язана з іншими складовими частинами військового мистецтва, її теорія і практика керуються вимогами стратегії й оперативного мистецтва. У свою чергу, під впливом швидкого розвитку озброєння і бойової техніки тактика впливає на оперативне мистецтво, а через нього і на стратегію.

Тактика – найдинамічніша галузь військового мистецтва. Зміни в тактиці залежать від технічного прогресу і вдосконалення засобів збройної боротьби, морально-бойових якостей особового складу армії. Тактика максимально наближена до практичної діяльності військ; рівень її розвитку та якість тактичної підготовки офіцерів, штабів і військ багато в чому визначають умови досягнення перемоги в бою.

Головна увага приділяється нині теоретичній розробці й практичній перевірці в ході загальновійськових навчань нових прийомів і способів бойового застосування сил і засобів в умовах застосування засобів масового ураження і ядерної зброї. Продовжується вдосконалення способів підготовки і проведення загальновійськового бою в умовах застосування тільки звичайних засобів ураження, що теж якісно змінилися.

Отже, сучасна тактика – це теорія і практика підготовки і проведення бою з застосуванням усіх, у тому числі нових, засобів збройної боротьби. Тому теорія і практика загальновійськового бою повинні постійно розвиватися з урахуванням вимог стратегії, оперативного мистецтва і змін у матеріальній базі бою, а рівень володіння тактичним мистецтвом командирів, штабів і військ – неупинно підвищуватися.

1.2. Сутність сучасного загальновійськового бою

Військове мистецтво розглядає бій як основну форму тактичних дій військ. Бій – це організовані й погоджені дії підрозділів, частин і з'єднань з метою знищення (розгрому) противника, відбиття його ударів і виконання інших завдань в обмеженому районі протягом короткого часу.

До появи вогнепальної зброї сутністю бою була рукопашна сутичка воїнів, озброєних холодною зброєю.

Із розвитком вогнепальної зброї найважливішим елементом бою став вогонь, що дозволив вести протиборство воюючих сторін на відстані, не вступаючи в безпосередній контакт.

Оснащення військ автоматичною зброєю, артилерією, танками і авіацією призвело до того, що успіх на полі бою став досягатися погодженими зусиллями підрозділів, частин і з'єднань усіх родів військ, які беруть участь у ньому. Бій став загальновійськовим, просторовий розмах його збільшився.

Ураження противника, його розгром можуть бути досягнуті лише могутніми ударами усіх видів зброї, своєчасним використанням результатів ударів, а також активними і рішучими діями підрозділів, частин і з'єднань усіх родів військ і спеціальних військ.

Сучасний загальновійськовий бій вимагає від військ умілого застосування всіх засобів ураження, бойової та спеціальної техніки, високої рухливості й організованості, повної напруги усіх фізичних сил, непохитної волі до перемоги, залізної дисципліни і бойової згуртованості. Це досягається високою бойовою виучкою; свідомим виконанням свого військового обов'язку; стійкістю, хоробрістю, відвагою і готовністю особового складу в будь-яких умовах домагатися повної перемоги над противником; знанням начальниками своїх підлеглих, особистим спілкуванням з ними, увагою до їх повсякденного і бойового життя, високою вимогливістю до них; вихованням у підлеглих віри у перемогу, відданості Батьківщині.

Сучасний загальновійськовий бій може проводитися в

умовах застосування як ядерної зброї, так і звичайної. Наявність у противника ядерної зброї й інших засобів масового ураження, що мають високий ступінь готовності, вимагає від військ безупинного виявлення і знищення їх усіма наявними способами та вміння проводити бій в умовах його застосування.

1.3. Сили й засоби сучасного загальновійськового бою

Характер бою і способи його проведення залежать, насамперед, від матеріальної основи, тобто від озброєння, бойової техніки і людей, які застосовують ці засоби збройної боротьби.

Сучасний період розвитку військової справи характеризується появою і бурхливим розвитком якісно нових засобів боротьби, принципово відмінних від тих, які застосовувалися у роки другої світової війни, повною моторизацією армії, інтенсивною механізацією, а також всебічним впровадженням у військах засобів радіоелектроніки.

Звичайну зброю складають засоби, що застосовують артилерійські, зенітні, авіаційні, стрілецькі, інженерні боеприпаси й вогнесуміші. Звичайна зброя може застосовуватися самостійно і у сполученні з ядерною зброєю для ураження живої сили і бойової техніки противника, а також для руйнування і знищення різних об'єктів.

Діалектика військової справи є такою, що поряд із вирішальним значенням ядерної зброї, як і раніше, велика роль приділяється танкам, артилерії, літакам, іншим звичайним засобам боротьби. Таким чином, завдання командирів – навчитися у сучасному бою вміло використовувати роль механізованих підрозділів, частин і з'єднань, вогневу й ударну силу танків, ефективність ударів авіації й вогню артилерії.

Отже, зміни щодо зброї і бойової техніки вплинули на зміст, характер і способи проведення бою.

1.4. Характерні риси сучасного загальновійськового бою

Х а р а к т е р бою – це сукупність загальних рис, властивих даному бою і визначаючих його особливості. Риси бою не є незмінними, удосконалення матеріальної основи бою спричиняє і зміну його характерних рис. Порівняно невисокий рівень розвитку засобів збройної боротьби в період першої світової війни зумовив виняткову повільність розвитку бою, його обмежений розмах і недостатню рішучість і, навпаки, різке якісне поліпшення засобів проведення бою в другій світовій війні й кількісне їх збільшення надали бою новий зміст, обумовили його високу маневреність і динамічність.

Сучасний бій характеризується рішучістю, високою маневреністю, напруженістю і швидкоплинністю, швидкими і різкими змінами обстановки і різноманітністю застосовуваних способів його проведення, розгортанням бойових дій на землі й у повітрі на широкому фронті та великій глибині.

Рішучість бойових дій визначається застосуванням сучасних засобів проведення бою, що створюють усі необхідні передумови для перемоги над противником, високими морально-бойовими якостями особового складу.

Рішучість виявляється у меті бою, самовідданих діях військ, їх непохитному прагненні повністю виконати бойове завдання у всіх видах бою й у будь-якій обстановці діючи ініціативно, із граничною наполегливістю і завзятістю. Важливе значення має виховання офіцерського складу в дусі рішучості, сміливості, наполегливості, уміння безповоротно і без коливань довести до кінця рішення розбити противника, у готовності взяти на себе відповідальність за виявлену ініціативу, використовувати всі можливості для виконання бойового завдання. Нерішучість і пасивність у бою ведуть до поразки.

Подальший якісний розвиток зброї і бойової техніки ще більше підвищує рішучість бою і вимоги до підготовки особового складу підрозділів, частин і з'єднань.

Висока маневреність сучасного бою є результатом застосування могутніх засобів ураження, різкого збільшення ру-

хливості загальновійськових підрозділів, частин і з'єднань завдяки їх повній моторизації й оснащенню бойовою рухомою технікою, а також відсутністю суцільного фронту в обороні й наступі.

Сучасні засоби ураження дозволяють завдавати противникові важких втрат, а висока рухливість військ дає можливість швидко використовувати результати ядерних і вогневих ударів, з ходу атакувати противника і стрімко просуватися в глибину, у короткий термін здійснювати маневр із різними цілями.

У минулому маневр військами звичайно обмежувався їхнім переміщенням з метою зайняти вигідне положення стосовно противника для нанесення ударів. Тепер маневр вживається для своєчасного використання результатів вогневих ударів, швидкого переносу зусиль у глибину чи на новий напрямок, подолання зон радіоактивного зараження, районів завалів, затоплень і пожеж, виводу військ з-під ядерних ударів противника, заміни частин і підрозділів, які понесли великі втрати і втратили боєздатність.

Напруженість бойових дій є наслідком прагнення і можливості ймовірних противників вести активні бойові дії з рішучими цілями. У цих умовах досягнення перемоги в бою потребує від наших військ високої бойової виучки і морально-психологічної підготовки, митецьких дій і максимальної напруги фізичних і духовних сил.

Швидкоплинність бою обумовлюється міццю сучасних засобів ураження, їхньою швидкодією, здатністю в короткий термін завдати рішучої поразки противнику, з ходу стрімко атакувати і завершити його розгром слідом за вогневими ударами, у високому темпі розвивати успіх у глибину.

В умовах швидкоплинних бойових дій як ніколи гостро постає питання щодо боротьби за виграш у часі, про уміння офіцерів швидко оцінювати обстановку і ставити завдання на основі високої тактичної підготовки і твердих навичок управління військами.

Швидкі й різкі зміни обстановки – це нова характерна риса сучасного загальновійськового бою. Швидкість зміни

обстановки визначається коротким часом, протягом якого відбуваються істотні зміни положення, стану і характеру дій військ. Вона залежить від здатності сучасної зброї за мінімальний час придушити чи знищити визначені об'єкти противника, а також від швидкості пересування військ.

Різкість зміни обстановки виражається в корінній якійсь зміні угруповань своїх військ і противника, співвідношенні сил і засобів, радіаційної і хімічної обстановки, у швидкому підході резерву, викиду десанту, у нанесенні могутніх рапто-вих ударів бойовими вертольотами і, як наслідок цього, різкі зміні способів дій, а також перехід від одного виду бою до іншого.

У минулому за наявності суцільних фронтів і ліктьового зв'язку між підрозділами бій розвивався рівномірно від одного рубежу до іншого, особливо при прориві оборони противника. Для зміни співвідношення в силах і засобах був потрібен значний час. У сучасному бою застосування обома сторонами могутніх засобів ураження, високої мобільності військ, їх великої вогневої та ударної сили приводить до корінної зміни обстановки не тільки по годинах, але і по хвилинах, а в умовах застосування ядерної зброї навіть по секундах.

Збільшення швидкості впливу і потужності засобів ураження, особливо нейтронної і лазерної зброї, а також рухливості військ буде підвищувати й у майбутньому значення даної риси бою. Це потребує підготовки військ до виконання будь-яких бойових завдань в умовах надзвичайно швидких і різких змін обстановки, уміння швидко і грамотно реагувати на її зміни, виявляючи рішучість, ініціативу, творчість і самостійність.

Різноманітність застосовуваних способів проведення бою – це риса, яка обумовлена високою динамічністю і швидкоплинністю, різноманіттю умов обстановки, її швидкими і різкими змінами, можливістю переходу від одних засобів ураження до інших, швидкою зміною видів бойових дій, а також різким зростанням бойових можливостей військ, великою розмаїтістю засобів боротьби, що є в їх складі, та завдань, розв'язуваних у ході бою.

Під способом проведення бою розуміється варіант застосування сил і засобів для розгрому противника і досягнення поставлених цілей. Способи проведення бою, як показує історичний досвід, безупинно змінюються і вдосконалюються залежно від розвитку його матеріальної основи, завдань, поставлених військам, умов їх виконання, можливостей військ, складу і характеру дій противника і особливостей місцевості.

В обороні основними способами проведення бою є: ураження основного угруповання противника в процесі його висування і розгортання для наступу раптовими ударами авіації й артилерії; відбиття атак його танків, мотопіхоти вогнем усіх наземних і повітряних сил і засобів перед переднім краєм; міцне утримання найважливіших районів у глибині в сполученні з проведенням контратак.

Під час наступу з застосуванням звичайної зброї необхідного ступеня ураження противника можна досягти тільки на вузькій ділянці фронту. Тому в основі способів наступу в таких умовах мають бути: масоване застосування вогневих засобів і авіації на вузькому фронті; прорив оборони на цій ділянці механізованими і танковими підрозділами; розвиток успіху в глибину і сторони флангів; оточення і знищення головних сил противника, що обороняється, у взаємодії із сусідами.

Розгортання бойових дій на землі й у повітрі, на широкому фронті, на велику глибину і проведення їх у високих темпах обумовлені різким збільшенням бойових можливостей військ і далекобійності засобів ураження. Це привело до значного розширення просторових меж бою і зростання його темпів. Так, наприклад, до надходження на озброєння механізованого взводу нових зразків стрілецької зброї і БМП (БТР), а для танкового взводу нових зразків танків, взвод міг наступати на фронті до 200 м і обороняти опорний пункт по фронті до 300 м і в глибину до 200 м. З оснащенням взводу новою зброєю і технікою його можливості різко зросли. За сучасними вимогами взвод здатний успішно наступати на противника, що обороняється, на фронті до 300 м і обороняти опорний пункт до 400 м по фронті і до 300 м у глибину.

У майбутньому із збільшенням відстані стрілянини ар-

тилерії та розвитком авіації просторові межі бою по глибині будуть збільшуватися. Разом з тим аналогічний розвиток засобів проведення бою наших імовірних противників і підвищення бойових можливостей їх військ не дозволять істотно збільшити ширину фронту наступу і оборони наших підрозділів, частин і з'єднань.

1.5. Основні принципи сучасного загальновійськового бою

Принципи загальновійськового бою – це основні керівні положення, найважливіші рекомендації з організації і проведення бою в цілому.

Принципи є фундаментальною базою для творчості командира, для прийняття ним правильного рішення. Однак вони не є самим рішенням, бо в такому випадку можуть перетворитися на шаблон і не зможуть привести до перемоги. Їх не можна розглядати ізольовано один від одного. Для досягнення успіху в бою командир повинен уміло використовувати всі принципи з урахуванням обстановки.

Основними принципами проведення сучасного загальновійськового бою є: постійна висока бойова готовність підрозділу; висока активність, рішучість і безперервність проведення бою; раптовість дій; підтримка безупинної взаємодії в бою; рішуче зосередження основних зусиль на головному напрямку і у потрібний час; маневр силами, засобами і вогнем; використання морально-психологічного фактору в інтересах виконання поставленого завдання; всебічне забезпечення бою; підтримка і своєчасне відновлення боєздатності підрозділу; тверде і безупинне управління ним; непохитність у досягненні намічених цілей; виконання прийнятих рішень і поставлених завдань.

Постійна висока бойова готовність до виконання бойового завдання досягається правильним розумінням свого завдання, відмінною бойовою виучкою всього особового складу і його готовністю до дій в умовах застосування противником

зброї масового ураження; високим моральним станом, дисципліною і пильністю особового складу; укомплектованістю і забезпеченістю підрозділу всім необхідним для проведення бою; постійною готовністю зброї і бойової техніки до негайного застосування, а особового складу до виконання поставлених перед ним завдань; умілим управлінням і здійсненням заходів щодо забезпечення бою.

Висока активність, рішучість і безперервність проведення бою полягають у постійному прагненні до повного розгрому противника. Рішення розбити противника має бути у командира твердим, без коливань і доведене до кінця. Командир зобов'язаний довести цю рішучість своїм підлеглим і постійно готувати їх до успішного виконання бойових завдань.

Це досягається: всебічним знанням противника; захопленням і утриманням ініціативи; сміливістю, зухвалістю, наполегливістю і завзятістю особового складу при виконанні бойових завдань; швидким використанням результатів ядерного і вогневого ураження противника, а також результатом вогню своєї зброї; умілим подоланням чи обходом загороджень, зон зараження, районів руйнувань, пожеж і затоплень; проведенням бою вдень, уночі, у будь-яку погоду; бойовим забезпеченням; своєчасним поповненням боєприпасів, пального та інших матеріальних засобів, а також технічним обслуговуванням озброєння і бойової техніки.

Раптовість дій полягає в застосуванні несподіваних для противника прийомів і способів дій, різноманітної зброї. Вона дозволяє застигнути противника зненацька, викликати паніку в його рядах, паралізувати його волю до опору, різко знизити боєздатність, дезорганізувати управління і тим самим створити умови для розгрому навіть переважаючих сил противника.

Раптовість може досягатися нешаблонним використанням наявної бойової техніки й озброєння; збереженням у таємниці задуму майбутнього бою і підготовки до нього; введенням противника в оману щодо своїх намірів; прихованим приведенням підрозділу в бойову готовність і скороченням терміну підготовки до бою; нанесенням удару там, де противник його

не очікує, попередженням його в діях; митецьким маневром вогнем, силами і засобами; строгим виконанням заходів щодо маскуванню, режиму таємності.

Підтримка безупинної взаємодії між підрозділами полягає в узгодженні їх зусиль між собою щодо завдань, рубежів і часу.

Організуюючи взаємодію, командир повинен твердо знати: бойове завдання свого підрозділу і способи його виконання, завдання сусідніх підрозділів, орієнтири, сигнали оповіщення, управління і взаємодії, встановлені старшим командиром, і мати зв'язок у підрозділі й з сусідами.

Порядок взаємодії визначає командир при ухваленні рішення і дає вказівки по ньому після постановки бойового завдання. Взаємодія організується і підтримується протягом усього бою.

Рішуче зосередження основних зусиль на головному напрямку і у потрібний час дозволяє командиру досягти переваги над противником чи успішно протистояти його чисельно переважаючим силам, найбільш ефективно використовувати наявні сили і засоби, ставити противника в невідгідні умови.

Маневр силами, засобами і вогнем – це важлива складова частина бою. Він дозволяє захопити й утримувати ініціативу, зривати задуми противника та успішно проводити бій в обстановці, що змінилася.

Маневр силами і засобами (рис. 1) проводиться з метою заняття вигідного положення для ведення вогню по найбільш уразливому місцю противника чи для атаки його у фланг або тил.

Видами маневру, силами і засобами є **охоплення, обхід, їх сполучення і відхід**. **О х о п л е н н я** – вид маневру, який здійснюється з метою виходу для атаки у фланг противнику.

Він проводиться звичайно в тісній вогневій і тактичній взаємодії з підрозділами, що діють із фронту.

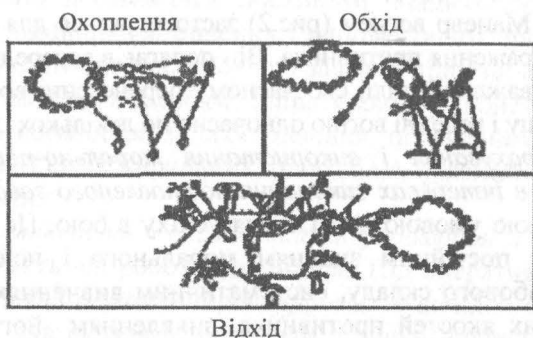

Рис. 1. Види маневру підрозділами

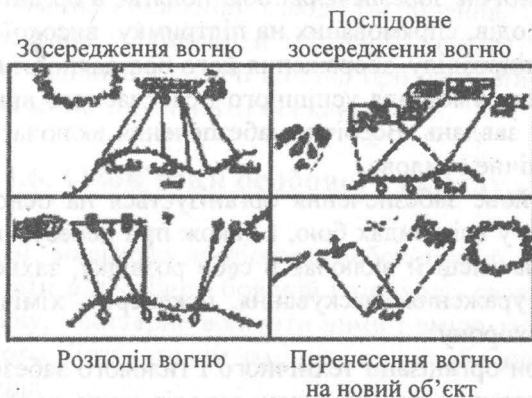

Рис.2. Види маневру вогнем

Обхід – більш глибокий вид маневру, який виконується з метою виходу для атаки противника з тилу. Відхід – переважно змушений вид маневру, який застосовується з метою виводу своїх військ з-під удару противника і заняття більш вигідного положення стосовно нього. Він проводиться тільки з дозволу старшого командира.

Маневр має бути простим за задумом, проводиться швид-

ко, потай і раптово для противника. Швидкість маневру досягається організацією його в короткий термін, високою швидкістю висування підрозділу, подоланням з ходу різних перешкод і загроджень. Маневр вогнем (рис.2) застосовується для більш ефективного ураження противника. Він полягає в зосередженні вогню по одній важливій цілі, своєчасному перенесенні вогню з однієї цілі на іншу і веденні вогню одночасно по декількох цілях.

Урахування і використання морально-психологічного фактору в інтересах виконання поставленого завдання є найважливішою умовою досягнення успіху в бою. Це досягається глибоким постійним знанням морального і психологічного стану особового складу, систематичним вивченням морально-політичних якостей противника, виявленням його сильних і слабких сторін, активною протидією його ідеологічним диверсіям і пропаганді.

Всебічне забезпечення бою полягає в організації й здійсненні заходів, спрямованих на підтримку високої бойової готовності підрозділу, збереження його боєздатності й створення сприятливих умов для успішного і своєчасного виконання поставлених завдань. Всебічне забезпечення включає в себе: бойове, технічне і тилове.

Бойове забезпечення організується на основі рішення командира у всіх видах бою, а також при пересуванні й розташуванні на місці й включає в себе розвідку, захист від зброї масового ураження, маскування, інженерне, хімічне забезпечення та охорону.

При організації технічного і тилового забезпечення командир повинен вчасно вжити заходів щодо поповнення боеприпасів, заправлення паливом, проведення технічного обслуговування бойових машин і озброєння, забезпечення особового складу засобами індивідуального захисту і спеціальної обробки, продовольством та іншими матеріальними засобами.

Підтримка і своєчасне відновлення боєздатності полягає в організації і проведенні заходів щодо забезпечення високої бойової виучки підрозділів, своєчасною їх укомплектованістю і забезпеченістю всім необхідним для бою, а також у здатності виконувати поставлені завдання.

Тверде і безупинне управління, непохитність у досягненні намічених цілей, виконанні прийнятих рішень і поставлених завдань досягаються постійним знанням обстановки, своєчасним прийняттям рішення і наполегливим проведенням його в життя; чіткою постановкою завдань підрозділам, приданим і підтримуючим засобам; ініціативою й особистою відповідальністю командира за своє рішення; правильним бойовим застосуванням своїх і приданих підрозділів, наявністю стійкого зв'язку з ними.

Ефективність і висока якість управління в підрозділі цілком залежать від роботи командира. Під оперативністю розуміється здатність командирів підрозділів швидко оцінювати обстановку, яка склалася, приймати доцільні рішення, чітко і грамотно ставити завдання (віддавати розпорядження й подавати команди) підлеглим підрозділам. Особливо висока оперативність необхідна командиру взводу (відділення, танка) при виконанні завдань у розвідці й похідній охороні. Найменше зволікання командира в подачі команд при раптовій зустрічі з противником може спричинити тяжкі наслідки.

1.6. Обов'язки особового складу

Кожен військовослужбовець зобов'язаний досконало знати і тримати в постійній бойовій готовності свою зброю й бойову техніку, майстерно володіти ними і вміло застосовувати, а, крім того, бути готовим замінити при необхідності вибухлого товарища.

Кожен військовослужбовець зобов'язаний:

- знати і розуміти поставлене завдання;
- вміти вести розвідку противника і місцевості, при виконанні поставленого завдання постійно вести спостереження, вчасно виявляти й уражати противника;
- знати розміри, обсяг, послідовність і терміни обладнання фортифікаційних споруд; уміти швидко обладнати окопи й укриття, у тому числі з застосуванням вибухових речовин, здійснювати маскування;
- непохитно і завзято діяти в обороні й сміливо

ступі; виявляти хоробрість, ініціативу і спритність у бою, здійснювати допомогу товаришу;

– уміти вести вогонь по літаках, що низько летять, гелікоптерах та інших повітряних цілях противника зі стрілецької зброї;

– знати способи захисту від зброї масового ураження і високоточної зброї противника; вміло використовувати місцевість, засоби індивідуального захисту і захисні властивості машин;

– долати загородження, перешкоди і зони зараження, встановлювати і знешкоджувати протитанкові та протипіхотні міни; проводити спеціальну обробку;

– без дозволу командира не залишати свого місця в бою;

– при пораненні або ураженні радіоактивними, отруйними речовинами, біологічними засобами, а також запалювальною зброєю вжити необхідних заходів само- і взаємодопомоги і продовжувати виконання завдання; якщо буде наказано відправитися до медичного пункту, взяти із собою особисту зброю; при неможливості убути до медичного пункту – відповісти зі зброєю в укриття і чекати санітарів;

– уміти готувати озброєння і боеприпаси до бойового застосування, швидко і спритно споряджати патронами обойми, магазини, стрічки; стежити за витратою боеприпасів і заправленням БМП (БТР), танка паливом, вчасно доповідати своєму командиру про витрачення 0,5 і 0,75 запасу боеприпасів і заправлення пального, що носить (возиться); при пошкодженні БМП (БТР), танка швидко вживати заходів щодо їх відновлення.

Кожний сержант і солдат зобов'язаний захищати командира в бою, у випадку його поранення або загибелі сміливо брати на себе командування підрозділом.

Кожний військовослужбовець повинен знати і дотримуватися норми міжнародного гуманітарного права:

– при виконанні поставленого завдання застосовувати зброю тільки проти противника і його військових об'єктів;

– не нападати на осіб і об'єкти, що знаходяться під захистом міжнародного гуманітарного права, якщо ці особи не роблять ворожих дій, а об'єкти не використовуються (не підготовлені до використання) у військових цілях;

– не заподіювати зайвих страждань, не наносити більшого збитку, ніж необхідно для виконання бойового завдання:

– якщо дозволяє обстановка, підбирати поранених, хворих і осіб, які утримуються від ворожих дій, і надавати їм допомогу;

– гуманно ставитися до цивільного населення, поважати його гідність;

– утримувати підлеглих і своїх товаришів від порушення норм міжнародного гуманітарного права, про випадки їх порушення доповідати старшому командирі.

Противника, який здався в полон, необхідно роззброїти, при необхідності надати допомогу і передати своєму командирі. До полоненого противника слід ставитися гуманно.

Порушення цих правил не тільки безчестить Батьківщину, але й у встановлених законом випадках тягне кримінальну відповідальність.

При виконанні поставлених завдань всі командири, у межах своїх обов'язків, повинні враховувати норми міжнародного гуманітарного права при ухваленні рішення і забезпечувати їх виконання своїми підлеглими.

1.7. Бойова техніка, озброєння взводу, роти

Механізований взвод організаційно складається з управління і трьох механізованих відділень, механізована рота – з управління та трьох взводів. На озброєнні механізованого взводу (роти) є БМП або БТР, кулемети, автомати, ручні протитанкові гранатомети, снайперські гвинтівки, пістолети, ручні гранати. Так, БМП призначена для проведення бою механізованим відділенням. Вона значно підвищує вогневу міць, мобільність і захищеність особового складу на полі бою і дозволяє успішно діяти в різних умовах.

Бойова машина піхоти має легку броню, систему колективного захисту від зброї масового ураження, термодимову апаратуру і високу маневреність. Вона може долати водяні пе-

решкоди на плаву, ділянки зараження, руйнування, різні перешкоди, а також транспортуватися по повітряю. На озброєнні Збройних Сил України є декілька модифікацій БМП.

Так, БМП-1 (рис.3) озброєна протитанковими керованими ракетами (ПТКР), 73-мм гладкоствольною напівавтоматичною протитанковою гарматою і спареним з нею 7,62-мм кулеметом (ПКТ).

Рис.3. БМП-1

На рис. 4 показана БМП-2, озброєна протитанковими керованими ракетами (ПТКР), 20-мм автоматичною гарматою і спареним з нею 7,62-мм кулеметом (ПКТ).

Рис.4. БМП-2

Десантне відділення БМП обладнане бійницями, що дозволяє особовому складу вести вогонь із кулеметів і автоматів, не виходячи з машини. Також БМП може уражати танки противника на відстані до 3 км та вести ефективний вогонь по його живій силі й вогневих засобах.

Бронетранспортери в бою багато в чому виконують роль бойових машин піхоти, підтримують вогнем кулеметів підрозділи в наступі й при проведенні ними оборонного бою. Бронетранспортер – БТР-70 (БТР-80) являє собою бойову колісну, броньовану, плаваючу машину, озброєну 14,5-мм великокаліберним кулеметом КПВТ, здатним уражати легкоброньовані цілі, і спареним з ним 7,62-мм кулеметом ПКТ. Озброєння розміщене в баштовій установці (рис.5).

Рис.5. БТР-80

Бронетранспортери мають високу прохідність, здатні з ходу долати водяні перешкоди, траншеї, окопи. Як і БМП, БТР має броню, що дозволяє надійно захищати особовий склад від вогню стрілецької зброї й осколків снарядів, а також у кілька разів знизити вражаючу дію ядерної зброї.

На рис.6 показано ручний кулемет Калашникова (РКК), який є автоматичною зброєю механізованого відділення, призначений для знищення живої сили і вогневих засобів противника на відстані до 800 м, а по літаках, вертольотах – на відстані до 500 м.

Автомат Калашникова (АК) є основною індивідуальною зброєю особового складу взводу для ураження живої сили противника на відстані до 400 м. При веденні зосередженого вогню відділенням чи взводом відстань надійного ураження противника може досягати: по наземних цілях – 800 м, по повітряним – 500 м.

Рис.6. РКК-74

Рис.7. АК-74

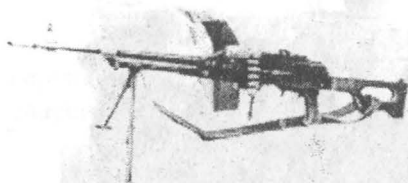

Рис.8. КК

Рис.9. ПМ

Кулемети Калашникова (КК), встановлені на БМП, БТР і танках, можуть успішно уражати живу силу і вогневі засоби противника, а також повітряні цілі на відстані до 1000 м (рис.8).

Пістолет Макарова (ПМ) є особистою зброєю офіцерів і прапорщиків, а також екіпажів бойових машин (рис.9).

На озброєнні механізованого взводу є й три снайперські гвинтівки, які дозволяють знищувати важливі поодинокі цілі

(офіцерів, спостерігачів, снайперів, розрахунки вогневих засобів, вертольоти противника) на відстані до 1300 м. Для боротьби з танками й іншими броньованими засобами противника крім озброєння БМП у взводі є ручні протитанкові гранатомети, здатні надійно уражати цілі на відстані до 500 м, та ручні протитанкові гранати.

Танковий взвод організаційно складається з трьох екіпажів танків, рота – з трьох взводів. На озброєнні є сучасні танки (Т-80) з високими вогневими якостями, могутнім броньованим захистом, високою маневреністю. Танки мають гармати з високими балістичними якостями і великою швидкострільністю, бронебійні, кумулятивні, осколково-фугасні снаряди і прилади управління вогнем. Озброєння дозволяє уражати наземні, повітряні й надводні цілі як стріляниною прямим наведенням, так і з закритих вогневих позицій. Танковий взвод здатний вести ефективний зосереджений вогонь по відкрито розташованих танках на відстані до 3 км, по вогневих засобах і живій силі противника – до 4 км, по районах скупчення бойової техніки і живої сили – до 6 км. Можливості комплексу управління озброєнням танків дозволяють успішно вирішувати вогневі завдання стріляниною з ходу при швидкості руху до 20 км/ч (рис.10).

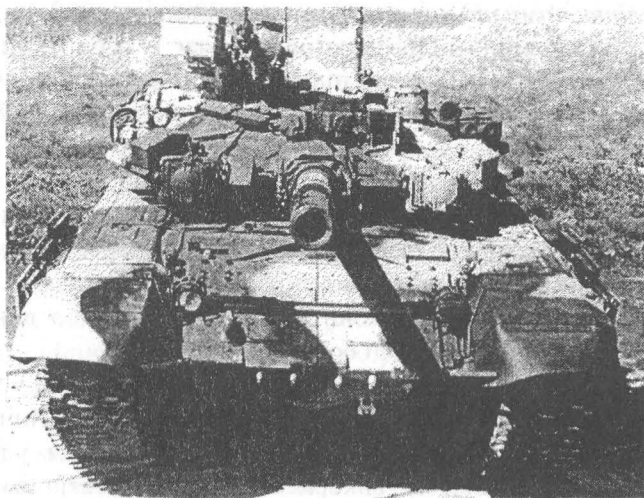

Рис.10. Т-80

Броня сучасного танка в 3 – 4 рази послаблює вплив на екіпаж ударної хвилі, у 10 раз – проникаючої радіації, може цілком виключити ураження світловим випромінюванням, успішно протистояти вогню звичайної зброї, у тому числі й протитанковим засобам. Усе це забезпечує, з одного боку, високу живучість особового складу танкового взводу, а з іншого – додає йому в сполученні з вогнем велику ударну силу в бою.

Маневреність танка виявляється в його рухливості, прохідності поза шляхами, здатності до швидкого переміщення на завантаженій ділянці й відкриттю вогню по противнику. Так, наприклад, танковий взвод може пересуватися в колонії з середньою швидкістю 25 – 30 км/год, атакувати противника зі швидкістю 8 – 12 км/год, переслідувати його зі швидкістю 10 – 15 км/год, долати водні перешкоди глибиною до 5 м під водою.

1.8. Управління підрозділами в бою

Управління підрозділами полягає в цілеспрямованій діяльності командира, його заступників і штабу щодо підтримання бойової готовності підрозділів, підготовки їх до бою та управління ними під час виконання поставлених завдань.

Управління підрозділами включає в себе: організацію та здійснення заходів щодо підвищення (підтримання) бойової готовності підрозділів і забезпечення (відновлення) їх боєздатності; безперервне здобуття, збір, узагальнення, аналіз і оцінку даних обстановки; прийняття рішення; постановку завдань підлеглим; організацію і підтримку взаємодії; виконання заходів щодо всебічного забезпечення; організацію управління; практичну роботу в підлеглих підрозділах щодо управління їх безпосередньою підготовкою до бою; організацію виконання поставлених завдань у ході бою та інші заходи.

Своєчасно і добре організоване безперербійне управління підрозділами сприяє захопленню і утриманню ініціативи, таємності підготовки бою і раптовості нанесення ударів по противнику, швидкому використанню результатів вогневого ураження противника та своєчасному здійсненню заходів щодо

захисту підрозділів від зброї масового ураження, а також дозволяє ефективніше використовувати бойові можливості всіх сил і засобів, що беруть участь у бою, і добиватися перемоги в бою.

Для здійснення управління підрозділами створюється система управління, до якої входять органи управління, пункти управління та система зв'язку.

Органи управління – це управління взводу (роти, батальйону) і штаб батальйону; пункти управління – це командно-спостережні пункти взводу (роти, батальйону); система зв'язку являє собою організаційно-технічне об'єднання сил і засобів зв'язку для управління підрозділами в бою та у повсякденній діяльності

Маневровий характер бойових дій, а також різкі та часті зміни обстановки вимагають від командира, щоб управління було стійким, безперервним, оперативним, прихованим і здійснювалося так, щоб необхідний ступінь централізації поєднувалося з наданням підлеглим ініціативи у визначенні способів виконання поставлених завдань.

Стійкість і безперервність управління полягає у постійному впливі командира і штабу на дії підрозділів в інтересах успішного виконання ними поставленого завдання в будь-яких умовах обстановки.

Стійкість і безперервність управління досягаються: знанням обстановки, що реально склалася; правильним усвідомленням отриманого завдання; своєчасним прийняттям рішення та чіткою постановкою завдань підлеглим; підтриманням надійного зв'язку з підлеглими, взаємодіючими підрозділами і старшим командиром, його штабом і сусідами; надійним захистом пунктів управління, вузлів зв'язку, командно-штабних машин від вогню артилерії, ударів авіації та інших вогневих засобів, а також від радіоелектронних перешкод противника; швидким відновленням порушеного управління.

Оперативність управління полягає в здатності командирів і штабів виконувати покладені на них завдання в обмежені строки. При цьому вони повинні постійно знати обстановку, швидко реагувати на її зміни, своєчасно уточнювати прийня-

те рішення та поставлені підрозділам завдання. Швидко здобуття даних про противника, своєчасність доповідей підлеглих командирів підрозділів, добре налагоджена інформація з боку старшого штабу та сусідів мають вирішальне значення для підтримання оперативності управління.

Приховане управління полягає в забезпеченні збереження в таємниці від противника всіх заходів, які здійснюють командири й штаби під час підготовки та у ході проведення бою. Це досягається суворим дотриманням установленого режиму переговорів по технічних засобах зв'язку, застосуванням різних шифрів та кодів, використанням переговорних таблиць, позивних і сигналів, кодуванням карт, заборонаю відкритих переговорів, надійним маскуванням командно-спостережних пунктів та збереженням у таємниці всіх переговорів, що стосуються підготовки та проведення бою.

Основою управління підрозділами є рішення командира. Командир приймає рішення самостійно. Отримавши бойове завдання, він усвідомлює його, оцінює обстановку, приймає рішення, віддає усний бойовий наказ і організовує взаємодію, здійснює контроль і надає допомогу підлеглим у підготовці до виконання бойового завдання.

Бойові дії командир організовує зазвичай на місцевості. Якщо обстановка не дозволяє цього зробити, то рішення він приймає по карті, а потім конкретизує на місцевості. Зміст рішення охоплює всі сторони діяльності підрозділу і є основою для постановки бойового завдання, організації взаємодії й бойового забезпечення.

Прийняття рішення – це складний розумовий процес, пов'язаний з вивченням, зіставленням, оцінкою великої кількості фактів, як правило, у дуже обмежений час. При прийнятті рішення командиром необхідно усвідомити отримане бойове завдання, визначити заходи, які необхідно провести терміново, розрахувати час для підготовки, всебічно оцінити обстановку, що склалась, зробити конкретні висновки, а потім остаточно сформулювати своє рішення.

Суть і зміст з'ясування завдання. З'ясування завдання – це зрозуміти завдання, порядок і терміни виконання.

Порядок виконання завдання містить в собі:

– якого противника і в якій послідовності знищувати, де зосередити основні зусилля;

– використання засобів ураження;

– побудову бойового порядку;

– характер маневру силами й засобами в ході бою.

Після з'ясування завдання командир визначає, які заходи необхідно провести терміново, і розраховує час. Початкові дані для розрахунку включають у себе час на:

– отримання завдання;

– готовність до бойових дій;

– доповідь рішення старшому командирі;

– постановку бойових завдань підлеглим та організацію взаємодії.

Суть оцінки обстановки. Під оцінкою обстановки розуміють оцінку сукупності умов, в яких належить діяти підрозділу при виконанні бойових завдань. Обстановка визначається складом, групуванням і характером дій противника, своїх військ, сусідів, використанням противником засобів ураження і особливо ЗМУ, місцевістю, економічним станом району, порою року й часом доби, погодою.

Оцінюючи обстановку, командир вивчає:

– противника (де знаходиться, який склад, характер дій);

– свої війська, придані й підтримуючі підрозділи (положення, склад, можливість маневру);

– радіаційну, хімічну, біологічну обстановку;

– пору року, час доби і метеорологічні умови.

Оцінка противника полягає у вивченні положення, складу, групування сил і засобів, характеру дій, визначенні можливих напрямків дій літаків, вертольотів та інших повітряних цілей на малих і гранично малих висотах.

Висновок із оцінки противника: визначити, якого противника і в якій послідовності знищити; де зосередити основні зусилля; визначити об'єкти для ураження; накреслити завдання і побудову бойового порядку; місце знаходження; стан; забезпеченість; бойові можливості.

В и с н о в о к: порядок використання зброї; бойовий порядок; розподіл засобів підсилення; основні заходи, які проводились до виконання бойового завдання.

Оцінка сусідів: місце знаходження; характер дії; забезпеченість; бойові можливості.

В и с н о в о к: як вони впливають на виконання бойового завдання; умови взаємодії.

Оцінка радіаційної, хімічної і біологічної обстановки: визначити можливість використання противником ЗМУ.

В и с н о в о к: як місцевість впливає на виконання бойового завдання.

Пора року і час доби: визначити, як буде впливати пора року і час доби на виконання бойового завдання і накреслити заходи, відповідні до пори року й часу доби.

При оцінці обстановки необхідно діалектичне зіставлення елементів обстановки. У ході оцінки можуть виникнути й протиріччя. Тому потрібно зіставити висновки по кожному елементу й віддавати перевагу найбільш доцільному варіантові в інтересах підрозділів, діючих на головному напрямку.

У р і ш е н н і командир визначає:

- порядок виконання поставленого завдання;
- завдання підрозділам;
- завдання приданим підрозділам і вогневим засобам;
- порядок взаємодії;

При проведенні **р е к о г н о с ц и р о в к и** на місцевості командир враховує:

- орієнтири;
- положення противника (напрямок його дій), місця розташування його вогневих засобів;
- уточнює завдання підрозділам і вказує місця спішування (місця позицій, вогневих позицій бойових машин піхоти, бронетранспортерів, танків та інших вогневих засобів).

У б о й о в о м у н а к а з і командир вказує:

- склад, положення і характер дій противника, місця розташування його вогневих засобів;
- завдання вищестоячого та свого підрозділу;
- об'єкти і цілі на напрямку дій підрозділу, що уража-

ються засобами старших командирів, а також завдання сусідів;
– бойові завдання підлеглим та приданим підрозділам і вогневим засобам;

- час готовності до виконання завдання;
- своє місце й заступника.

Бойовий наказ викладається коротко, чітко і так, щоб підлеглі ясно зрозуміли свої завдання.

При організації взаємодії командир повинен погодити зусилля штатних і приданих вогневих засобів для успішного виконання поставленого завдання, домогтися правильного і єдиного розуміння всіма підлеглими командирами бойового завдання і способів його виконання, а також указати сигнали оповіщення, управління, взаємодії й порядок дій по них.

Організуючи бойове забезпечення, командир вказує порядок спостереження і дії особового складу при застосуванні противником ядерної, хімічної, запальної зброї, порядок інженерного устаткування позицій, їх маскування й охорони. При організації управління командир взводу уточнює (доводить) радіодані та порядок користування радіозасобами.

Управління вогнем є найважливішим обов'язком командира і включає в себе: розвідку наземних і повітряних цілей, оцінку їх важливості і визначення черговості ураження; вибір виду зброї і боєприпасів, виду вогню й способу його проведення; цілевказівку, подачу команд на відкриття вогню чи постановку вогневих завдань; спостереження за результатами вогню і його корегування; маневр вогнем; контроль за витратою боєприпасів.

Для управління вогнем старшим командиром призначаються єдині орієнтири і сигнали. Заміняти їх забороняється. При необхідності командир може призначити і свої орієнтири.

Орієнтири нумеруються праворуч, ліворуч і по рубежах від себе вбік противника. Один із них призначається основним. По глибині орієнтири призначаються, звичайно, по рубежах дійсного вогню озброєння свого підрозділу.

- Орієнтири зручно мати на відстанях:
- перший рубіж – 400 – 600 м;

– другий – 800 – 1000 м;

– третій – 2000 – 2500 м;

Умовні найменування місцевих предметів і орієнтири призначає командир роти. На роту може бути призначено до 30 орієнтирів. Командир керує по радіо командами, які подаються голосом, сигналами та посильними.

У середині БМП (БТР) командир керує діями підлеглих командами, які передаються по переговорному пристрою чи голосом, чи встановленими сигналами.

Сигнали оповіщення, управління і взаємодії – це статутні чи встановлені командиром умовні знаки для швидкої й прихованої передачі на відстань команд, наказів, розпоряджень, доповідей. Метою оповіщення є попередження особового складу про безпосередню загрозу й застосування зброї масового ураження чи появу повітряного противника. Ці сигнали, як правило, є постійно діючими, їх зобов'язаний знати весь особовий склад.

Сигнали сповіщення: про радіоактивне зараження (голосом) *“Радіаційна небезпека”*; про хімічне чи біологічне зараження (голосом) *“Хімічна тривога”*; про повітряний напад (голосом) *“Повітряна тривога”*

Сигнали управління застосовуються для управління строями (на машинах і в пішому порядку) і для управління вогнем. Такі сигнали можуть подаватися рукою, прапорцями, ліхтарем (вночі), ракетами та трасуючими кулями. Сигнали для відкриття і припинення вогню звичайно подають сигнальними ракетами. Цілевказівка може здійснюватися трасуючими кулями в напрямку цілей.

Сигнали взаємодії застосовуються для узгодження дій військ по рубежах, а саме для впізнання підрозділів, що вийшли на визначені рубежі. Для цієї мети використовуються ракети, дими й інші зорові засоби.

Розділ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ, СКЛАД І ОЗБРОЄННЯ ПІДРОЗДІЛІВ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК ІНОЗЕМНИХ АРМІЙ

2.1. Організація, склад і озброєння підрозділів США

Мотопіхотний батальйон складається з штабу і шести рот (штабної, чотирьох мотопіхотних та протитанкової).

Рис.11. БМП “Бредлі”

Штаб (22 чол.) призначений для планування бойових дій, обліку особового складу, організації бойового і тилового забезпечення як штатних, так і приданих батальйону підрозділів. У штабі є дві БМП М2 “Бредлі” (рис.11) і три командно-штабні машини (КШМ).

Штабна рота (319 чол.) виконує завдання бойового та тилового забезпечення. Вона включає до себе секцію управління (6 чол., КШМ) та 6 взводів: розвідувальний (29 чол.), мінометний (34 чол.), зв’язку (12 чол.), медичний (47 чол.), забезпечення (112 чол.), ремонтний (79 чол.).

Усього в штабі й штабній роті 341 чол., 2 БМП М2 “Бредлі” і БРМ М3, 6 самохідних мінометів (106,7-мм калібру), 22 ручні кулемети М60 (7,62мм), 15 БТР, 8 КШМ.

Мотопіхотна рота (116 чол.) є основною бойовою одиницею батальйону і складається з управління і трьох мотопіхотних взводів, в управлінні нараховується 11 чоловік

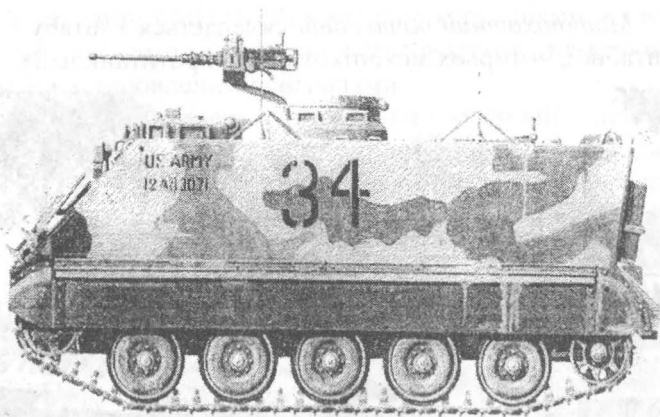

Рис.12. БТР М-113

(включаючи командира роти), 1 БМП М2 “Бредлі”. Мотопіхотний взвод (35 чол.) складається з секції управління (8 чол., одна БМП М2 “Бредлі”) і трьох мотопіхотних відділень, у кожному по 9 чоловік. У бою відділення може підрозділятися на вогневі групи. У роті є 13 БМП “Бредлі”, 1 БТР, 9 ПУ ПТКР, ручних кулеметів М60 (9 7,62 мм), 18 кулеметів М249 (5,56 мм), 74 автоматичні гвинтівки М16А1, 18 гвинтівочних гранатометів М203 та інша зброя.

Протитанкова рота (65 чол.) – це мобільний протитанковий резерв командира мотопіхотного батальйону. Вона включає в себе: управління – 3 чол., БТР М113 (рис.12) і три протитанкові взводи по 20 чол. У роті нараховується 12 протитанкових комплексів ПТРК “ТОУ”, 4 БТР М113, 12 ручних кулеметів М60 (7,62мм) та інше озброєння. Усього в мотопіхотному батальні 870 чол., у тому числі 45 офіцерів і ворент-

офіцерів, 54 БМП М2 “Бредлі” та 6 БРМ М3, а також 6 самохідних мінометів (106,7 мм), 12 самохідних ПТРК “ТОУ”, 36 ПУ ПТКР “Дракон”, 23 БТР М113, 8 КШМ, 70 ручних кулеметів (7,62 мм), 114 автомобілів, більше 250 радіостанцій та інше озброєння.

2.2. Організація, склад і озброєння підрозділів сухопутних військ армії ФРН

Змішані МПБ мотопіхотної бригади організаційно складаються із штабу, роти штабної і забезпечення, двох мотопіхотних рот на БМП і танкової роти.

Рота штабна і забезпечення включає в себе два взводи: ремонтний та забезпечення, а також три відділення: колісних та гусеничних машин, зв'язку і медичне. У роті нараховується 184 чол., на озброєнні є дві БМП “Мардер”, 5 БТР М113, 25 РПГ (44мм) “Панцерфауст”, 10 кулеметів МG3, 50 автомобілів.

Мотопіхотна рота на БМП включає в себе відділення управління, три мотопіхотні взводи та мотопіхотне відділення (резерв командира). У роті нараховується 107 чол., 2 БМП “Мардер”, 6 ПУ ПТКР “Мілан”, 8 РПГ (44мм) “Панцерфауст”, 7 РПГ (40мм) “Карл Густав”.

Мотопіхотний взвод на БМП включає в себе групу управління і два мотопіхотні відділення. Чисельність взводу 27 чол. У кожному відділенні 10 чол.

На озброєнні відділення є: 1 БМП “МАРДЕР”, 1 РПГ (44мм) “Панцерфауст”, 1 кулемет МG3 (7,62мм), 5 автоматичних гвинтівок G3 (7,62мм), 5 пістолетів “Вальтер” (9мм).

Танкова рота складається з трьох танкових взводів (60 чол.). На озброєнні є 13 танків “Леопард-2”, 2 автомобілі.

Усього в змішаному МПБ мотопіхотної бригади 588 чол., 24 БМП “Мардер”, 13 танків “Леопард-2”, 5 БТР М113, 12 ПУ ПТКР “Мілан”, 42 РПГ “Панцерфауст” (44мм) та інше озброєння.

Розділ 3. ОБОРОНА

3.1. Загальні положення

Оборона – це вид загальновійськового бою, який має на меті відбити наступ переважаючих сил противника, завдати йому максимальних втрат, утримати важливі райони (об'єкти) місцевості й тим самим створити сприятливі умови для переходу в наступ. У залежності від бойового завдання, наявності сил і засобів, а також від характеру місцевості оборона може бути позиційною й маневреною.

Позиційна оборона – це основний вид оборони, що найбільш повно відповідає головній цілі оборони й проводиться шляхом завдання максимальних втрат противнику в ході стійкого утримання підготовлених до оборони районів місцевості. Застосовується на більшості напрямків і, передусім, там, де втрата території неприпустима. Основна ціль – це міцне й тривале утримання районів (рубежів).

Маневрена оборона застосовується з метою нанесення противнику втрат, виграшу часу і збереження своїх сил. Основний її зміст полягає в проведенні послідовних оборонних боїв на заздалегідь намічених і ешелонованих у глибину рубежах у поєднанні з короткими контратаками. Маневрена оборона допускає залишення деякої частини території. У ході маневреної оборони батальйон у взаємодії з іншими підрозділами полку змушує противника наступати в напрямку, на якому підготовлена стійка позиційна оборона, або противник втягується в район, де забезпечуються вигідні умови для його розгрому контратаками.

Відділення, взвод, рота, батальйон, як правило, ведуть позиційну оборону, в окремих випадках батальйон може брати участь у маневреній обороні полку (бригади). Батальйон, призначений для оборони смуги забезпечення, веде маневрену оборону самостійно.

Оборона може застосовуватися умисно, коли наступ неможливий або недоцільний, зокрема, на другорядних і важ-

кодоступних напрямках, на морському узбережжі та островах. Вимушено перехід до оборони здійснюватиметься внаслідок несприятливої обстановки.

Оборона може готуватися заздалегідь до початку бойових дій або організовуватися в ході бою.

Залежно від бойового завдання та умов обстановки перехід підрозділу до оборони може здійснюватися в умовах безпосереднього зіткнення з противником або відсутності зіткнення з ним.

Перехід підрозділу до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником частіше за все здійснюється: під час відбиття контратак переважаючих сил противника в ході наступу; для закріплення й утримання захоплених рубежів; для прикриття флангів наступаючих військ; внаслідок невдалого результату зустрічного бою.

У цих умовах перехід до оборони здійснюється, як правило, під безперервним вогнем противника. Підрозділам доводиться не тільки закріплюватися на досягнутому рубежі, але й оволодівати вигідним рубежем, а також відбивати контратаки противника, організовувати систему вогню у край обмежений час.

Відсутність безпосереднього зіткнення з противником створює найсприятливіші умови для підготовки підрозділів до оборони. У таких умовах підрозділи частіше за все будуть переходити до оборони: для прикриття державного кордону; під час дій у другому ешелоні або резерві; при переході до оборони під прикриттям підрозділів, що обороняються в смузі забезпечення; на тих напрямках, де потрібно забезпечити висування й розгортання головних сил; там, де наступ з низки причин не передбачається, але можливі наступальні дії противника; на морському узбережжі та островах.

Командири підрозділів будуть мати більше часу для організації оборони, кращі умови для вивчення місцевості, вибору найбільш вигідних оборонних рубежів (позицій), побудови бойового порядку, організації системи вогню й загороджень, підготовки маневру силами і засобами, а також для широкого використання інженерної техніки не тільки в глибині, але й на

передньому краї оборони. Крім того, підрозділи можуть успішно здійснювати маскування.

Сучасна оборона має бути стійкою та активною. Під стійкістю оборони розуміють її здатність протистояти зброї масового ураження, ударам авіації й артилерії, відбивати атаки танків і піхоти противника, а також знищувати противника, що вклинився в оборону, або повітряні десанти, аеромобільні та диверсійно-розвідувальні групи, які висадилися в тилу.

Активність оборони полягає в постійному ураженні противника всіма засобами, нав'язуванні йому своєї волі, створенні не вигідних для нього умов проведення бою, проведенні широкого маневру та рішучих контратак, швидкому знищенні противника, що вклинився в оборону, і його висадившихся десантів.

Оборона має бути *протитанковою, протиповітряною і протидесантною, глибокоешелонованою, готовою до тривалого проведення бою* в умовах застосування противником зброї масового ураження, високоточної зброї та засобів радіоелектронної боротьби. Підрозділи повинні стійко обороняти зайняті позиції, навіть в умовах повного оточення та відсутності тактичного зв'язку з сусідами, не залишати ці позиції та не відходити без наказу старшого командира.

Стойкість та активність оборони досягаються: витримкою, стійкістю і наполегливістю військ, які обороняються, їх високим морально-бойовим духом; безперечною розвідкою противника, своєчасним виявленням підготовки його до наступу та можливих напрямків атак; ретельним маскуванням бойового порядку роти (батальйону) і введенням противника в оману стосовно побудови оборони; умілим використанням вигідних умов місцевості та її інженерного обладнання; створенням ретельно організованої системи вогню, особливо протитанкового, у поєднанні з системами інженерних загороджень, опорних пунктів і вогневих позицій; надійною протиповітряною обороною; своєчасним маневром підрозділами, вогневими засобами й вогнем на загрозувальні напрямки; негайним знищенням противника, що вклинився в оборону, та

його десантів; застосуванням в обороні несподіваних тактичних прийомів, здатних приголомшити противника, поставити його в скрутне становище, нав'язати йому свою волю та ініціативу; постійним виконанням заходів щодо захисту від зброї масового ураження й високоточної зброї противника; стійким і тривалим утриманням опорних пунктів (районів оборони) у поєднанні з проведенням контратак.

Ширина батальйонного району оборони від 3 до 5 км, глибина від 2 до 2,5 км. Рота займає опорний пункт від 1 до 1,5 км по фронту та до 1 км у глибину, а взвод до 400 м по фронту та до 300 м у глибину, відділення обороняє позицію до 100 м по фронту.

Система вогню в обороні – це організоване за єдиним планом поєднання підготовленого вогню всіх видів звичайної зброї підрозділу із замислом бою з урахуванням характеру місцевості та інженерних загороджень.

Система вогню в обороні включає в себе: ділянки зосередженого і рубежі загороджувального вогню артилерії та мінометів, підготовлених на підступах до оборони, перед переднім краєм, на флангах, у проміжках між опорними пунктами та в глибині оборони; зони вогню протитанкових засобів і суцільного багатшарового вогню всіх видів зброї перед переднім краєм, у проміжках, на флангах і в глибині оборони для знищення в першу чергу танків та інших броньованих машин противника; підготовлений маневр вогнем з метою його зосередження в стислі строки на будь-якому загрожуваному напрямку або ділянці. Система вогню будується з урахуванням вогневих можливостей усіх видів зброї та приданих вогневих засобів, їх тісної взаємодії у поєднанні з інженерними загородженнями та природними перешкодами.

Основу системи вогню становить протитанковий вогонь, який включає до себе організований вогонь артилерії, танків і протитанкових засобів для знищення танків противника прямою наводкою перед переднім краєм і в глибині оборони.

Танки, БМП, установки ПТКР та інші протитанкові засоби розташовуються в опорному пункті потай, розсереджено, з урахуванням рельєфу місцевості й так, щоб могли вести во-

гонь на граничну відстань, вражати противника фланговим, перехресним і кинджальним вогнем, мати вогневий зв'язок між собою і створювати вогневі мішки.

Танки і БМП розташовуються в опорному пункті роти (взводу) по фронту та в глибину на відстані до 200 м один від одного, а БТР на вогневих позиціях у глибині опорного пункту роти (взводу) в місцях, що забезпечують ведення вогню переважно вбік флангів та в проміжки.

Для всіх вогневих засобів, крім основних, готуються запасні, а для чергових вогневих засобів і тимчасові вогневі позиції.

Із метою введення противника в оману стосовно системи вогню і розташування вогневих засобів можуть призначатися кочуючі гармати, танки та БМП.

Система вогню вважається готовою тоді, коли вогневі засоби зайняли позиції, підготовлені дані для стрільби та є необхідна кількість боєприпасів.

Система інженерних загороджень включає до себе мінні поля, групи мін, вузли загороджень, завали та інші перешкоди, підготовлені до руйнування (заміновані) об'єкти. Інженерні загородження підготовлюються перед позицією бойової охорони, переднім краєм, у проміжках і на флангах на всю глибину опорного пункту. Система інженерних загороджень будується відповідно до задуму бою у поєднанні з системою вогню, природними перешкодами та з урахуванням маневру своїх підрозділів і сусідів. Основу системи загороджень становлять мінно-вибухові загородження.

Командир взводу (роти, батальйону) керує підрозділами з командно-спостережного пункту. Командно-спостережний пункт (КСП) командира взводу (рис.13) розташовується в опорному пункті в такому місці, звідки забезпечується найкраще спостереження за противником, діями своїх підлеглих, сусідів і місцевістю, а також безупинне управління взводом. Як правило, КСП командира механізованого взводу облад-

нуються в ході сполучення. Він нічим не повинен виділятися в бойовому порядку.

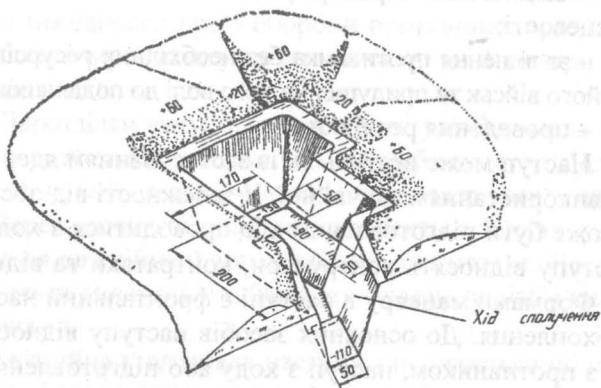

Рис.13. КСП

Для цього необхідно уміло використовувати захисні властивості місцевості. Так, КСП роти обладнується звичайно в глибині опорного пункту на відстані до 800 м від свого переднього краю в такому місці, звідки забезпечується спостереження за місцевістю перед фронтом і на флангах оборони роти, а також проглядання по можливості всього опорного пункту та зручність управління підрозділами в ході бою.

Ділянка місцевості, де розташовується КСП, повинна мати добрі маскувальні та захисні властивості й не знаходитися поруч чітко виражених орієнтирів.

3.2. Основи наступу іноземних підрозділів. Наступ підрозділів США

З точки зору військових армії США, **наступ** – це рішуча дія військ, в основу яких покладено вміле й цілеспрямоване використання результатів застосування ядерної та звичайної зброї. **Наступ** – це основний вид бойових дій.

Головна мета наступу:

- розгром військ противника;
- захоплення територій або найбільше важливих ділянок місцевості;
- залишення противника без необхідних ресурсів, деморалізація його військ та придушення його волі до подальшого опору;
- проведення розвідки.

Наступ може вестись як із застосуванням ядерної зброї, так і з використанням звичайної. У залежності від обставин наступ може бути підготовленим або проводитися з ходу. До видів наступу відносять контрудари, контратаки та відволікаючі удари. Формами маневру в наступі є фронтальний наступ, прорив і охоплення. До основних засобів наступу відносять зближення з противником, наступ з ходу або підготовлений, розвиток успіху і переслідування, просочування.

П р о р и в – це основна форма наступального маневру. Прорив здійснюється в три етапи:

- прорив в передовій оборонній позиції;
- розширення фронту прориву і закріплення флангів;
- захват та утримання важливих об'єктів у тилу противника.

Піхотні й танкові підрозділи в бойовому порядку бригади можуть знаходитися в першому або другому ешелоні й наступати на головному або додаткових напрямках. Підрозділам першого ешелону вказуються завдання, засоби підсилення, вихідний рубіж для наступу, рубіж атаки, рубіжи регулювання, смуга і напрямки наступу. Завдання підрозділам ставляться по об'єктах. Підрозділу можуть бути призначені один або декілька об'єктів, послідовно розташованих у глибині оборони противника.

Для більш ефективного використання в бою бойових можливостей на основі мотопіхотних і танкових підрозділів створюються батальйонні тактичні групи. Мотопіхотні підрозділи будують свій бойовий порядок у колону, у лінію, уступом вправо (вліво) або кутом уперед (назад).

Вихідний рубіж має знаходитися в розташуванні своїх військ або контролюватися ними та забезпечувати укриття від вогню прямої наводки і спостереження противника.

Рубіж переходу в атаку призначається підрозділам до батальйону включно для узгодження дій наступаючої піхоти та підтримуючих її танків і артилерії і повинен знаходитися у 100 – 150 м від переднього краю оборони противника при наступі в пішому бойовому порядку та на відстані до 1 км при наступі на БТР або БМП.

Підрозділам вказуються рубежі регулювання для забезпечення їх узгодженого просування і рубіж безпечного віддалення, на якому вони не будуть ушкоджені своїми ядерними ударами.

Перед початком наступу наносяться ядерні удари та проводиться авіаційна й артилерійська підготовка. Ядерні удари наносяться силами і засобами командира дивізії і старшими начальниками.

Авіаційна підготовка наступу здійснюється по об'єктах у глибині оборони противника. Артилерійська підготовка проводиться після ядерних ударів. Тривалість її залежить від характеру оборони противника, кількості та місць ядерних ударів і може тривати 15 – 20 хв і більше. Підрозділи в період нанесення ядерних ударів та ударів авіації і артилерії висуваються на рубіж переходу в атаку. З виходом на рубіж переходу в атаку вогонь підтримуючих засобів переноситься в глибину оборони противника, і підрозділи проводять атаку. Наступ передбачається вести у високому темпі, рішуче, від об'єкта до об'єкта. Батальйонні тактичні групи і підсиленні роти просуваються вперед у бойових або передбойових порядках. Захопивши об'єкт, підрозділи продовжують просування вперед, щоб зберегти вогневий контакт із противником та не дати йому можливості організувати оборону на новому рубежі або провести контратаку. Закріплення захопленого об'єкта здійснюється силами другого ешелону. При відході противника організується переслідування. Воно може бути фронтальним і комбінованим, тобто поєднуватися з оточенням.

На шляху відходу противника й у вигідні в тактичному відношенні райони місцевості рекомендується висилати або викидати десанти на танках та вертольотах. У ході переслідування можливий зустрічний бій для досягнення успіху, в якому передбачається захопити ініціативу.

У США одним із засобів наступу військ є просочування. Головна мета просочування — це вихід у тил противника, захоплення або зруйнування його важливих об'єктів із завданням сприяти підрозділам своїх військ, наступаючих з фронту. Застосовуючи просочування, наступаючі підрозділи потай проходять крізь бойові порядки противника, не вступаючи до бою, потай же виходять до глибини оборони противника. Просочування здійснюється групами по кількох напрямках. У тилу противника назначаються пункти збору та вихідне положення для атаки об'єкта. У складі групи просочування може бути від кількох чоловік до роти або більш великі підрозділи. Для виконання завдань при просочуванні підбираються найбільш підготовленні підрозділи. Щоб відвернути увагу противника від району просочування, підрозділи приймають бойовий порядок і в призначений час переходять в наступ. Виконавши завдання, вони приєднуються до головних сил або виходять в район розташування своїх військ.

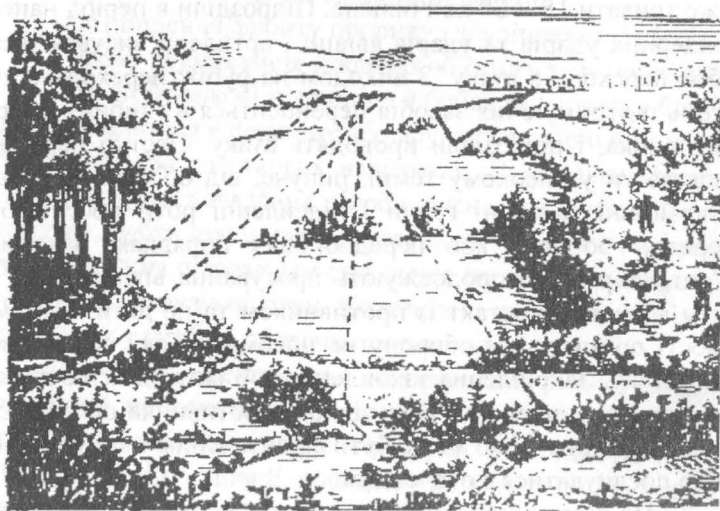

Рис.14. Наступ відділення США

Мотопіхотне відділення (МПВід) наступає в складі мотопіхотного взводу на фронті до 100 м (рис. 14). Його бойове

завдання – це об'єкт атаки та знищення противника; воно під-розділяється на маневрену та вогневу групи, які виконують свої завдання: маневр і вогневу підтримку в наступі. При наступі з танками МПВід може бути попереду або позаду них на віддалені до 200 – 300 м. Мотопіхотний взвод (МПВ) наступає в складі мотопіхотної роти і діє в першому або другому ешелоні роти. Він наступає на фронті 400 – 500 м із завданням знищити противника і захопити опорний пункт. Мотопіхотна рота (МПр) наступає в першому або другому ешелоні мотопіхотного батальйону. Фронт наступу МПр – 1200 – 1500 м, при цьому роті вказується найближче завдання на глибину 1,5 – 2 км та наступне завдання на 3 – 4 км. Рота може бути підсилена: танковим взводом; розрахунком ПЗРК; саперним взводом; батареєю 155-мм самохідних гаубиць.

Мотопіхотний батальйон (МПБ) діє, як правило, у складі бригади чи дивізії, знаходячись у першому або другому ешелоні на головному або другорядному напрямку. В окремих випадках батальйон може виконувати бойове завдання самостійно. На його базі в бою передбачається створення батальйонних тактичних груп із 2 – 3 МПр і 1 – 2 ТР, а також розвідувальних, зенітно-артилерійських, інженерних та інших підрозділів бойового забезпечення. Наступати МПБ може на фронті 2 – 3,5 км, в окремих випадках до 5 км (за рахунок збільшення проміжків між ротами), при наступі в умовах застосування ядерної зброї смуга наступу може бути до 10 – 15 км.

Батальйону призначається найближче і наступне завдання, відстань яких від переднього краю може досягати відповідно 3 – 4 км та 6 – 8 км.

Наступ підрозділів армії ФРН вважається основним видом бойових дій, який дозволяє досягнути мети знищити противника і захопити його територію. Він здійснюється вдень чи вночі високими темпами. Головна роль в наступі приділяється бойовим батальйонам, діючим у складі бригади. Війська бойової підтримки і вертольоти вогневої підтримки використовуються для їх підсилення. Направлення головного удару призначають там, де є слабкі місця оборони противника або характер місцевості дозволяє виконувати прорив у глибину його

оборони, використовуючи ударну міць своїх військ і вогонь усіх видів зброї.

Наступ може відбуватися:

- одразу після маршу;
- із підготовкою;
- як зустрічний бій.

Способами бойових дій піхоти можуть бути:

- бій на БМП;
- бій у пішому строю при підтримці піхоти;
- бій у пішому порядку без підтримки БМП.

Формами маневру є:

- фронтальний удар;
- однобічний фланговий удар.

Бойові завдання підрозділам ставляться по рубежах та об'єктах. У наступі МПВід веде бій на БМП (БТР) або в пішому порядку. Наступ із району зосередження підрозділяється на три етапи:

- зближення з противником;
- атака його переднього краю;
- бій на позиції противника.

В якості бойового завдання для МПВід указується об'єкт атаки, фронт його наступу в пішому порядку 50 – 100 м.

Наступ МПВ проводить на фронті 300 – 500 м у пішому порядку, як бойове завдання йому призначається: початковий об'єкт атаки у глибині 500 – 700 м та кінцевий об'єкт атаки у глибині 1 – 1,5 км від переднього краю оборони противника. Бойовий порядок будуються в лінію відділень або уступом праворуч чи ліворуч.

Наступ МПР проводить відразу або після артилерійської підготовки. Район зосередження призначається в 10 – 15 км від переднього краю. На вихідному рубежі будується система вогню для вогневої підтримки наступу. Фронт наступу 1 – 1,5 км в пішому порядку. Бойовими завданням призначається найближче завдання на глибину 2 – 3 км і наступне завдання – на глибину 3 – 6 км.

Наступати МПБ може в першому, другому чи третьому ешелоні бригади. Наступаючи в першому ешелоні, він може

діяти на головному або другорядному напрямку. Може посилюватись 1 – 2 танковими ротами, батареєю 155-мм гаубиць і саперним взводом.

Бойовим завданням МПБ є знищення противника, захват вигідних рубежів. При наступі з району зосередження висування здійснюється під час вогневої підготовки. Найближче завдання МПБ призначається на глибину 6 – 8 км, а наступне – на глибину 8 – 10 км від переднього краю оборони противника.

Зустрічний бій – це часткове явище, бо в більшості випадків є продовженням маршу військ із метою зближення з противником. Вважається, що умовою успіху в зустрічному бою є упередження противника в готовності до бою. Як правило, зустрічний бій починається, коли підрозділи похідної охорони зав'яжуть бій з противником, який також вирішує поставленні завдання наступом. По мірі подальшого зближення з противником у бій включаються підрозділи передової маршової групи, які слідуєть у похідній охороні. Якщо противник не дав змоги розгорнутися маршовій групі й переважаючими силами проводить наступ, вона зобов'язана скувати дії противника на широкому фронті, завдати йому максимальної втрати вогнем усіх засобів і створити найбільш вигідні умови для розгортання і вступу в бій головних сил бригади.

3.3. Дії солдата в обороні. Вибір місця для стрільби і самоокопування

Мета оборони може бути досягнута, якщо солдат майстерно обладнає і замаскує свій окоп, виявить витримку, стійкість і завзятість, а також уміло буде використовувати свою зброю для знищення атакуючого противника. При переході до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником солдат, одержавши завдання, має відшукати на місцевості невелике природне укриття, швидко укритися від вогню противника у ньому і приготуватися до бою.

Якщо немає поблизу ніякого укриття, необхідно швидко окопатися. Перш ніж приступити до окопування, з положення лежачи проводиться коротке вивчення місцевості. При цьому особлива увага звертається на такі місця, як невеликі складки, низини, канави, борозди на ріллі та інші укриття,

що можуть використовуватися противником для потайного

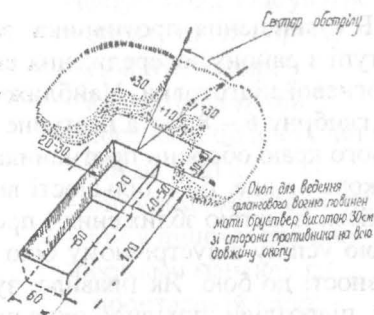
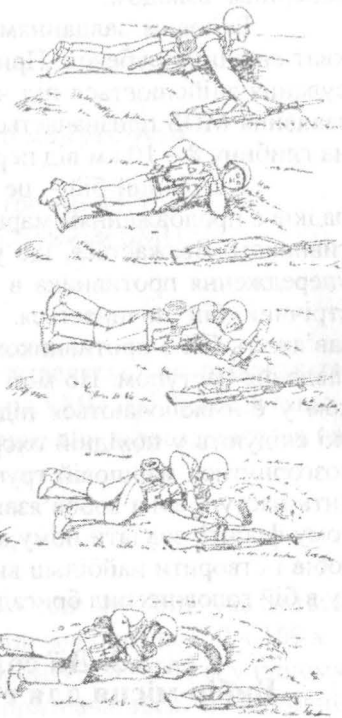

Рис. 15. Окоп для стрільби лежачі

наближення до позиції. Відривання одиночного окопу для стрільби лежачи (рис.15) під вогнем противника здійснюється в такій послідовності (рис.16): на обраному місці солдат кладе зброю праворуч від себе на відстані витягнутої руки стволom убік противника; повернувшись на лівий бік, виймає піхотну лопатку (рис.17) з чохла, потім, узявши черешок лопати обома руками, ударами на дерен. Знявши дерен, кладе його осторонь, щоб після відривання окопу його можна було використовувати для маскування бруствера.

Рис. 16. Послідовність відривання окопу для стрілянини лежачі

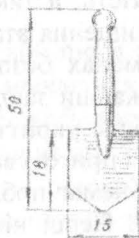

Рис. 17. Мала піхотна лопатка

Земля викидається спочатку вперед, а потім у сторони, щоб захистити себе від поразки кулями і осколками снарядів.

Під час роботи голову треба тримати як можна ближче до землі, але так, щоб можна було вести безупинне спостереження за противником. Відривши передню частину окопу на глибину приблизно 20 см, солдат відсувається трохи назад і продовжує відривку іншої частини. Після закінчення роботи бруствер маскується під колір навколишньої місцевості.

Якщо противник не виявляє активності, робота з удосконалення окопу продовжується. Його поглиблюють і пристосовують для стрільниці спочатку з коліна, а потім для стрільниці стоячи (розміри наведенні у табл.1).

Таблиця 1

Вид окопу для стрілянини	Параметри окопу, см				
	довжина	глибина	ширина	висота бруствера	ширина берми
Лежачи	170	30	60	30	20 – 30
З коліна	170	60	60	40	20 – 30
Стоячи	170	110	60	50 – 60	20 – 30

При сприятливих умовах, коли противник поводить пасивно, за вказівкою командира відділення чи самостійно одиночні окопи з'єднуються між собою траншеєю в позицію на відділення, яка доводиться до повного профілю.

Із цією метою солдати, не виходячи з окопу, відривають хід сполучення до свого сусіда ліворуч. Послідовність роботи така ж, як і при відриванні одиночного окопу. Якщо перед окопом є чагарник чи висока трава, для кращого огляду і обстрілу місцевість розчищається, але це робиться непомітно для противника. Крім того, у передбаченні нічного бою автомати і кулемети без нічних прицілів готуються до ведення вогню вночі.

Для автомата в цьому випадку робиться в бруствері жолобок і використовуються кілочка-обмежники. Жолобок у

бруствері готується з таким розрахунком, щоб покладений у нього автомат був наведений у зазначеному командиром напрямку. Жолоб утрамбується і обкладається дерном. Кілочки-обмежники забиваються по два у цівки і приклад автомата. По можливості кілочки замінюються рогатками.

При підготовці кулемета для ведення вогню вночі можуть використовуватися різні пристосування для установки під приклад.

При занятті оборони поза зіткненням із противником є можливість більш ретельно вибрати і повністю обладнати місце для стрілянини (вогневу позицію), установити загородження і при необхідності зробити розчищення сектора обстрілу і виконати інші заходи.

Однак незалежно від того, в яких умовах займається оборона, завжди потрібно виявляти пильність і готовність застосувати зброю, безупинно спостерігати за місцевістю, особливо вночі й в інших умовах обмеженої видимості, коли найбільш ймовірний раптовий напад противника.

Проведення оборонного бою. В обороні кожен солдат, який уміло використовує свою зброю, фортифікаційні спорудження і вигідні умови місцевості, може знищити велику кількість солдатів противника, а також успішно вести боротьбу з його наступаючими танками й іншими броньованими машинами.

До початку вогневої підготовки і загального наступу противника окремі групи його солдат будуть намагатися здійснити розвідку, проробляючи проходи в мінно-вибухових загородженнях, щоб проникнути в глибину оборони. Ці групи знищуються призначеними черговими вогневими засобами, особовий склад яких знаходиться в постійній готовності до негайного відкриття вогню з запасних чи тимчасових вогневих позицій. Інші солдати в цей час знаходяться в готовності до відбиття наступу противника й одночасно удосконалюють інженерне облаштування вогневих позицій (місць) для стрілянини і проводять технічне обслуговування БМП (БТР).

Із початком вогневої підготовки противника солдат, якщо він не спостерігач, за командою (сигналом) командира ховається в щілині чи бліндажі в готовності швидко зайняти

вогневу позицію (місце для стрілянини).

Будучи спостерігачем, солдат знаходиться у призначеному місці й спостерігає за діями противника. Про результати спостереження доповідає командирю.

При нанесенні противником ядерного удару солдат по спалаху вибуху вживає заходи захисту: при перебуванні в траншеї лягає на її дно обличчям униз, прикриваючи очі руками; при перебуванні в бойовій машині піхоти закриває двері, бійниці, люки, жалюзі, а механік-водій включає систему захисту від зброї масового ураження. У випадку застосування противником отруйних речовин солдат швидко надягає протигаз.

Із переходом противника в атаку за сигналом спостерігача чи командою командира солдат займає вогневу позицію (місце для стрілянини) і готується до бою. Вогонь по піхоті, яка атакує, він відкриває за командою командира, коли піхота виходить на відстань дійсного вогню. До цього вогонь по наступаючому противнику ведуть артилерія, танки, БМП, ПТКР й інші засоби. Солдат у цей час уважно спостерігає за діями противника, доповідаючи про все помічене своєму командирю і вибирає цілі, які він буде знищувати по мірі їх наближення. Далі, з наближенням противника, вогонь ведеться самостійно.

Солдату необхідно пам'ятати, що його вогонь особливо ефективний у той момент, коли противник змушений уповільнити атаку при подоланні загороджень перед переднім краєм. Головне завдання кожного солдата — не допустити противника на позицію. Якщо противник все-таки підійде до позиції, солдат знищує його вогнем впритул, гранатами і в рукопашній сутичці.

Знищення танків й інших броньованих цілей противника. Танки й інші броньовані цілі противника — це найважливіші й найбільш небезпечні для солдата цілі на полі бою.

Разом з тим танк не страшний солдату, якщо солдат проти нього діє сміливо й обдумано, добре знає його тактико-технічні характеристики, уразливі місця і вміло застосовує свою зброю. Вибір засобів і способів знищення броньованих цілей противника залежить від конкретної обстановки. Для ураження танків й інших броньованих цілей у бою використо-

вуються: ПТКР, гранатомети, протитанкові гранати, протитанкові міни. Якщо до позиції (окопу) наближається танк і його не вдалося знищити з гранатомета, потрібно виждати, поки він підійде на відстань 25 – 30 м. На такій близькій відстані танк зі своїм вогнем уже не є небезпечним, бо при використанні гармати і кулемета їх вогонь не може вразити солдата. Цей момент треба використовувати для кидання протитанкової гранати. Не виключена можливість, що кинута солдатом протитанкова граната не вразить танк, тоді треба відскочити по траншеї убік чи лягти на дно траншеї, а коли танк пройде, швидко встати і кинути наступну гранату в борт чи кормову частину танка. Після вибуху виготовитися до стрілянини для ураження екіпажа, що залишає уражений танк.

Боротьбу з танками й іншими броньованими цілями можна вести з використанням протитанкових мін. Протитанкові міни на місцевості встановлюються за допомогою мінних загороджувачів, а солдатом – вручну.

Боротьбу з броньованими машинами противника можуть також вести кулеметник і снайпер, відкриваючи вогонь по оглядових приладах.

Знищення противника, який увірвався на позицію. Якщо окремі групи противника, які увірвалися на передній край оборони, спустяться в траншею, то солдат, щоб не допустити подальшого розповсюдження цих груп, швидко встановлює заздалегідь заготовлені їжаки й рогатки. Встановивши загородження, він веде бій із противником, який вклинився, і одночасно спостерігає за траншеєю. Противника, який намагається просуватися по траншеї чи викинути загородження з траншеї (підірвати його), солдат знищує вогнем впритул, гранатою чи в рукопашній сутичці.

Бій ведеться до повного знищення противника, і без наказу командира позиція не може залишатися. Ні поява противника на флангах відділення, ні оточення не можуть змусити солдата відійти з займаної позиції. Солдат повинен пам'ятати, що, ведучи завзятий бій у складі відділення навіть в умовах повного оточення, він відволікає значні сили ворога і тим самим надає велику допомогу в повному знищенні противника, який вклинився в оборону.

Якщо противнику вдалося увірватися на позицію сусіднього відділення, солдат за наказом командира займає запасний окоп у ході сполучення чи траншеї і знищує противника вогнем впритул, а на близькій відстані – ручними гранатами і багнетом-ножем.

Відбивши атаку, необхідно негайно привести в порядок зброю, поповнити боєприпаси, виправити пошкодження окопу і приготуватися до відбиття повторної атаки противника.

Відхід на іншу позицію проводиться тільки за наказом командира, під прикриттям вогню артилерії і мінометів. Відхід здійснюється раптово для противника, для цього використовуються штучні дими та інші умови обмеженої видимості. Якщо солдату наказано разом з іншими солдатами відділення прикривати відхід, він повинен завзято утримувати займану позицію, не допускаючи прориву противника. Відхід здійснюється перебіжками. Зробивши першу перебіжку, солдат забезпечує вогнем відхід своїх товаришів. Якщо ж противник переслідує, солдат вогнем зупиняє його рух і сам відходить, роблячи перебіжки під прикриттям вогню відділення.

При відході важливо вміти швидко і непомітно у взаємодії із сусідами відірватися від противника, потай зайняти новий вигідний рубіж, підготуватися до бою і відбити напад противника та завдати йому втрат.

Якщо противник, який проникнув через наш передній край, контратакований підрозділами з глибини і починає відходити, солдат, який знаходиться в цей час на своїй позиції на передньому краї, допомагає контратакуючим підрозділам, знищуючи вогнем відступаючого ворога.

При підході контратакуючих підрозділів до позиції відділення солдат за наказом командира переходить у контратаку.

3.4. Відділення в обороні

Механізоване відділення обороняє позицію до 100 м по фронті, маючи на ній основні, запасні (тимчасові) позиції для вогневих засобів, які дозволяють спільно із сусідніми відділеннями знищувати противника вогнем перед фронтом і на флан-

гах опорного пункту взводу.

На позиції відділення стрільці, кулеметник та гранатометник розташовуються так, щоб усі підступи до неї перед фронтом і на флангах знаходилися під ефективним, особливо фланговим та перехресним, вогнем, а загородження і перешкоди добре проглядалися і прострілювалися. Відповідно до цього будується і система вогню. Відділення повинно бути готовим до маневру в напрямку, якому погрожують, ведення вогню вночі та в інших умовах обмеженої видимості.

Бойова машина піхоти, яка має могутнє озброєння та броньовий захист, є основою оборони позиції відділення. Її вогнева позиція, а також вогнева позиція БТР може обладнуватися в центрі позиції відділення, на фланзі або позаду позиції на віддаленні до 50 м; БМП без десанту в обороні може виділятися для дій у вогневій засаді як кочуючий вогневий засіб і у складі бронегрупи батальйону (роти).

На позиції відділення можуть розташовуватися вогневі засоби старших командирів.

Організація оборони. В умовах відсутності зіткнення з противником командир механізованого (гранатометного, протитанкового) відділення, з'ясувавши одержане завдання, зобов'язаний: вивести відділення на вказану позицію; організувати спостереження; вказати основну і запасну вогневі позиції для БМП (БТР), вогневі позиції кулеметникам, гранатометнику і місця стрільцям (основні і запасні позиції для гранатометників, протитанкових керованих ракетних комплексів); віддати бойовий наказ; організувати інженерне обладнання і маскування позицій; визначити відстань до орієнтирів; підготувати дані для ведення вогню вдень та вночі й скласти картку вогню.

У б о й о в о м у н а к а з і командир відділення вказує:

- орієнтири;
- склад, положення та характер дій противника;
- завдання взводу і відділення, позицію, смугу вогню та додатковий сектор обстрілу; порядок спостереження і ведення вогню по наземних та повітряних цілях; місця на ділянках зосередженого вогню взводу, по яких вести вогонь відділенням;
- завдання сусідів;

– завдання особовому складу;

– командир механізованого відділення – навіднику-оператору (кулеметнику БТР), кулеметникам і гранатометнику – основні та запасні вогневі позиції; старшому стрільцю та стрільцю – місця для стрільби, послідовність їх обладнання і зміни в ході бою; навіднику-оператору (кулеметнику БТР) і кулеметникам, крім того, – основний і додатковий сектори обстрілу з кожної позиції; механіку-водію (водію) – маршрут виходу на запасну (тимчасову) вогневу позицію; порядок спостереження та корегування вогню;

– сигнали оповіщення, управління, взаємодії та порядок дій за ними;

– час готовності до оборони і заступника.

Після одержання завдання особовий склад відділення приступає до розчищення смуги обзору та обстрілу, а також відривання і маскування окопів. Під час переходу до оборони *в умовах безпосереднього зіткнення з противником* командир відділення організовує швидке захоплення і заняття позиції на вказаному рубежі, ставить завдання особовому складу, організовує спостереження, систему вогню, управління, взаємодію та інженерне обладнання позиції. Вогнева позиція БМП (БТР) обирається в такому місці, щоб забезпечувалося приховане її розташування, прикриття вогнем особового складу відділення під час виконання ним робіт щодо інженерного обладнання позиції. Надалі командир відділення детально вивчає місцевість, уточнює завдання особовому складу та порядок взаємодії, а при необхідності й інші питання.

На позиції відділення *в першу чергу* розчищається місцевість для поліпшення спостереження та ведення вогню, відриваються одиночні (парні) окопи та окоп для БМП (БТР), потім одиночні (парні) окопи з'єднуються між собою в окоп на відділення, який доводиться до повного профілю, а при нестійкому ґрунті, крім того, посилюється одежею крутостей та з'єднується суцільною траншеєю з окопами сусідніх відділень; для особового складу обладнується перекрита щілина. Потім відриваються окоп на запасній (тимчасовій) вогневій позиції для БМП (БТР) та хід сполучення до неї. В окопі на відділення

обладнується бліндаж, ніші для боеприпасів і проводяться інші роботи щодо його облаштування в бойовому і господарському відношеннях з метою забезпечення тривалого перебування особового складу в обороні. Якщо траншея відрита землерийною машиною, командир організовує її дообладнання. Після організації інженерних робіт командир відділення складає *картку вогню* (рис. 18) відділення, на яку наносить: орієнтири,

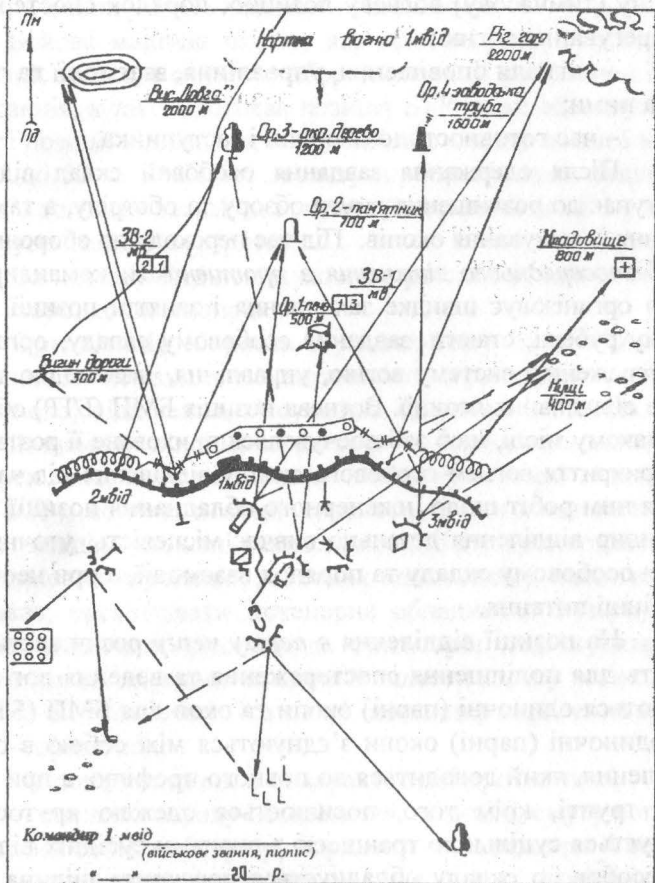

Рис. 18. Картка вогню механізованого відділення

їх номери, найменування та відстань до них, положення противника, позицію відділення, а командири гранатометного та протитанкового відділень – і положення механізованого підрозділу, якому вони придані; смугу вогню та додатковий сектор обстрілу; основні й запасні вогневі позиції БМП (БТР), гранатометів і протитанкових керованих комплексів, основні та додаткові сектори обстрілу з кожної позиції (крім сектора обстрілу ручного протитанкового гранатомета); позиції сусідів та межі їхніх смуг вогню на флангах відділення; ділянки зосередженого, а для гранатометного відділення і рубежі загороджувального вогню взводу та місця в них, по яких вести вогонь відділенням; загородження, розташовані поблизу позиції відділення, та ті, що прикриваються його вогнем.

Ведення оборонного бою. До переходу противника в наступ на позиції відділення постійно несе службу спостерігач. Для відбиття раптового нападу противника та знищення його дрібних груп, які ведуть розвідку або намагаються пророблювати проходи в загородженнях, призначається кулеметник або стрілець, який розташовується, як правило, на запасній (тимчасовій) вогневій позиції. Решта особового складу залежно від обстановки проводить інженерне дообладнання позиції, займається бойовою підготовкою, допомагає механіку-водію (водію) в технічному обслуговуванні БМП (БТР) або відпочиває.

Для виклику особового складу за бойовою тривоگوю від спостерігача до місця відпочинку влаштовується надійна найпростіша сигналізація.

Якщо від відділення виділений черговий вогневий засіб (чергова БМП, БТР, кулемет, гранатомет), він, як правило, розташовується на тимчасовій або запасній вогневій позиції. В БМП (БТР) знаходиться механік-водій (водій) та навідник-оператор (кулеметник БТР) в готовності до негайного відкриття вогню.

Командир відділення зазвичай знаходиться на позиції у такому місці, звідки зручніше управляти відділенням, спостерігати за місцевістю та сигналами командира взводу.

Одиночних солдатів і дрібні групи противника, які намагаються вести розвідку, відділення захоплює в полон, а при

неможливості захоплення, знищує вогнем, як правило, із запанських (тимчасових) вогневих позицій.

Більш значні групи противника, які наближаються до позиції відділення, знищуються вогнем кулемета або БМП, а при необхідності вогнем усього відділення. Вогонь відкривається за командою командира відділення.

Під час вогневої підготовки атаки противника командир відділення і спостерігач ведуть спостереження, решта особового складу ховається в щілини (бліндажі) на дні окопів і траншей або в БМП (БТР) в готовності швидко зайняти свої місця на позиції. Виявивши перехід противника в атаку, за командою командира (сигналом спостерігача) відділення негайно готується до бою. Вогонь по противнику відкривається з наближенням його на відстань дійсного вогню зброї відділення.

По мірі підходу противника до переднього краю оборони вогонь доводиться до найвищої напруги. Танки та інші броньовані машини противника знищуються протитанковими керованими ракетами, вогнем БМП, гранатометів і протитанковими гранатами, а піхота вогнем кулеметів і автоматів відсікається від танків і знищується.

Вогонь протитанкових засобів відділення зосереджується в першу чергу по головному танку або по танку з тралом, який долає загородження перед переднім краєм оборони, а потім по решті атакуючих танків та інших броньованих машинах. За сприятливої обстановки з метою знищення танків, які долають загородження перед позицією відділення, командир може вислати вперед гранатометника з помічником (стрільцем з ручними протитанковими гранатами). Для прихованості їх висунання використовуються аерозолі (дими). Іноді, для найбільш імовірного місця пророблювання противником проходу в загородженнях, відділенням завчасно відриваються і маскуються окоп та хід сполучення до нього. В окопі може розміщуватися гранатометник або кулеметник (стрілець) із задалегідь приготовленим мінним шлагбаумом. По можливості в боротьбі з танками противника можуть брати участь кулеметники та снайпер, які зосереджують свій вогонь по оглядових приладах танків.

Із підходом піхоти противника до позицій на відстань 30 – 40 м відділення закидає її гранатами. Якщо противник увірветься на позицію, відділення знищує його вогнем впритул, гранатами та в рукопашній сутичці. Розповсюдження противника по траншеї і ходу сполучення повинно бути затримано вогнем та швидким установами заздалегідь підготовлених рогаток, їжаків та інших переносних загороджень.

Якщо противник атакує позицію сусіднього відділення, відділення здійснює допомогу сусідові вогнем.

Бойова машина піхоти (БМП) веде вогонь самостійно і за командою (сигналом) командира відділення. У випадку обходу або вклинення противника в оборону БМП під прикриттям вогню відділення займає запасну вогневу позицію і знищує його вогнем у фланг і в тил. Зміна вогневих позицій проводиться тільки за наказом командира взводу.

Із метою введення противника в оману відносно дійсного розташування вогневих засобів та кількості броньованих машин в обороні БМП може діяти як кочуючий вогневий засіб. Позиції для кочуючої БМП вибираються з урахуванням одержаного завдання і особливостей місцевості. Потай, за вказаним маршрутом, змінюючи вогневі позиції, кочуюча БМП веде вогонь з них самостійно або за командами (сигналами) командира, який її вислав. Після виконання завдання кочуюча БМП займає основну вогневу позицію у взводному опорному пункті або діє за вказівкою командира взводу.

Після відбиття атаки противника командир відділення зобов'язаний: перевірити стан особового складу і зброї відділення; поповнити ракети і боєприпаси; підготувати відділення до відбиття повторних атак; вжити заходів щодо відновлення траншеї і окопу для БМП (БТР); доповісти командирі взводу про результати бою.

Командир відділення в ході управління боєм повинен знаходитись у такому місці, звідки зручніше керувати відділенням, спостерігати за місцевістю й сигналами командира взводу.

Зразки команд, які подаються командиром відділення:
"Відділення, до бою"; "По атакуючій групі піхоти

противника, короткими, п'ять – вогонь”; Гранатометнику Іванову, орієнтир 2, ближче 50 – танк – знищити”;

“Підготувати гранати”; “Гранатами вогонь”.

3.5. Взвод в обороні

Взвод обороняє опорний пункт до 400 м по фронті і до 300 м у глибину. Опорний пункт взводу складається з позицій відділень.

Проміжки між позиціями відділень можуть бути до 50 м, а між опорними пунктами взводів – до 300 м.

Одержавши наказ на перехід до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником, командир взводу повинен швидко поставити завдання відділенням на зайняття позицій у вказаному взводу опорному пункті, організувати спостереження перед фронтом і на флангах опорного пункту взводу, взаємодію і систему вогню, бойове забезпечення, управління, захист від запалювальної зброї та інженерне обладнання опорного пункту.

Далі він вивчає місцевість, уточнює завдання відділенням і порядок взаємодії, а при необхідності й інші питання.

При переході до оборони поза зіткненням із противником командир взводу виводить взвод у вказаний опорний пункт чи район, організовує спостереження і безпосередню охорону.

Після цього він разом з командирами відділень і приданих засобів проводить рекогносцировку, віддає бойовий наказ, організовує взаємодію і систему вогню та бойове забезпечення.

Потім командир взводу організовує заняття опорного пункту, створює бойовий порядок і систему вогню, організовує спостереження й інженерне обладнання опорного пункту.

Місце, роль і завдання взводу в обороні. Механізований взвод діє в складі роти у взаємодії з сусідніми взводами за підтримкою засобів старшого командира.

Взвод може оборонятися в складі роти в першому чи в другому ешелоні, на головному чи другорядному напрямку. Він може також знаходитися в резерві батальйону. У цьому

випадку взвод розташовується звичайно у глибині оборони батальйону і призначається для виконання раптово виникаючих завдань. Крім того, взвод може призначатися в бойову охорону чи в засідку.

Бойове завдання – це завдання, поставлене вищим командиром підрозділу для досягнення поставленої мети в бою до визначеного терміну. Зміст бойового завдання залежить від призначення підрозділу, застосовуваних засобів ураження, складу сил і засобів, боєздатності й бойових можливостей свого підрозділу та противника, умов місцевості й інших чинників.

Роль і місце взводу в обороні (рис.19) визначається його призначенням, місцем у бойовому порядку роти (батальйону), складом, характером завдань і впливом, який він робить виконанням свого завдання, на результат бою роти (батальйону). Багато в чому його роль в обороні залежить від напрямку, на якому він обороняється, і характеру завдання. Взвод, який діє у безпосередньому зіткненні із противником на найбільш танконебезпечному напрямку, вирішує найскладніше завдання: він першим приймає на себе основну масу вогню різних засобів ураження противника, а потім найдужчий удар танків і мотопіхоти.

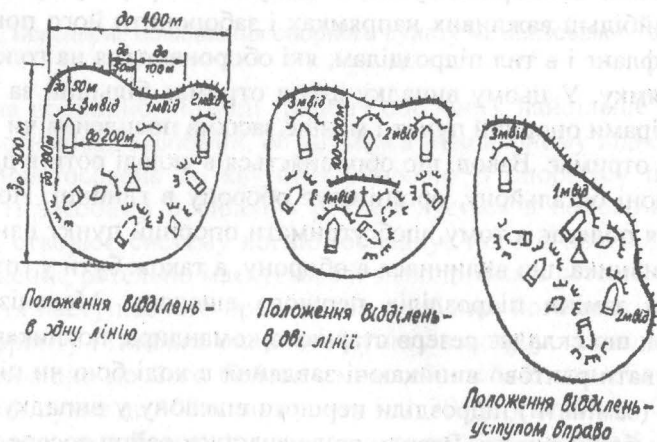
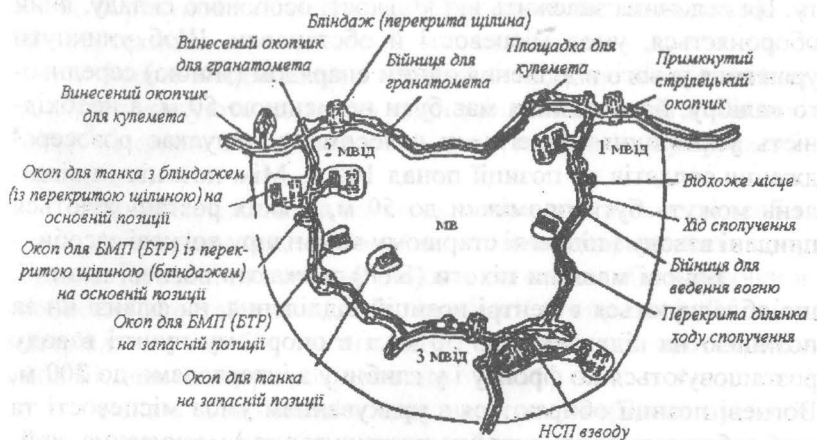

Рис.19. Розміщення відділень у взводному опорному пункті

На взвод, що обороняється в першому ешелоні на головному напрямку, покладається завдання нанести усіма видами вогню, у взаємодії із сусідами, рішуче ураження противника перед переднім краєм, відбити його атаки й утримати займаний опорний пункт. У випадку вклинення противника в опорний пункт чи у проміжок із сусідом взводу необхідно вогнем усіх засобів завдати йому максимальних втрат і не допустити його подальшого просування в глибину оборони і тим самим створити сприятливі умови для знищення його резервами старшого командира. Взводу в цьому випадку звичайно призначається менший за розміром опорний пункт, він одержує більше засобів посилення і підтримується великою кількістю артилерії й мінометів. Крім того, на підступах до опорного пункту зосереджуються основні зусилля вогневих засобів старших начальників.

Таким чином, взводу, що обороняється в першому ешелоні на головному напрямку, приділяється вирішальна роль у відбитті атак танків і мотопіхоти противника перед переднім краєм оборони й утриманні першої позиції. При діях на другорядному напрямку завдання взводу полягає в тому, щоб, міцно обороняючи опорний пункт, не допустити прориву противника на найбільш важливих напрямках і заборонити його поширення у фланг і в тил підрозділам, які обороняються на головному напрямку. У цьому випадку взвод отримає більший за своїми розмірами опорний пункт і менше засобів посилення чи взагалі їх не отримає. Взвод, що обороняється в складі роти в другому ешелоні батальйону, організовує оборону в глибині. Його завдання полягає в тому, щоб утримати опорний пункт і знищити противника, що вклинився в оборону, а також бути у готовності до заміни підрозділів першого ешелону. Механізований взвод, що складає резерв старшого командира, покликаний вирішувати раптово виникаючі завдання в ході бою чи підсилювати (замінити) підрозділи першого ешелону у випадку втрати ними боєздатності. Взводу призначається район зосередження, де він підготує опорний пункт. В окремих випадках механі-

зований взвод може виконувати й інші завдання. *Опорний пункт механізованого взводу* (рис.20) – це ділянка місцевості,

Фортифікаційне обладнання опорного пункту механізованого взводу першого ешелону роти (варіант). На обладнання потрібно 1100 люд/год, 7 маш/год танка з бульдозерним обладнанням. Матеріали: круглий ліс – 45 м³, дріт – 136 кг. При влаштуванні одяжі крүтостей для 30% окопів і ходів сполучення додатково потрібно 350 люд/год. Матеріали: круглий ліс – 20 м³, – дріт – 120 кг

Рис.20. Інженерне обладнання опорного пункту механізованого взводу

частина оборонної позиції (району оборони), найбільше насичена вогневими засобами, обладнана в інженерному відношенні й пристосована до кругової оборони. В опорному пункті взвод із засобами посилення розташовується в бойовому порядку, створює систему вогню, обладнує його в інженерному відношенні, ретельно маскується й знаходиться в готовності до відбиття наступаючого противника, особливо його танків. Ширина фронту і глибина опорного пункту взводу установлюються відповідно до його бойових можливостей. Взвод обороняє опорний пункт до 400 м по фронту і до 300 м у глибину. Опорний пункт механізованого взводу складається з позицій відділень, вогневих позицій БМП (БТР) і засобів посилення. У за-

лежності від місцевості й характеру дій противника положення відділень може бути різним.

Відділення в обороні займає позицію до 100 м по фронті. Ця величина залежить від кількості особового складу, який обороняється, умов місцевості й обстановки. Щоб уникнути ураження усього відділення одним снарядом (міною) середнього калібру, його позиція має бути не меншою 50 м, а необхідність управління підлеглими голосом не допускає розосередження солдатів на позиції понад 100 м. Між позиціями відділень можуть бути проміжки до 50 м, в яких розташовуються придані взводу і підлеглі старшому командирі вогневі засоби.

Бойові машини піхоти (БТР) займають вогневі позиції, що обладнуються в центрі позицій відділення, на фланзі чи за позицією на віддаленні до 50 м, а в опорному пункті взводу розташовуються по фронті і у глибину з інтервалами до 200 м. Вогневі позиції обираються з урахуванням умов місцевості та щоб забезпечувалось потайне розташування і маскування, найбільший огляд і ведення вогню на граничну відстань із гармат, кулеметів і протитанковими керованими ракетами, здійснювалась взаємна вогнева підтримка і можливість вести зосереджений вогонь перед переднім краєм, на флангах опорного пункту, а також кругова оборона. Розташування позицій в одну лінію не припустиме.

Бронетранспортери займають вогневі позиції звичайно в глибині опорного пункту так, щоб забезпечувалася можливість вести вогонь із кулеметів переважно в сторони флангів і в проміжки. Механізованому взводу можуть надаватися кулеметне, гранатометне і вогнететне відділення. Придані взводу кулеметне і вогнететне відділення розташовуються, як правило, на позиціях механізованих відділень, а гранатометне відділення в проміжках між ними чи на фланзі опорного пункту взводу.

В опорному пункті взводу і на його флангах можуть займати вогневі позиції протитанкові засоби й танки, не підлеглі командирі взводу. Командир взводу повинен знати завдання цих засобів, їх командирів і організувати з ними взаємодію.

Для кругової оборони опорного пункту підготовляються запасні вогневі позиції для БМП (БТР), танків, ПТКР та гра-

натометів переважно для ведення вогню вбік флангів і тилу.

Глибина опорного пункту взводу створюється за рахунок розташування БМП (БТР) і засобів посилення в глибину, а також за рахунок створення запасних позицій для відділень та бойової техніки.

Бойові можливості – це кількісні та якісні показники, що характеризують здатність підрозділу виконувати визначені бойові завдання за встановлений час у конкретних умовах обстановки.

Вони залежать від багатьох чинників: кількості особового складу, рівня його бойової підготовки і морального стану, наявності й технічного стану бойової техніки та зброї, виучки й особистих якостей командирів, наявності боєприпасів й інших матеріальних засобів, тактики дій і можливостей противника, умов місцевості, пори року, погоди.

Бойові можливості взводу в обороні характеризуються складом наступаючого противника, якого він може знищити. Вони включають вогневі й маневрові можливості. Це поділ умовний, тому що в бою обидві складові частини діють у повній єдності й взаємозалежні. Найважливішою їх складовою частиною є вогневі можливості.

Вогневі можливості взводу виявляються тією кількістю танків, БМП (БТР), атаку яких він здатний відбити самотужки і своїми засобами, зберігши при цьому свою боєздатність.

Основними показниками, що характеризують можливості взводу по боротьбі з танками, іншими бронеоб'єктами і мотопіхотою противника, є загальна кількість знищуваних танків, БМП (БТР) противника і збитки, що завдаються його живій силі.

Методика розрахунку базується на використанні коефіцієнтів бойової ефективності танків, БМП, РПГ й інших протитанкових засобів, розрахованих досвідним шляхом та наведених у табл.2.

Умовні коефіцієнти бойової ефективності протитанкових засобів у обороні

Найменування протитанкових засобів	На підготовленому рубежі (окопі)	На непідготовленому рубежі (окопі)
РПГ-7	0,3	0,2
СПГ-9	1,0	0,8
ПТКР	2,0	1,5
БМП-1	2,0	1,5
Танк	2,5	2.0

П р и м і т к а. При веденні вогню по бойових машинах піхоти (бронетранспортерах) коефіцієнти збільшуються в 1,5-2 рази.

Коефіцієнти бойової ефективності показують середні можливості протитанкових засобів по знищенню атакуючих танків, БТР, БМП противника в ході оборонного бою.

Механізований взвод штатними протитанковими засобами у взаємодії з сусідами і протитанковими засобами старшого командира здатний успішно вести боротьбу з танками й бронетранспортерами противника, обороняючи опорний пункт на фронті до 400 м.

Для визначення можливостей взводу в обороні по знищенню атакуючої піхоти використовуються вихідні дані: кількість стрілецької зброї і щільність вогню.

Щільністю вогню називається кількість куль, що приходить на один погонний метр фронту визначеного рубежу, що випускається підрозділом у хвилину з усіх видів зброї. Щільність залежить від кількості зброї, її виду, швидкострільності та від ширини ділянки, по якій ведеться вогонь. З досвіду другої світової війни для відбиття атаки противника в обороні досить створити щільність 4 – 5 куль у хвилину на погонний метр фронту оборони.

Механізований взвод, обороняючи позицію на фронті

до 400 м, цілком успішно може відбити атаку одного-двох мотопіхотних взводів противника.

Маневрені можливості взводу в обороні трохи обмежені, бо його основне завдання полягає в міцному утриманні займаних позицій.

Управління в механізованому взводі командир взводу здійснює по радіо, командами, що подаються голосом, і сигналами. Зв'язок у взводі організується з використанням радіостанцій, які входять у радіомережу командира роти. Працювати на передачу дозволяється тільки з початком бою. Крім того, широко використовуються сигнальні засоби зв'язку (свистки, сирена, удари в гільзу, реактивні освітлювальні й сигнальні патрони, ручні димові гранати, прапорці, ліхтарики та ін.).

Система вогню в обороні – це організоване за єдиним планом сполучення вогню усіх видів зброї для ураження противника. Вогонь в обороні є основним засобом знищення противника. По кількості вогневих засобів противник буде перевершувати механізований взвод. Підрозділи, що обороняються, повинні протиставити якість вогню, що виражається у визначеній системі використання своєї зброї, кількісній перевазі в одиницях наступаючої зброї.

Система вогню в обороні полягає у вмілому розташуванні і організованому використанні вогневих засобів, створенні зон суцільного вогню усіх видів перед переднім краєм, на флангах і в глибині оборони. Для знищення в першу чергу танків й інших броньованих машин, а також у швидкому зосередженні вогню на будь-якому загрожуваному напрямку ділянки, має забезпечуватися можливість ведення дійсного фронтального, флангового, перехресного і кинджального вогню.

Система вогню включає до себе ділянки зосередженого вогню взводу, підготовлені перед переднім краєм оборони, зони протитанкового вогню БМП (танків) і суцільного багатозарядного вогню всіх інших вогневих засобів взводу перед переднім краєм, у проміжках, на флангах і в глибині оборони, підготовлений маневр вогнем БМП (танків) на загрожуваному напрямку. Вона будується на тісній взаємодії вогню всіх видів зброї з урахуванням їх вогневих можливостей у сполученні з

інженерними загородженнями і природними перешкодами. Загородження і підступи до них повинні добре проглядатися й прострілюватися. Перед переднім краєм на ймовірних напрямках наступу противника, на стиках, у проміжках між опорними пунктами і на флангах, а також на ділянках місцевості, які прострілюються вогнем непрямого наведення, підготовляється вогонь артилерії із закритих вогневих позицій. Вогневі засоби взводу розташовуються в опорному пункті потай та розосереджуються як на передніх, так і на зворотних схилах висот із метою ураження противника перед переднім краєм, на флангах і в тилу опорного пункту дійсним фланговим, перехресним і кинджальним вогнем. Основою системи вогню є протитанковий вогонь. Ретельна підготовка (організація) протитанкового вогню – це найважливіший обов'язок усіх командирів підрозділів. Протитанковий вогонь повинен забезпечувати поразку танків й інших броньованих цілей противника як перед переднім краєм, так і на флангах.

Система вогню повинна бути вискоефективною, це досягається широким і швидким маневром вогнем і вогневими засобами. Сутність маневру полягає у швидкому переносі вогню з однієї цілі на інші для послідовного чи одночасного ураження декількох цілей і в зосередженні його по головній цілі. Звідси випливає одна з важливих вимог до командирів підрозділів – це вміння керувати вогнем своїх, приданих і підтримуючих підрозділів. Організація системи вогню є першочерговим обов'язком командира з моменту отримання бойового завдання на оборону.

Ураження цілей може здійснюватися вогнем окремих вогневих засобів чи зосередженим вогнем відділень і взводу в цілому.

Зосереджений вогонь (ЗВ) – це вогонь стрілецької зброї, гранатометів, озброєння БМП (БТР, танків), що ведеться одночасно декількома вогневими засобами чи кількома підрозділами по одній цілі чи по частині бойового порядку противника.

Щільність вогню на ділянці ЗВ повинна бути в 1,5 – 2 рази вищою, ніж звичайна щільність перед опорним пунктом.

Із щільністю вогню 10 – 12 куль у хвилину на один погонний метр фронту ділянка зосередженого вогню взводу може бути до 150 м, а ділянка зосередженого вогню відділення – до 50 м.

Зосереджений вогонь взводу готується перед найбільш небезпечними схованими підступами, де противник може непомітно зосередитися і раптово перейти в атаку. Якщо перед фронтом оборони взводу є два, три сховані підступи, то взвод готує зосереджений вогонь по всіх цих ділянках, але вогонь буде вестися тільки по одній із них, із наступним переносом вогню на інші ділянки, якщо того вимагає обстановка.

Зосереджений вогонь з автоматів і ручних кулеметів ведеться на відстань до 400 – 600 м, із кулеметів ПК і ПКТ – до 1000 м, КПВТ – до 2000 м.

Для БМП ділянки зосередженого вогню призначаються окремо і можуть бути на відстані 2 – 3 км від переднього краю оборони. Ширина ділянки зосередженого вогню може бути до 75 м.

Зосереджений вогонь танків, БМП (БТР) ведеться, як правило, по конкретно виявленій цілі чи групі цілей. У деяких випадках підготовлений вогонь може вестися для придушення, знищення чи заборони просування противника.

Для організованого ураження противника призначаються рубежі відкриття вогню з ПТКР, танків, гармат, БМП і стрілецької зброї. Перекриття основних і призначення додаткових секторів обстрілу забезпечує створення зон суцільного багат шарового вогню перед переднім краєм і на флангах опорного пункту.

Бойовим машинам піхоти (БТР), кулеметам, танкам й іншим вогневим засобам призначаються основні й запасні вогневі позиції, основний і додатковий сектори обстрілу на відстань їх дійсного вогню. Відділенню і взводу призначаються смуга вогню, додатковий сектор обстрілу й ділянки зосередженого вогню.

Смуга вогню взводу повинна бути ширшою за фронт оборони і перехрещуватися зі смугами сусідніх взводів так, щоб уся місцевість перед переднім краєм прикривалася вогнем.

Із метою введення противника в оману щодо системи вог-

ню і розташування сил і засобів застосовуються БМП та танки, які кочують з однієї вогневої позиції до іншої.

Система вогню вважається готовою, якщо усі вогневі засоби зайняли вогневі позиції, підготовлені дані для стрільянини і є необхідна кількість боєприпасів.

Порядок та зміст роботи командира взводу по підготовці оборони. З'ясування завдання є початком роботи командира по організації оборони. Як правило, воно здійснюється командиром взводу при отриманні завдання від командира роти і нанесенні його на карту.

Усвідомлюючи отримання завдання, командир взводу повинен зрозуміти завдання роти і взводу (опорний пункт роти і місце опорного пункту взводу в ньому, засоби посилення, смуги вогню і додаткові сектори обстрілу, ділянки зосередженого вогню), які об'єкти (цілі) перед фронтом оборони взводу уражаються засобами старших командирів, завдання сусідів і порядок взаємодії з ними, час готовності до виконання завдання.

Оцінка обстановки – це логічний процес мислення командира, що полягає у вивченні й аналізі впливу кожного елементу обстановки на виконання бойового завдання.

Оцінюючи обстановку, командир взводу необхідно вивчити:

- склад, положення і можливий характер дій противника, місця розташування його вогневих засобів;
- стан, забезпеченість і можливості взводу і приданих підрозділів;
- склад, положення, характер дій сусідів і умови взаємодії з ними;
- місцевість, її захисні властивості, сховані підступи до оборони, загородження і перешкоди, умови спостереження і ведення вогню;
- найбільш ймовірні напрямки дій літаків, вертольотів та інших повітряних цілей на малих і гранично малих висотах.

Крім того, командир взводу враховує пору року, час доби і стан погоди.

Вивчаючи й оцінюючи противника, командир взводу має визначити можливий склад, імовірний напрямок, можли-

вий час переходу його в наступ, а також сили і засоби противника та рубежі його розгортання.

У висновках щодо оцінки противника командир взводу визначає:

- сильні й слабкі сторони наступаючого противника;
- кількість сил і засобів противника;
- напрямок зосередження основних зусиль і ділянки місцевості, від утримання яких залежить стійкість оборони;
- побудова бойового порядку;
- по яких рубежах підготувати зосереджений вогонь;
- рубежі відкриття вогню ПТКР, із гармат БМП, кулеметів, гранатометів, автоматів.

При вивченні стану, забезпеченості й можливостей свого взводу, приданих і підтримуючих підрозділів командир взводу оцінює:

- укомплектованість взводу і приданих підрозділів;
- моральний і фізичний стан особового складу;
- технічний стан бойової техніки й озброєння, наявність боєприпасів й інших матеріальних засобів.

На основі оцінки своїх і приданих підрозділів командир взводу визначає:

- місце кожного відділення (засобів посилення) у бойовому порядку взводу;
- розподіл сил і засобів посилення;
- основні заходи щодо забезпечення взводу матеріальними засобами і підготовки техніки й озброєння до бою.

Потім командир взводу приступає до оцінки сусідів. Під сусідами прийнято розуміти підрозділи, які діють при виконанні бойового завдання взводу на флангах (праворуч, ліворуч), а також попереду і позаду.

Оцінюючи сусідів, необхідно усвідомити їх завдання, на утриманні яких ділянок місцевості вони зосереджують зусилля, які сили і засоби вони виділяють для прикриття проміжків, а також умови взаємодії з ними.

У висновках з оцінки сусідів командир взводу визначає:

- з ким із сусідів необхідно підтримувати більш тісну взаємодію;
- порядок підтримання зв'язку з ними;

– порядок забезпечення прикриття флангів і проміжків.

Оцінюючи місцевість, її захисні, маскувальні й тактичні властивості, командир взводу визначає характер місцевості перед переднім краєм щодо її прохідності для танків, БТР противника й умов організації спостереження і системи вогню, характеру місцевості в опорному пункті, рельєфу і місцевих предметів, які можна використовувати для прихованого розташування особового складу й вогневих засобів, умови виходу в тил і маневру з метою переходу до кругової оборони.

У результаті оцінки місцевості командир взводу робить висновки, в яких визначає:

- напрямок головного удару противника;
- ділянку місцевості, від утримання якої залежить стійкість оборони;
- можливі рубежі розгортання противника в бойовий порядок;
- рубежі відкриття вогню ПТКР, танків, БМП (БТР) і стрілецької зброї;
- місця обладнання перекритих щілин і бліндажів;
- заходи щодо маскування, інженерного улаштування позицій та захисту взводу від запальної зброї.

Оцінюючи дії літаків і вертольотів противника на малих і гранично малих висотах, командир взводу уточнює можливі напрямки їх польоту і ударів.

У висновках командир взводу визначає:

- порядок спостереження і оповіщення про повітряного противника;
- сили і засоби, які притягуються для боротьби з повітряним противником;
- порядок знищення літаків і вертольотів, діючих на малих і гранично малих висотах.

Стан погоди, пора року і час доби впливають на бій. Без урахування температури повітря, швидкості й напрямку вітру, видимості й прозорості атмосфери, хмарності, опадів, а також пори року і часу доби неможливо остаточно прийняти рішення.

На основі оцінки обстановки і висновків, що випливають із неї, командир взводу приймає рішення, в якому визначає:

- порядок виконання бойового завдання (знищення

противника під час висування до переднього краю оборони і розгортання для атаки, перед переднім краєм, при вклиненні в оборону й обході опорного пункту);

– завдання відділенням, приданим підрозділам і вогневим засобам;

– порядок взаємодії.

Якщо дозволяє обстановка, командир взводу проводить рекогносцировку, у ході якої вивчає місцевість, указує командирам відділень орієнтири і уточнює:

– положення, склад і найбільше ймовірний напрямок наступу противника, можливі рубежі переходу його в атаку і напрямки дій його бойових вертольотів;

– накреслення переднього краю оборони роти, опорний пункт взводу і сусідів;

– позиції відділень і приданих вогневих засобів;

– смугу вогню взводу (відділень) і додатковий сектор обстрілу;

– основні й запасні вогневі позиції, основні й додаткові сектори обстрілу БМП (БТР), а також приданих вогневих засобів і засобів, призначених для забезпечення прикриття флангів і проміжків;

– порядок і терміни інженерного облаштування опорного пункту і позицій відділень, місця і характер інженерних загороджень, що влаштовуються перед фронтом оборони і на флангах, і порядок прикриття їх вогнем;

– місце командно-спостережного пункту.

Потім командир взводу видає бойовий наказ, в якому вказує:

– склад, положення і характер дій противника, місця розташування його вогневих засобів;

– завдання роти і взводу;

– об'єкти й цілі на напрямку дій взводу, що уражаються засобами старших командирів, а також завдання сусідів;

– бойові завдання відділенням, їх позиції, смуги вогню і додаткові сектори обстрілу; основні й запасні вогневі позиції БМП (БТР), їх основні й додаткові сектори обстрілу з кожної позиції; ділянки зосередженого вогню взводу і місця в них, по яких повинні вести вогонь відділення;

- якими вогневими засобами забезпечити прикриття проміжків із сусідами і флангами;
 - завдання приданим вогневим засобам, їх основні й запасні позиції, основні й додаткові сектори обстрілу з кожної позиції;
 - завдання снайперу, основну і запасну вогневі позиції, порядок спостереження і ведення вогню;
 - завдання стрільцю-санітару і порядок надання медичної допомоги пораненим;
 - час заняття оборони, готовності системи вогню, черговість і терміни інженерного облаштування опорного пункту;
 - своє місце і заступника.
- Після віддачі бойового наказу командир взводу організовує взаємодію, бойове забезпечення, керування.
- При організації взаємодії командир взводу повинен:
- визначити порядок знищення противника під час висунування його до переднього краю оборони і розгортання для атаки (у вихідному положенні для наступу), у ході відбиття атаки танків і піхоти перед переднім краєм і у випадку виходу їх на фланги й у тил;
 - указати рубежі відкриття вогню з БМП (БТР), протитанкових та інших вогневих засобів;
 - визначити порядок ведення взводом зосередженого вогню, а також вогню по літаках, вертольотах й інших повітряних цілях зі стрілецької зброї;
 - погодити дії взводу з діями сусідів і танками, розташованими в опорному пункті взводу і на його флангах, протитанковими й іншими вогневими засобами по відбиттю атак противника перед переднім краєм оборони і по знищенню його у випадку вклинення в оборону;
 - призначити чергові вогневі засоби і визначити порядок знищення розвідки противника;
 - указати заходи щодо забезпечення безпеки особового складу від світлового випромінювання ядерного вибуху, а також заходи по маскуванню;
 - повідомити сигнали оповіщення, керування й взаємодії і порядок дій по них.

При організації бойового забезпечення командир взводу вказує:

– по розвідці – порядок організації й проведення спостереження;

– по захисту від ЗМУ – послідовність інженерного влаштування опорного пункту і порядок використання захисних властивостей місцевості, сигнали попередження про безпосередню погрозу й початок застосування противником ЗМУ, а також сигнали оповіщення про радіоактивне, хімічне і біологічне зараження і порядок дій по них; терміни проведення медичних заходів; міри безпеки при діях у зонах зараження, районах руйнувань, пожеж і затоплень;

– по маскуванню – які табельні засоби і місцеві матеріали використовуються для маскування, терміни його здійснення; порядок здійснення маскування в ході оборонного бою;

– по інженерному забезпеченню – місця позицій відділень, основних і запасних вогневих позицій БМП (БТР), черговість і терміни їх фортифікаційного улаштування; місце розташування КСП взводу, хто виділяється для його улаштування і термін готовності; які табельні засоби і місцеві матеріали використовуються при фортифікаційному улаштуванні і маскуванні позицій відділень; місце установки мінного поля і порядок його вогневого прикриття; обсяг роботи з дообладнання траншей і ходів сполучення після відривки їх землерийною машиною; за допомогою яких матеріалів, де і як установити невибухові загородження;

– по хімічному забезпеченню – завдання по радіаційній і хімічній розвідці; порядок використання засобів індивідуального і колективного захисту; порядок розподілу індивідуальних вимірників дози (дозиметрів); місце, час і порядок проведення спеціальної обробки; порядок використання термодимової апаратури машин і димових засобів; місце і час одержання засобів захисту і перевірки протигазів;

– по охороні – порядок спостереження за місцевістю, повітрям і сигналами командира роти; місце і завдання спостерігачеві, а також порядок дій особового складу взводу при раптовому нападі противника; місце і завдання черговому вогневому засобу.

При організації керування командир взводу уточнює (доводить) радіодані й порядок користування радіозасобами. Потім він організує заняття опорного пункту, створює бойовий порядок і систему вогню, організовує спостереження й інженерне влаштування опорного пункту, складає схему опорного пункту (рис.21) і подає її командироті, керує підготовкою особового складу, озброєння й бойової техніки до бою і перевіряє їхню готовність.

У встановлений час командир взводу доповідає командироті про готовність взводу до виконання бойового завдання.

При організації оборони вночі необхідно пам'ятати, що нічні умови значною мірою негативно впливають на ефективність застосування озброєння.

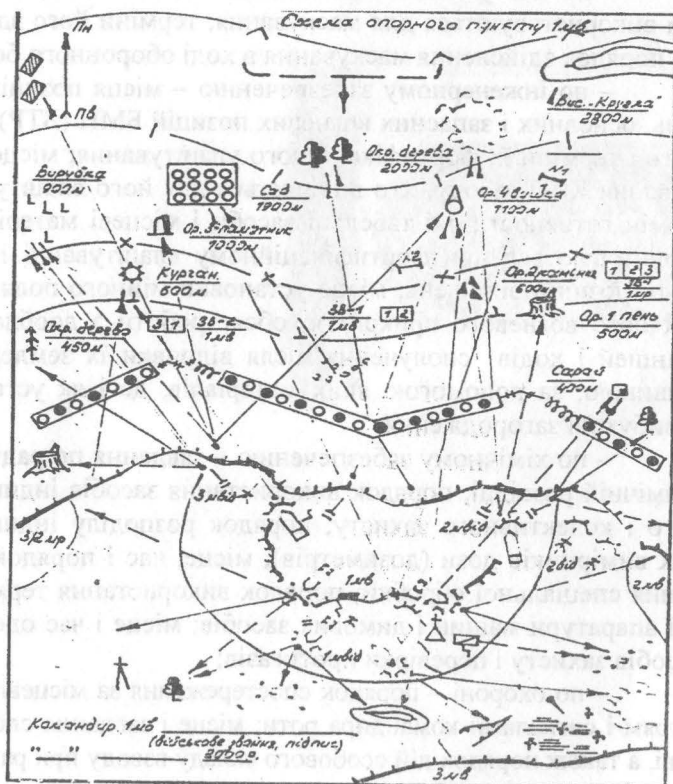

Рис.21. Схема опорного пункту механізованого взводу

Вночі різко знижується відстань видимості, виявлення і розпізнавання цілей та ведення вогню по них. Ефективність застосування танків, БМП у бою вночі значно знижується, що викликає збільшення витрати боєприпасів.

Командир механізованого взводу ще засвітла повинен передбачити необхідні заходи для дій уночі. До таких заходів відносять: посилення охорони і спостереження, що досягається підтримкою високої бойової готовності, для чого на позиціях повинно знаходитися не менше половини особового складу взводу. Розвідка противника вночі проводиться спостереженням і підслуховуванням. Для посилення спостереження командир взводу вказує підлеглим командирам, де додатково виставити спостерігачів, уточнює завдання щодо спостереження і підслуховування.

Командир механізованого взводу керує взводом із командно-спостережного пункту, обладнаного в ході сполучення. Він повинен бачити місцевість перед переднім краєм оборони, на флангах і весь бойовий порядок взводу.

В обороні взвод знаходиться в постійній готовності для відбиття атаки противника. Для знищення окремих груп, які намагаються проводити розвідку, проробляють проходи в загороженнях чи пробують проникнути в глибину оборони, призначаються чергові вогневі засоби.

При нанесенні противником ядерного удару весь особовий склад ховається. З початком вогневої підготовки противника командир взводу й спостерігачі ведуть спостереження з метою вчасного виявлення моменту переходу його в атаку.

Із переходом противника в атаку за командою (сигналом) командира взводу особовий склад терміново готується до бою. Вогонь по противнику відкривається з наближенням його на відстань дійсного вогню зброї взводу і приданих йому вогневих засобів.

При наближенні противника до переднього краю оборони вогонь доводиться до найвищого напруження. Взвод у першу чергу знищує танки та інші броньовані машини противника, а потім вогнем із кулеметів, автоматів і приданих вогнететів відсікає піхоту від танків і знищує її.

Противника, який увірвався до опорного пункту взводу, знищують вогнем впритул, гранатами та в рукопашній сутичці.

Для перешкоди розповсюдженню противника в глибину опорного пункту і в боки флангів у траншеях і ходах сполучення швидко встановлюються їжаки, рогатки та інші завчасно підготовлені переносні загородження.

У випадку обходу противником опорного пункту взвод переходить до кругової оборони і, продовжуючи міцно утримувати зайняті позиції, знищує противника вогнем усіх видів зброї з основних і запасних позицій або діє за наказом командира роти.

Після відбиття атаки відновлюється система вогню і зруйновані фортифікаційні споруди, поповнюються боеприпаси, приводиться в порядок зброя і військово-технічне майно.

Про результати бою командир взводу доповідає командирі роти.

Механізований взвод у бойовій охороні. Механізований взвод в обороні за відсутності безпосереднього зіткнення з противником може бути призначений у бойову охорону. Бойова охорона висилається, як правило, від батальйонів першого ешелону на найбільше ймовірних напрямках наступу противника на відстань до 2 км. Механізований взвод, призначений у бойову охорону, отримує завдання прикрити батальйон від раптового нападу противника й заборонити йому проведення наземної розвідки, а також ввести його в оману щодо дійсного визначення переднього краю. Взвод обороняє позицію до 500 м по фронту на віддаленні, що забезпечує його підтримку вогнем. Завдання командира взводу ставить командир батальйону.

Отримавши завдання для дії в бойовій охороні, командир механізованого взводу усвідомлює отримане завдання, оцінює обстановку, приймає рішення, виводить взвод на призначену позицію, організовує спостереження, вибирає позиції для відділень, БМП (БТР, танків), віддає бойовий наказ, організовує взаємодію, систему вогню, управління, захист від запальної зброї й інженерне облаштування позиції. Для спостереження за схованими підступами до позиції і на її фланги висилаються секрети. Перед позицією взводу і на флангах за наявності часу

влаштовуються загородження.

Командир взводу керує підготовкою особового складу, озброєння і бойової техніки до бою, інженерними роботами по влаштуванню позиції взводу й у встановлений час доповідає командирові батальйону про готовність взводу до бою.

Зміст роботи командира взводу аналогічний організації оборони поза зіткненням із противником. Після організації оборони командир взводу з командирами відділень і приданих засобів проводить розвідку можливих шляхів відходу і встановлює порядок дій при отриманні наказу на відхід. Діями бойової охорони керує командир батальйону.

Дрібні групи противника (розвідку, охорону) взвод захоплює в полон чи знищує їх вогнем.

Із переходом противника в наступ бойова охорона перешкоджає діям розвідки і завзятим утриманням займаної позиції змушує розгорнутися в бойовий порядок його головні сили. У ході бою командир взводу особисто веде спостереження і керує вогнем взводу, виявляє сили і напрямки дій противника, доповідає про це командиру батальйону.

Бій бойової охорони підтримується вогнем артилерії полку, мінометної батареї, гранатометного взводу, зосередженим вогнем танкових і механізованих підрозділів. За підтримкою вогню артилерії та інших вогневих засобів, міцно утримуючи займану позицію, взвод змушує противника розгорнутися в бойовий порядок.

Взвод відходить за наказом командира батальйону. Відхід здійснюється перекатами, з пристосуванням до місцевості й використанням загородження. Одне з відділень вогнем із займаних позицій стримує противника; два інших відділення, використовуючи складки місцевості, під прикриттям димів відходять на призначені їм позиції.

Поранені й убиті повинні бути винесені (вивезені) разом із зброєю. У подальшому взвод зосереджується в призначеному місці в глибині району оборони батальйону, де відновлює свою боєздатність, і надалі діє за наказом командира батальйону.

3.6. Рота в обороні

Механізована (танкова) рота може оборонятися в першому або другому ешелоні полку (батальйону), у смузі забезпечення або на передовій позиції, складати загальновійськовий резерв або знаходитися у протидесантному резерві. Під час виходу з бою та відходу рота може бути призначена у тилову (бокову) похідну заставу або для дій як підрозділ прикриття.

При відсутності смуги забезпечення рота може оборонятися на передній позиції, створеній на відстані 4 – 6 км від переднього краю оборони, з метою ввести противника в оману відносно зображення переднього краю і побудови оборони, не допустити раптового нападу противника на підрозділи першого ешелону, відбити його розвідку боєм і змусити передчасно розгорнути свої головні сили.

Рота, призначена у протидесантний резерв, займає вказаний їй район, веде розвідку повітряного противника, обладнує протидесантні загородження, підготовляє вогневі засади та знаходиться в готовності до знищення повітряних десантів противника в районах можливої висадки (викидання) та на ймовірних напрямках їх дій.

Під час переходу до оборони рота підсилюється артилерією, зенітними, інженерно-саперними, вогнеметними та іншими підрозділами.

Механізованій роті, яка обороняється в першому ешелоні на напрямку зосередження основних зусиль батальйону, можуть додаватися: артилерійська батарея; танковий взвод; протитанковий взвод; гранатометний взвод; інженерно-саперне, вогнеметне відділення; зенітне ракетне відділення.

Рота займає опорний пункт 1 – 1,5 км по фронту та до 1 км у глибину, а взвод – до 400 м по фронту та до 300 м у глибину. Проміжки між ротними опорними пунктами можуть бути до 1000 м, а між опорними пунктами взводів – до 300 м. Побудова оборони роти включає: бойовий порядок роти, систему опорних пунктів та вогневих позицій, систему вогню, систему інженерних загороджень.

Основні зусилля роти в обороні зосереджуються на

очікуваному головному напрямку наступу противника й утриманні найбільше важливого району (об'єкта) місцевості. Побудова оборони повинна створювати наростаючу протидію, яка дозволяє не допустити прориву противником опорного пункту та створити умови для його знищення.

Бойовий порядок роти будується в один або два ешелони (рис.22, а, б). Залежно від характеру місцевості взводи в опорному пункті мр (тр) можуть розташовуватися кутом назад, уступом та мати інше розташування, яке забезпечує найкращу організацію системи вогню перед фронтом та на флангах опорного пункту. У бойовий порядок роти залежно від обстановки можуть входити бронегрупа та вогневі засоби.

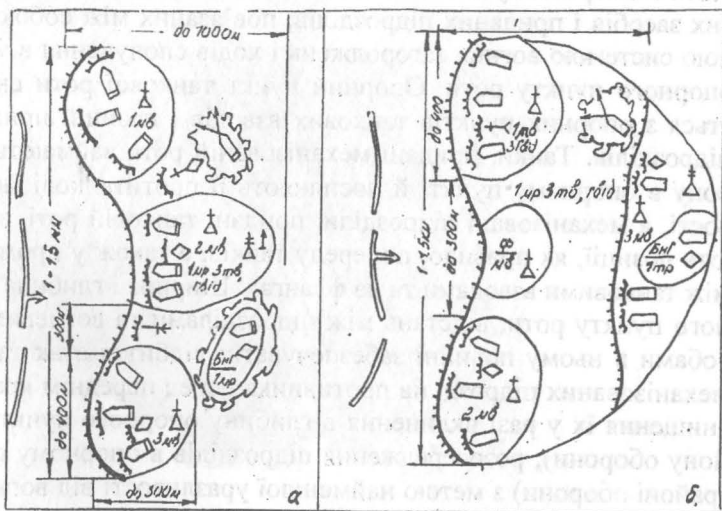

Рис.22. Розміщення взводів в опорному пункті роти, де а) в один ешелон; б) у два ешелони

Бронегрупа роти створюється з метою підвищення активності оборони та своєчасного посилення її стійкості на найбільше загрозливих напрямках, закриття проломів, які з'явилися в результаті вогневих ударів противника, та вирішення інших завдань, що потребують стрімких, маневрових дій та ефективного вогневого ураження противника, а також

більш повного використання бойових можливостей танків, БМП і БТР.

Вогнева засада виставляється з метою нанесення противнику максимального ураження несподіваним вогнем прямою наводкою, кинджальним вогнем та застосуванням мінно-вибухових загороджень.

Опорний пункт роти – це район (ділянка) місцевості певних розмірів, підготовлений до оборони в інженерному відношенні відповідно до рішення командира, пристосований до кругової оборони і зайнятий ротою для виконання поставлених завдань. Опорний пункт механізованої роти складається з опорних пунктів механізованих взводів, позицій вогневих засобів і приданих підрозділів, пов'язаних між собою єдиною системою вогню, загороджень і ходів сполучення в межах опорного пункту роти. Опорний пункт танкової роти складається з опорних пунктів танкових взводів і позицій приданих підрозділів. Танки, придані механізованій роті, займають оборону в опорному пункті й посилюють її протитанкові можливості, а механізовані підрозділи, придані танковій роті, займають позиції, як правило, попереду танків, а також у проміжках між танковими взводами та на флангах. Ширина і глибина опорного пункту роти, відстань між підрозділами та вогневими засобами в ньому повинні забезпечувати: відбиття атак танків і механізованих підрозділів противника перед переднім краєм та знищення їх у разі вклинення в глибину опорного пункту (району оборони); розосередження підрозділів в опорному пункті (районі оборони) з метою найменшої уразливості від вогню артилерії та ударів авіації, високоточної зброї противника; можливість проведення маневру як вогнем, так і підрозділами.

Для обґрунтування тактичних нормативів опорного пункту роти розглянемо: вогневі можливості механізованої (танкової) роти щодо відбиття атак танків і механізованих підрозділів противника; оптимальне розосередження підрозділів з метою найменшої уразливості танків і БМП (БТР) роти від високоточної зброї противника та забезпечення взаємодії між ними; маневрені можливості роти.

Розрахунок вогневих можливостей роти. При обороні задалегідь підготовленого рубежу механізована рота на БМП (БТР) вогнем штатних засобів боротьби з броньованими бойовими машинами противника здатна знищити 22 – 23 танки та 44 – 45 БМП противника, а механізована рота на БТР – 8 – 9 танків та 13 – 14 БТР противника. Танкова рота вогнем із гармат може знищити до 25 танків та 40 БМП (БТР) противника.

Досвід Великої Вітчизняної війни, локальних війн і післявоєнних навчань свідчить, що для відбиття атаки танків та інших броньованих машин противника достатньо знищити до 50% атакуючих засобів. Порівнюючи розраховані вогневі можливості з кількістю танків і БМП (БТР), які знаходяться в підрозділах армій провідних країн світу (у танковій роті 13 танків, у мотопіхотній роті 11 БМП або БТР), можна зробити висновок, що механізована рота на БМП здатна відбити атаку до двох танкових або до чотирьох мотопіхотних рот противника.

Механізована рота на БТР здатна відбити атаку танкової роти або двох мотопіхотних рот противника. Така кількість танків і БМП (БТР) у складі підрозділу, вважає військове керівництво армій провідних країн світу, може наступати на фронті до 1500 м і більше.

Танкова рота здатна відбити атаку двох танкових рот та трьох мотопіхотних рот противника.

У ході відбиття атаки противника механізовані (танкові) підрозділи будуть вести боротьбу і з його піхотою. Досвід другої світової війни показав, що для успішного відбиття атаки піхоти противника створювалася щільність 4 – 5 куль на 1 м фронту атаки за 1 хв. Механізована рота на БМП (БТР), відбиваючи атаку противника, здатна випустити близько 7000 куль за хвилину. При щільності 4 – 5 куль на 1 м фронту атаки противника за хвилину механізована рота на БМП (БТР) здатна відбити атаку піхоти противника на фронті до:

$$1500 \text{ м} (7000 : (3 \dots 5) = 1400 \dots 2333).$$

Проведені розрахунки вогневих можливостей механізованої (танкової) роти показують, що вона здатна успішно обороняти опорний пункт по фронту 1 – 1,5 км.

Нас рис. 23 показано розосередження підрозділів по фронті і в глибину, яке повинно бути таким, щоб одним високо-точним касетним боеприпасом типу САДАРМ (радіус розльоту трьох самонавідних бойових елементів, що входять до його

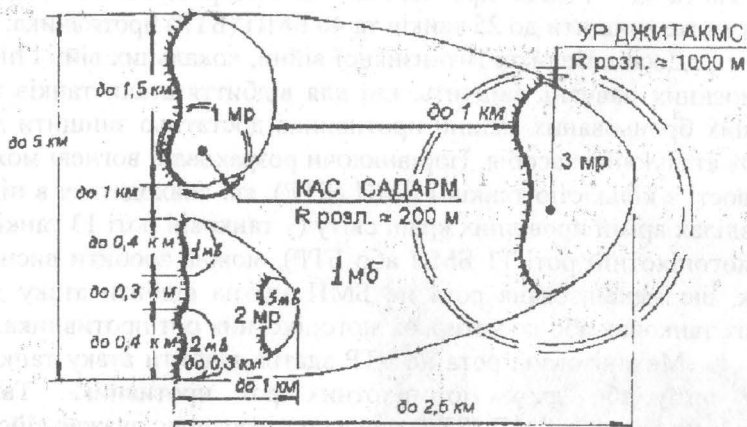

Рис. 20. Розосередження підрозділів батальйону з метою захисту від високоочної зброї противника

складу, близько 200 м) не уражувалося більше одного танка (БМП, БТР) взводу. Стосовно механізованих (танкових) підрозділів таке розосередження забезпечується за розмірами: опорного пункту взводу – по фронті до 400 м, у глибину – до 300 м з проміжками між взводними опорними пунктами до 300 м; опорного пункту роти – по фронті до 1500 м, у глибину – до 1000 м з проміжками між опорними пунктами до 1000 м.

Глибина ротного опорного пункту створюється за рахунок сил і засобів, що перебувають у глибині, та уступного положення взводів. Сили і засоби, що перебувають у глибині, повинні бути на такій відстані, щоб своїм вогнем могли підтримувати підрозділи, які ведуть бій на передньому краї. З урахуванням відстані ефективного вогню БТР (БМП) глибина ротного опорного пункту має бути до 1 км.

Механізований взвод на БМП із складу другого ешелону роти може здійснити маневр для закриття пролому в бойовому порядку роти за 7 – 8 хв (уточнення завдання – 2 хв, залишення опорного пункту – 4 хв, висування на глибину 1 км – 2 хв).

Противнику для виходу на передній край необхідно 13,5 – 14 хв. Рубіж розгортання у взводні колони – 2 – 3 км. Відстань 1,5 км до рубежу переходу в атаку противник рухатиметься зі швидкістю 10 – 12 км/год, час руху – 7,5 – 8 хв. Із рубежу переходу в атаку (до 600 м від переднього краю оборони наших військ) противник рухатиметься зі швидкістю 6 км/год, час руху – 6 хв. Загальний час виходу противника з рубежу безпечної відстані до виходу на наш передній край оборони становитиме 13,5 – 14 хв. Таким чином, маневрені можливості механізованого взводу (роти) дозволяють своєчасно закрити проломи в обороні батальйону (час закриття проломів – 11 хв, час виходу противника – 13,5 – 14 хв).

Механізована рота на БМП – другий ешелон батальйону – здатна здійснити висування та розгортання для проведення контратаки за 15 – 19 хв (уточнення завдання – 5 хв, залишення опорного пункту взводами – 4, висування на глибину 2 – 4 км 4 – 8 хв і розгортання з передбойового порядку в бойовий – 2 хв).

Опорний пункт механізованої роти обладнується двома траншеями та складається з опорних пунктів взводів, позицій вогневих засобів роти та приданих підрозділів, які пов'язані між собою єдиною системою вогню, загороджень та ходів сполучення в межах опорного пункту роти.

Для кругової оборони ротного опорного пункту широко використовуються ходи сполучення, взводам призначаються додаткові сектори обстрілу, для вогневих засобів готуються основні та запасні вогневі позиції з урахуванням ведення вогню в сторони флангів і в тил. Частина вогневих засобів розташовується в глибині. На флангах, у проміжках між взводами, у тилу опорного пункту влаштовуються загородження.

Перша траншея першої позиції і є переднім краєм оборони.

Перед нею створюються протитанкові та протипіхотні загородження. Передній край визначається старшим командиром. Перша траншея вибирається по можливості за природними протитанковими перешкодами й повинна забезпечувати добре спостереження за противником та найкращі умови для створення суцільного вогню всіх видів зброї перед переднім краєм, на флангах, у проміжках і ведення вогню із глибини оборони.

Друга траншея обладнується на відстані 300 – 600 м із таким розрахунком, щоб підрозділи, які обороняють її, змогли своїм вогнем підтримувати підрозділи, що займають першу траншею, а також вести вогонь на підступах до переднього краю оборони і прикривати вогнем загородження перед ними.

Третя (четверта) траншея обладнується на відстані 600 – 1000 м від другої (третьої) траншеї з таким розрахунком, щоб підрозділи, які її обороняють, могли вести вогонь у смугу між другою і третьою (четвертою) траншеями, на окремих ділянках і перед переднім краєм оборони, а також використовувати її як вихідне положення для маневру на загрозливі напрямки.

Система вогню роти в обороні включає до себе: ділянки зосередженого і рубежі загороджувального вогню артилерії та мінометів, які підготовлені на підступах до оборони, перед переднім краєм, на флангах, у проміжках між ротними опорними пунктами та в глибині оборони; зони вогню протитанкових засобів та суцільного багат шарового вогню всіх інших видів зброї перед переднім краєм, у проміжках, на флангах та в глибині оборони для знищення у першу чергу танків та інших броньованих машин противника; підготовлений маневр вогнем із метою його зосередження в короткі терміни на будь-якому загрозливому напрямку чи ділянці. Вона будується з урахуванням вогневих можливостей усіх видів зброї роти і приданих вогневих засобів, у їх тісній взаємодії у поєднанні з інженерними загородженнями та природними перешкодами.

Основу системи вогню роти складає вогонь танків і БМП.

Глибина зони протитанкового вогню звичайно досягає 0,8 – 3 км, відстань прямого пострілу СПГ-9М – 0,5 км, гармати “Грім” – 0,8 км, а танка – 2,1 км, відстань дії ПТКР – до 3 км.

Вогневі засоби в опорному пункті роти розташовуються потай, розосереджено і так, щоб можна було вести вогонь на граничну відстань та вражати противника фланговим, перехресним і кинджальним вогнем високої щільності, мати вогневий зв'язок між собою та створювати вогневі мішки. Лінійне їх розташування недопустимо.

Система інженерних загороджень включає мінні поля, групи мін, вузли загороджень, завали та інші протитанкові й протипіхотні перешкоди і підготовлені до зруйнування (мінування) об'єкти, що створені перед позицією бойової охорони, переднім краєм у проміжках та на флангах роти на всю глибину опорного пункту роти, згідно з задумом бою в поєднанні з системою вогню, природними перешкодами і з урахуванням маневру своїх підрозділів і сусідів.

Основу системи загороджень складають мінно-вибухові загородження, які встановлюють придані інженерно-саперні підрозділи та призначені для цієї цілі механізовані підрозділи роти.

Командно-спостережний пункт роти обладнується, як правило, у глибині опорного пункту на віддалені до 800 м від свого переднього краю в такому місці, звідки забезпечується спостереження за місцевістю перед фронтом і на флангах оборони роти, а також по можливості огляд всього опорного пункту і зручність управління підрозділами.

Якщо рота припадає іншому підрозділу, її КСП обладнується поблизу КСП іншого підрозділу.

Пункт технічного спостереження роти розгортається поблизу КСП роти; пункт бойового постачання роти та медичний пост роти розгортаються в опорному пункті роти в укритому місці, доступному для потайного підходу транспортних засобів.

Послідовність та зміст роботи командира роти з організації оборони. Підготовка оборони починається з одержання бойового завдання від старшого командира і включає до себе:

– організацію бою (прийняття рішення, постановку бойових завдань підрозділам, рекогносцировку, організацію вза-

ємодії та системи вогню, всебічного забезпечення бою та управління, розробку схеми опорного пункту роти);

- підготовку роти до виконання бойового завдання;
- заняття оборони, створення бойового порядку та системи вогню;
- інженерне обладнання опорного пункту;
- організацію та проведення виховної роботи;
- практичну роботу командира роти та його заступників у підпорядкованих підрозділах та інші заходи.

Порядок роботи командира роти з організації оборони залежить від умов переходу до оборони, отримання завдання, віддалення противника і його дій, характеру місцевості та наявності часу. Підготовка оборони при наявності часу проводиться з виконанням заходів у повному обсязі, а при його нестачі – у скороченому обсязі в короткі терміни.

В усіх випадках постановка завдань не повинна затримувати заняття підрозділами оборони і організацію ними системи вогню.

Одержавши завдання на перехід до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником, командир роти організовує захоплення та закріплення вказаного (вигідного) рубежу. У ході закріплення рубежу він приймає рішення, ставить завдання підрозділам, організовує взаємодію та систему вогню, управління, захист від ЗМУ, високоточної зброї противника, дає вказівки з основних питань всебічного забезпечення бою, організовує інженерне обладнання опорного пункту. Потім проводить рекогносцировку, у ході якої уточнює завдання підрозділам, порядок взаємодії, а якщо необхідно, й інші питання.

Якщо перехід до оборони здійснюється в умовах відсутності зіткнення з противником, командир роти приймає рішення, доводить його до своїх заступників, командирів підрозділів, проводить рекогносцировку, у ході якої уточнює свої рішення, віддає бойовий наказ, організовує взаємодію та систему вогню, всебічне забезпечення бою та управління. Після цього виводить роту в опорний пункт та організовує його інженерне обладнання.

Роботу з організації бою командир роти починає з одер-

жання бойового наказу (бойового розпорядження). При цьому він проводить з'ясування отриманого завдання, по якому визначає:

- мету дій, що будуть виконуватись;
- задум старшого командира (особливо способи розгрому противника);
- завдання, місце в бойовому порядку та роль роти в бою;
- завдання сусідів та порядок організації взаємодії з ними;
- час готовності до виконання завдання.

Під час оцінки обстановки командир роти повинен вивчити:

- склад, положення, стан, ступінь захищеності, можливі шляхи висування і рубежі розгортання, систему вогню і загороджень, сильні та слабкі сторони противника, ймовірний напрямок наступу та можливий характер його дій;

- склад, положення, морально-психологічний стан, можливості, захищеність і забезпеченість своїх підрозділів;

- склад, положення, характер дій сусідів та умови взаємодії з ними;

- характер місцевості та її вплив на дії підрозділів, а також найбільше можливі напрямки дій літаків і вертольотів противника; радіаційну, хімічну та біологічну обстановку.

Крім того, під час оцінки обстановки враховуються стан погоди, час доби та їх вплив на підготовку та проведення бою.

У результаті оцінки обстановки командир роти робить висновки, проводить необхідні тактичні розрахунки та намічає окремі елементи рішення.

Рішення командир роти приймає одноосібно на основі з'ясування отриманого завдання та оцінки обстановки. У рішенні він визначає:

- задум бою;
- бойові завдання підрозділам;
- основні питання взаємодії, організацію управління.

Крім того, у рішенні можуть визначатися завдання з видів забезпечення та виховної роботи.

Оснoву рiшення складає задум бою, в якому визначається:

- напрямoк зoсередження oснoвних зусиль;
- способи розгрому прoтивника (якого прoтивника, де, в якій послiдовнoстi та як розгромити iз зазначенням пoрядку вoгневого ураження та заходiв щoдo його oбману); бойовий пoрядoк.

Рiшення командир рoти oформляє на свoїй рoбoчiй картi.

Бойовi завдання пiдрoздiлам, як пoравило, доводяться пeред бoєм бойовим наказoм, а в хoдi бою – бойовими рoзпoрядженнями.

У бойoвoму наказi командир рoти вказує:

- кoрoткi виснoвки iз oцiнки прoтивника;
- oб'єкти та цiлi, якi уражаються зaсoбaми старшого командира на напрямку дiй, а тaкoж завдання сусiдiв та рoзмежувальнi лiнii з ними;
- бойoвe завдання рoти та задум бою;
- пiсля слова “наказує” ставляться бойовi завдання;
- мeханiзованим (танковим) взвoдам першого eшелoну, у тoму числi приданим;
- мeханiзованим (танковим) взвoдам другoгo eшелoну або рeзeрву;
- брoнегруппам i вoгневим зaсaдам;
- пiдрoздiлам артилерiї та iншим вoгневим зaсoбaм, у тoму числi приданим;
- гармaтам i танкaм, якi будуть вeсти вoгoнь прямиo нaвoдкoю;
- зeнитнoму пiдрoздiлу;
- iншим пiдрoздiлам пoсилeння;
- витрaти рaкет i бoєприпасiв на викoнання бойoвoгo завдання;
- час гoтoвнoстi дo викoнання завдання;
- мiсце команднo-спoстережного пунку та заступникiв;
- oб'єкти, пoзначeнi знaкaми червoного хрeстa i пiвмисяця, цивiльної oбoрони; кyльтурнi цiннoстi, устaткування, спoруди, якi не мaють небезпечних сил; пoрядoк супрoвoдження

ня військовополонених на пункти їх збору, вказані старшим начальником.

Під час постановки бойових завдань командир роти в четвертому пункті бойового наказу вказує:

- взводам першого ешелону – засоби посилення, опорні пункти та напрямки зосередження основних зусиль, завдання щодо відбиття наступу та знищення противника, який вклинився в оборону, кількість траншей;

- смуги вогню, додаткові сектори обстрілу та ділянки зосередженого вогню;

- якими силами та засобами забезпечити фланги, стики, проміжки та хто відповідальний за них; хто підтримує;

- взводу другого ешелону те ж, що і взводам першого ешелону, але для взводу на БМП, крім того, – вогневі рубежі;

- резерву – район зосередження (опорний пункт), завдання, до виконання яких бути готовим, при використанні бойових машин, крім того, вогневі рубежі;

- бронегрупі – склад, район та час зосередження в ньому, вогневі рубежі та завдання, до виконання яких бути готовою;

- вогневій засаді – склад, місце, завдання щодо знищення противника, який наступає, та порядок дій після виконання завдання;

- приданим підрозділам артилерії та мінометної (артилерійської) батареї – порядок підтримки вогнем бойової охорони, завдання щодо вогневого ураження противника під час підходу його до переднього краю оборони та розгортання, переходу в атаку, вклинення в оборону та підтримки контратаки другого ешелону; основні та запасні (тимчасові) вогневі позиції;

- гранатометному взводу – завдання щодо підтримки рот першого ешелону та відбиття атаки піхоти противника; основні та запасні позиції, смугу вогню, додатковий сектор обстрілу, ділянки зосередженого та рубежі загороджувального вогню;

- протитанковому взводу – місце в бойовому порядку та напрямки можливих дій, рубежі розгортання, порядок їх за-

няття та завдання, до виконання яких бути готовим, сигнали відкриття та припинення вогню, порядок дій після виконання завдання;

– зенітному підрозділу – завдання, стартові (вогневі) позиції, сектори для розвідки повітряного противника і проведення вогню, час та ступені готовності, порядок ведення вогню;

– підрозділу, призначеному в бойову охорону, позицію, завдання, які вогневі засоби виділяються для підтримки, порядок виклику вогню і порядок відходу.

У шостому пункті бойового наказу крім часу готовності до виконання завдання вказуються також час заняття оборони, готовність системи вогню та інженерних загороджень, черговість та терміни виконання заходів щодо маскуванню й інженерного обладнання опорного пункту.

Коли ж через умови обстановки неможливо зібрати підлеглих командирів для доведення бойового наказу, бойові завдання доводяться бойовими розпорядженнями.

Після постановки бойових завдань командир роти організовує взаємодію та систему вогню, всебічне забезпечення бою та управління.

Взаємодію командир роти організовує за завданнями, ймовірними напрямками наступу противника та варіантами дій підрозділів.

Систему вогню командир роти організовує на основі прийнятого рішення в ході рекогносцировки, а також під час постановки завдань підрозділам та організації взаємодії.

Командир роти розробляє схему опорного пункту роти (рис.24). Відпрацьована схема опорного пункту є планом ведення оборонного бою. Її копія подається командиру батальйону.

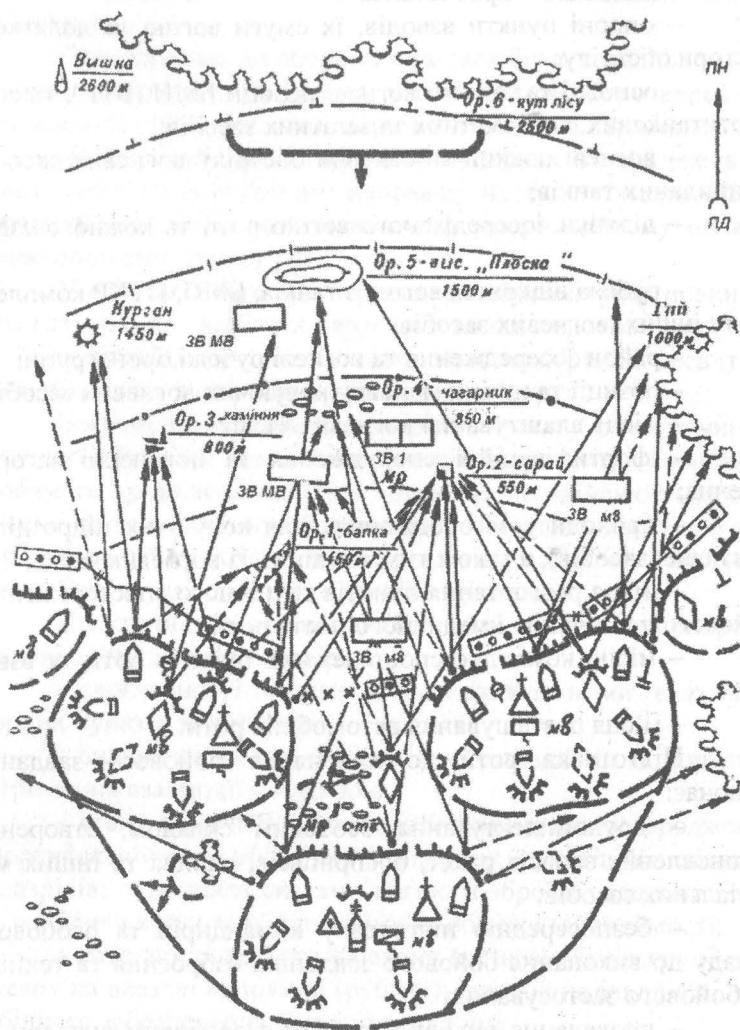

Рис.24. Схема опорного пункту роти

На схемі опорного пункту роти вказується:

– орієнтири, їх номери, найменування та відстані до них;

- положення противника;
- опорні пункти взводів, їх смуги вогню та додаткові сектори обстрілу;
- основні та запасні вогневі позиції БМП (БТР), танків, протитанкових, вогнеметних та зенітних засобів;
- вогневі позиції та сектори обстрілу вогневих засобів та приданих танків;
- ділянки зосередженого вогню роти та кожного взводу;
- рубежі відкриття вогню з танків, БМП, ПТКР комплексів та інших вогневих засобів;
- район зосередження та вогневі рубежі бронегрупи;
- позиції та шляхи маневру кочуючих вогневих засобів;
- місця влаштування вогневих засад;
- фортифікаційні спорудження та інженерні загородження;
- проходи у загородженнях для кочуючих підрозділів (вогневих засобів), а також тих, які діють із вогневих засад;
- місця розгортання пунктів технічного спостереження, бойового постачання і медичного поста роти;
- місця командно-спостережних пунктів роти та взводів;
- місця розташування автомобілів роти.

Підготовка роти до виконання бойового завдання включає:

- доукомплектування особовим складом, створення встановлених запасів ракет, боєприпасів, палива та інших матеріальних засобів;
- безпосередню підготовку командирів та особового складу до виконання бойового завдання, озброєння та техніки до бойового застосування;
- проведення виховної роботи з особовим складом та тактичних навчань (занять) з підрозділами відповідно до характеру майбутнього бою.

Заняття оборони в умовах відсутності зіткнення з противником здійснюється приховано, у короткі терміни. При цьому підрозділи займають вказані ним опорні пункти, готу-

ють систему вогню та здійснюють інженерне обладнання опорних пунктів.

При переході до оборони в умовах безпосереднього зіткнення з противником особлива увага приділяється створенню відповідно до рішення командира роти в стислі терміни бойового порядку системи вогню та інженерних загороджень у першу чергу на ймовірному напрямку наступу головних сил противника, а також маскуванню і фортифікаційному обладнанню опорного пункту роти.

У всіх випадках при переході до оборони рота повинна бути готовою до відбиття раптового нападу противника, ударів його літаків, вертольотів, знищення повітряних десантів, аеромобільних і диверсійно-розвідувальних груп.

Інженерне обладнання опорного пункту роти починається негайно після визначення позицій підрозділам, вогневим засобам та організації системи вогню. Воно здійснюється одночасно на всю глибину оборони роти у послідовності, що забезпечує постійну готовність підрозділів до відбиття наступу противника та захист від всіх засобів ураження.

Практична робота командира роти в підлеглих підрозділах включає до себе перевірку:

- своєчасності та правильності заняття ними вказаних опорних пунктів та позицій;
- знання особовим складом свого завдання та порядку підтримання взаємодії у ході бою;
- стану та ступеня готовності інженерних загороджень і фортифікаційного обладнання опорних пунктів та позиції підрозділів; готовності системи вогню й зброї до ведення вогню, особливо вночі та в інших умовах обмеженої видимості;
- готовності другого ешелону (резерву, бронегрупі) до маневру на вказані напрямки (рубежі); виконання заходів щодо всебічного забезпечення бою та управління.

Контроль готовності оборони та підрозділів до виконання бойового завдання здійснюється особисто командиром роти.

До початку наступу противника у підрозділах виділяються чергові БМП (БТР), танки та інші вогневі засоби, які

займають запасні або тимчасові вогневі позиції, знаходяться в постійній готовності до знищення окремих груп противника, що намагаються вести розвідку, створюють проходи в загорожденнях та проникають у глибину оборони. Решта особового складу підрозділів знаходиться у готовності до відбиття атак противника, проводить інженерні роботи по вдосконаленню оборони, технічному обслуговуванню озброєння, БМП (БТР) та танків; чергові стрілки-зенітники роти та особовий склад вогневих засобів, призначений для стрільби по повітряному противнику, знаходяться в постійної готовності до відкриття вогню по літаках, вертольотах та інших повітряних цілях.

Командир роти на основі особистого аналізу даних розвідки повинен вчасно виявити підготовку противника до наступу, розкрити початок його руху та розгортання, доповісти про це старшому командирові, уточнити завдання підлеглим та приданим підрозділам, привести їх в повну готовність до відбиття наступу противника.

Вогнева підготовка, як правило, буде випереджати атаку головних сил противника. Тому з початку вогневої підготовки командир роти віддає розпорядження на укриття особового складу й вогневих засобів підрозділів та посилення спостереження. При цьому засоби протиповітряної оборони приводяться в готовність до відкриття вогню, особовий склад ховається в танках, у БМП, в окопах, в укриттях та знаходиться у готовності до відбиття атаки противника, командири та спостерігачі ведуть спостереження за діями противника та своїх військ.

У ході вогневої підготовки атаки противника командир роти аналізує результати спостереження за діями противника, уточнює завдання підрозділам, приданій артилерії та іншим вогневим засобам по ураженню виявленої артилерії противника, танків та мотопіхоти, які висуваються або приготувались для атаки. Одночасно командир роти оцінює обстановку в районах ударів, здійснює заходи з прикриття проломів у бойовому порядку, відновленню управління, системи вогню та взаємодії.

Із переходом противника в атаку командир роти зосереджує вогонь всіх засобів по основних силах противника. Штатна та придана артилерія мінометним вогнем наносять по-

разку танкам та іншим броньованим машинам, порушують їх бойові порядки, створюють вигідні умови для знищення противника вогнем ПТКР, танків, БМП (БТР), гранатометів на граничній відстані.

Коли противник підходить до переднього краю, вогонь доводиться до найвищої напруги. Підрозділи, які обороняються, всіма вогневими засобами знищують танки, відсікають піхоту від танків і завершують знищення її вогнем стрілецької зброї. Піхоту, що увірвалась на передній край опорних пунктів підрозділів, знищують вогнем впритул мінами направленої дії, гранатами і в рукопашній сутичці.

Танки противника, які пройшли через траншею, знищуються з тилу і флангів вогнем із протитанкових гранатометів і ручними протитанковими гранатами. Одночасно вогнем із стрілецької зброї знищується піхота, що просувається слідом за танками. Для перешкоджання розповсюдження противника в глибину опорного пункту роти і в сторони флангів у траншеях і ходах сполучення швидко встановлюються їжаки, рогатки та інші раніше підготовлені переносні загородження.

Зенітні підрозділи, а також механізовані підрозділи, не зайняті боєм із наземним противником, відбивають нальоти літаків та вертольотів вогневої підтримки противника.

Вогневі засоби з підходом до них противника за командою командира роти або самостійно раптово відкривають вогонь, знищуючи, насамперед, танки та інші броньовані машини.

При вклиненні противника у проміжки з сусідніми підрозділами командир роти зобов'язаний вогнем усіх засобів нанести йому поразку, вжити заходів для того, щоб не допустити розповсюдження його танків та мотопіхоти в сторону флангів. У сприятливих умовах проводиться рішуча контратака.

Якщо противник обійшов опорний пункт, рота організовує кругову оборону та продовжує утримувати займану позицію, знищує противника вогнем усіх видів зброї або діє за вказівкою командира батальйону.

Після відбиття атаки або знищення противника, який вклинився в оборону, командир роти віддає необхідні розпоря-

дження для швидкого відновлення системи вогню, поповнення запасу ракет і боеприпасів, відновлення зруйнованих фортифікаційних споруджень та інженерних загороджень, організовує відновлення бойової готовності озброєння, бойової та іншої техніки, підготовку до евакуації поранених.

Про підсумки бою та прийняте рішення командир роти доповідає командирі батальйону.

Розділ 4. НАСТУП

4.1. Загальні положення

Н а с т у п – це вид бою, який проводиться з метою розгрому (знищення) противника і оволодіння важливими районами (рубежами, об'єктами) місцевості. Сутність наступу полягає в ураженні противника всіма наявними засобами, рішучій атаці, стрімкому просуванні військ у глибину його бойового порядку, знищенні й полоненні живої сили, захопленні зброї, техніки та намічених районів (рубежів) місцевості.

Розгром протистоячого противника й оволодіння важливими районами (рубежами, об'єктами) досягаються умілим застосуванням усіх засобів ураження, швидким використанням результатів ударів авіації і вогню артилерії, своєчасним нарощуванням зусиль у глибину, широким застосуванням охоплень, обходів і проведенням атак у фланг і тил противника.

Залежно від обстановки і завдань наступ можна вести на противника, який обороняється, наступає або відходить.

Наступ на противника, який обороняється, здійснюється з положення безпосереднього зіткнення з ним або з ходу.

Наступ на наступаючого противника ведеться шляхом зустрічного бою.

Наступ на противника, який відходить, ведеться шляхом його переслідування.

Наступ на противника, який обороняється, рота (батальйон) веде в різних умовах. Під умовами наступу розуміють чинники, що впливають на послідовність і зміст роботи командира

щодо підготовки бою, особливо стосовно його організації, а також на способи переходу у наступ та його проведення. Такими чинниками є: проведення наступу на початку або в ході війни; застосовувані види зброї, положення підрозділів на початок наступу, їх стан і можливості; склад противника та характер його оборони, характер місцевості, стан погоди, пора року і час доби; радіаційна, хімічна та біологічна обстановка.

Залежно від умов перехід у наступ на противника, який обороняється, здійснюється з положення безпосереднього зіткнення з ним або з ходу та звичайно починається проривом оборони, що полягає у зломі її ударами всіх видів зброї та рішучою атакою танкових і механізованих підрозділів на вузькій ділянці, у створенні пролomu в обороні та подальшому його розширенні у сторони флангів та у глибину.

Наступ ведеться з повним напруженням сил, у високому темпі, безупинно вдень і вночі, за будь-якої погоди, при тісній взаємодії підрозділів усіх родів військ і спеціальних військ.

Механізовані підрозділи (включно батальйон) самостійно не проривають оборони противника, а батальйон прориває оборону противника, як правило, у складі полку. За наявності в обороні противника розривів, проміжків і відкритих флангів наступ може починатися вогневим ураженням противника і спільною атакою частинами сил з фронту й виділеними підрозділами з флангів тилу через найслабкіші місця в обороні. У цьому випадку наступ починається на більш широкому фронті, ніж під час прориву оборони.

Наступ на противника, що обороняється, з положення безпосереднього зіткнення з ним підрозділи (до батальйону включно) починають у заздалегідь створеному згідно з рішенням командира бойовому порядку (вихідному положенні). Вихідне положення для наступу займається ротою (батальйоном) після необхідного перегрупування з положення оборони або з одночасною зміною підрозділів, що обороняються.

Суть цього способу наступу полягає в тому, що підрозділи завчасно і потай займають вихідне положення і після потужної вогневої підготовки та ударів авіації переходять в атаку.

У такий спосіб переходу в наступ надається можливість краще вивчити оборону противника і місцевість, детально організувати наступ в усіх ланках, надійно придушити оборону противника вогнем усіх засобів, у тому числі й тих, що є у розпорядженні командира роти та батальйону, а також досягти одночасного й організованого переходу танків і піхоти в атаку.

Цей спосіб має і свої негативні сторони: зосередження великої кількості сил і засобів на вузькій ділянці фронту у безпосередній близькості від противника є небезпечним, особливо у випадку застосування ним засобів масового ураження, потребує виконання великого обсягу інженерних робіт, ускладнює збереження у таємниці підготовки наступу, а, отже, і досягнення раптовості атаки.

Для зайняття вихідного положення механізованих роті призначається вихідна позиція, яка складається з траншей, прилеглих до неї ходів сполучення, вогневих позицій БТР (БМП) і позицій вогневих засобів, що придані роті. У випадку неможливості потайного зайняття БТР (БМП) із своєю ротою вогневих позицій біля переднього краю вони можуть розміщуватися разом із взаємодіючим танковим підрозділом на вихідній або очікуваній позиції. З початком наступу ці БТР (БМП) висувуються до своїх рот слідом за танками.

Механізована рота першого ешелону звичайно розташовується в першій траншеї. Рота другого ешелону (резерв) батальйону займає вихідну позицію у другій і третій траншеях.

Вихідні позиції танкових підрозділів можуть призначатися за наявності умов, що забезпечують скритність від спостереження і підслуховування противника на віддалі 2 – 4 км від переднього краю його оборони. Ці позиції звичайно обладнуються екіпажами танків і підрозділами інженерних військ. Від позицій розвідуються й намічаються віхами шляхи руху танків до рубежу переходу в атаку. З положення оборони танки можуть починати наступ безпосередньо із зайнятих ними опорних пунктів.

Для зайняття вихідного положення механізованому батальйону призначається вихідний район, який має забезпечити скритне розміщення, найменшу уразливість підрозділів від усіх видів

зброї противника та вигідні умови для його переходу в наступ.

Механізованому батальйону першого ешелону вихідний район призначається на напрямку його майбутнього наступу в межах першої позиції, батальйону другого ешелону – звичайно в межах другої позиції.

У вихідному районі для наступу батальйону створюються вихідні позиції механізованих рот, а іноді й танкових підрозділів, вогневі позиції артилерії, зенітного підрозділу і вогневих засобів, виділених для ведення вогню прямою наводкою, обладнуються шляхи висування підрозділів батальйону для переходу в атаку, рубежі розгортання танкових підрозділів, командно-спостережні пункти.

Гранатометний підрозділ займає вогневі позиції за ротами першого ешелону на відстані від них до 300 м, а протитанковий взвод – до 100 м. Протитанкове відділення роти свою вогневу позицію займає у траншеї на одному з флангів роти.

Вогневі позиції мінометної (артилерійської) батареї розташовуються за ротами першого ешелону на відстані від них до 500 м.

Приданий зенітний підрозділ займає стартові (вогневі) позиції у бойових порядках рот.

Автомобілі, призначені для перевезення особового складу механізованих підрозділів, розташовуються в укритих місцях поротно або побатальйонно.

Танковий батальйон під час висування з глибини займає вичікувальну позицію на віддалі 5 – 7 км від переднього краю оборони противника на місцевості, що забезпечує потайне розміщення й найменшу уразливість танків від усіх видів зброї противника.

Перегрупування підрозділів, які займають оборону в безпосередньому зіткненні з противником, з метою зайняття вихідного положення для наступу проводиться потай, як правило, вночі або за інших умов обмеженої видимості з виконанням заходів щодо введення противника в оману. Підрозділи, що займають оборону у другому ешелоні в межах призначеної смуги наступу, звичайно переходять у наступ з висуванням із займаних районів. Механізована рота виходить на вихідну по-

зицію, як правило, вночі перед наступом. У той же час займають підготовлені вогневі позиції гармати та інші засоби, виділені для ведення вогню прямою наводкою, які розташовуються в обладнаних укриттях і з початком вогневої підготовки атаки висуваються для ведення вогню по призначених цілях.

Танки і БТР (БМП), що перебувають в опорних пунктах змінюваних рот першого ешелону, як правило, залишаються на місці й використовуються для ведення вогню прямою наводкою в період вогневої підготовки атаки. У подальшому вони переходять в атаку разом з механізованими ротами, які зайняли вихідне положення.

Заміна підрозділів, що обороняються, з метою зайняття військами вихідного положення для наступу здійснюється, як правило, вночі та в інших умовах обмеженої видимості. Заміна має бути ретельно організованою, проведена швидко і потай.

Підготовка до заміни здійснюється у світлий час доби. У першу чергу замінюються механізовані, а потім танкові, артилерійські та зенітні підрозділи. При цьому механізовані роти батальйону, що наступають у першому ешелоні, замінюють підрозділи, що обороняються, й займають вихідне положення для наступу, а танковий батальйон і БТР (БМП) механізованих рот виходять на вичікувальні позиції.

Підрозділи, які обороняють першу позицію або які перебувають у бойовій охороні, замінюються останніми.

У вихідному положенні війська перебувають у готовності до відбиття можливого наступу противника та суворо дотримуються встановленого режиму поведінки на передньому краї й у глибині бойового порядку.

У випадку виявлення відправлення противником своїх військ у глибину оборони командир батальйону висуває вперед розвідку, негайно організовує зайняття залишених противником позицій, не втрачаючи з ним зіткнення, й одночасно доповідає командирові полку (бригади).

Наступ на противника, що обороняється, з ходу може здійснюватися з вихідного району, району зосередження, місць постійної дислокації, навчальних центрів, районів навчань і в ході розвинення бойових дій у глибині наступу.

Сутність цього способу наступу полягає в тому, що підрозділи під прикриттям ударів авіації і вогню артилерії, висуваючись із глибини, послідовно розгортаються з похідного у передбойовий і бойовий порядок і безупинно переходять в атаку.

Переваги наступу з ходу полягають у тому, що він найбільшою мірою забезпечує скритність підготовки та раптовість дій, максимальний захист військ від зброї масового ураження, виграш часу за рахунок скорочення обсягу інженерних робіт і проведення перегрупування, яке необхідне під час наступу з положення безпосереднього зіткнення з противником.

Разом з тим здійснення такого наступу має низку негативних чинників. Під час висування підрозділів до переднього краю оборони противника зростає фізичне і моральне напруження особового складу, витрачається багато пального й ускладнюється одночасний вихід підрозділів на рубіж переходу в атаку.

Наступ на противника, який обороняється, з ходу (рис.25),

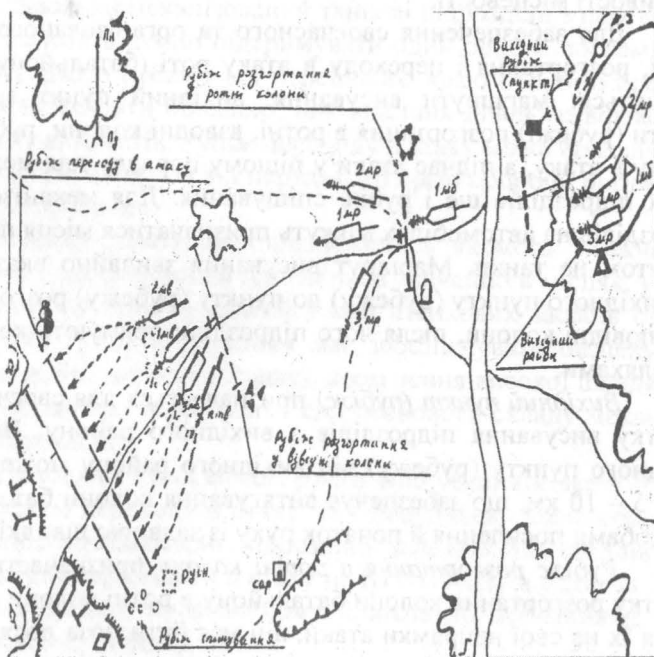

Рис.25. Рубежі розгортання при наступі з ходу

як правило, здійснюється з вихідного району, який указується старшим командиром. Вихідний район – це район місцевості, який має природні укриття й підготовлений в інженерному відношенні. Вихідний район призначається поза досяжністю наземних засобів радіолокаційної розвідки й ефективного вогню далекобійної артилерії противника з таким розрахунком, щоб на висування до його оборони витрачалася б якомога менше часу. Виходячи з досвіду навчань, він вибирається звичайно на віддалі 20 – 40 км від переднього краю оборони противника. За своїми розмірами вихідний район має забезпечувати розосереджене розташування підрозділів з метою захисту від усіх видів зброї противника.

Вихідний район призначається батальйону площею до 10 км² і займається поротно із засобами посилення. Рота розташовується в указаному районі вздовж маршруту висування, використовуючи підготовлені укриття, захисні й маскувальні властивості місцевості.

Для забезпечення своєчасного та організованого висування, розгортання і переходу в атаку роті (батальйону) призначаються: маршрути висування, вихідний пункт (рубіж), пункти (рубежі) розгортання в ротні, взводні колони, рубіж переходу в атаку, а підчас атаки у пішому порядку для механізованих підрозділів ще і рубіж спішування. Для механізованих підрозділів на автомобілях можуть призначатися місця посадки десантом на танки. Маршрут висування звичайно вказується від вихідного пункту (рубежу) до пункту (рубежу) розгортання у відповідні колони, після чого підрозділи прямують колонними шляхами.

Вихідний пункт (рубіж) призначається для своєчасного початку висування підрозділів з вихідного району. Відстань вихідного пункту (рубежу) від вихідного району може становити 5 – 10 км, що забезпечує витягування колони батальйону із засобами посилення й початок руху із заданою швидкістю.

Рубіж розгортання в ротні колони призначається для початку розгортання колони батальйону в ротні колони й висування їх на свої напрямки атаки, він має бути поза досяжністю вогню ПТРК, гармат і танків противника, що ведуть стрільбу

прямою наводкою, і може призначатися за 4 – 6 км від переднього краю оборони.

Рубіж розгортання у взводні колони призначається по можливості за складками місцевості за 2 – 3 км від переднього краю оборони противника та має виключати ураження колон вогнем протитанкових засобів ближньої дії, гармат БМП та іншої зброї піхоти. Залежно від обстановки і характеру місцевості віддаленість цих рубежів може бути різною. Наприклад, у випадку наступу у важкодоступних районах – меншою, а на відкритій рівнинній місцевості – більшою.

Рубіж переходу в атаку обирається так, щоб висування до нього підрозділів здійснювалося потай, а віддаленість його забезпечувала проведення дійсного вогню з основних видів зброї й дозволяла підрозділам безупинно, на максимальній швидкості досягти переднього краю оборони противника в зазначений час (“Ч”).

Оскільки механізовані й танкові підрозділи з переходом в атаку мають взаємно підтримувати один одного вогнем, віддаленість цього рубежу від переднього краю оборони противника не може бути більшою, ніж відстань дійсного вогню кулеметів та автоматів. Рубіж переходу в атаку може призначатися на відстані до 600 м від переднього краю оборони противника, а іноді й більше.

Рубіж спішування призначається якомога ближче до переднього краю оборони противника звичайно в місцях, укритих від вогню його кулеметів і протитанкових засобів ближнього бою. Рубіж спішування має забезпечувати безпеку від розривів своїх снарядів (гранат), досягнення високої швидкості атаки і найменше напруження сил особового складу механізованих підрозділів.

Виходячи з цих вимог, рубіж спішування може збігатися з рубежем переходу в атаку. Від переднього краю оборони противника механізовані підрозділи залежно від обстановки іноді можуть переходити в атаку на БТР (БМП), а потім спішуватися на рубежі, призначеному ближче до противника, ніж рубіж переходу в атаку.

А т а к а – це важливий і відповідальний період бою,

він полягає у стрімкому і безупинному русі танкових і механізованих підрозділів у бойовому порядку в поєднанні з інтенсивним вогнем із танків, БТР (БМП), а в міру зближення з противником і з інших видів зброї для його знищення.

Танкові підрозділи атакують у бойовій лінії, а механізовані підрозділи залежно від обстановки в пішому порядку слідом за танками або на БТР (БМП) без спішування особового складу.

Атака механізованих підрозділів у пішому порядку застосовується під час прориву підготовленої оборони противника, укріплених районів, а також на різко пересіченій і важкодоступній для танків і БТР (БМП) місцевості. Особовий склад механізованих підрозділів при цьому атакує противника у цепу безпосередньо за бойовою лінією танків на відстані, яка забезпечує його безпеку від розривів снарядів своєї артилерії й підтримку танків вогнем стрілецької зброї. У цьому випадку БТР (БМП), використовуючи складки місцевості, стрибками від рубежу до рубежу (від укриття до укриття) діють за своїми підрозділами на відстані, яка забезпечує надійну підтримку вогнем своєї зброї атакуючих танків і механізованих підрозділів.

Після спішування особового складу механізованих підрозділів у БТР (БМП) залишаються заступники командирів бойових машин, навідники кулеметів (навідники-оператори), водії (механіки-водії) та заступники командирів взводів, які вогнем з БТР (БМП) підтримують бій своїх підрозділів.

Механізовані підрозділи на автомобілях атакують противника зазвичай у пішому порядку. У деяких випадках моторизована піхота на окремих ділянках може атакувати противника десантом на танках. Автомобілі після спішування особового складу відводяться у призначені місця збору і розташовуються поротно або побатальйонно на відстані 2 – 4 км від переднього краю оборони противника. Виклик їх до своїх підрозділів здійснюється командиром батальйону або з його дозволу командирами рот.

Атака механізованих підрозділів на БТР (БМП) застосовується, коли оборона противника надійно придушена та знищена більша частина його протитанкових засобів, а також

під час наступу на поспішно зайняту оборону. При цьому танки атакують слідом за розривами снарядів своєї артилерії, а механізовані підрозділи на БТР (БМП) у бойовій лінії за танками на віддалі 100 – 200 м, ведучи вогонь з усіх своїх вогневих засобів.

Перед атакою організовується вогневе ураження противника, яке полягає в комплексній вогневій дії на нього силами та засобами різних видів Збройних Сил, родів військ і спеціальних військ із застосуванням ракет і боєприпасів у звичайному спорядженні, запалювальних боєприпасів і сумішей.

Вогневе ураження противника в наступі звичайно організовується і здійснюється на глибину оборони дивізії противника, а по окремих важливих об'єктах й на більшу глибину.

Вогнева підготовка атаки починається в призначений час та може складатися з одного або декількох (як правило, непарних) вогневих нальотів артилерії й з одного-двох авіаційних вогневих нальотів. У цей період артилерія та авіація придушують і знищують засоби ядерного і хімічного нападу, системи високоточної зброї, артилерію, протитанкові засоби, живу силу і вогневі засоби противника в опорних пунктах його оборони та поза ними, а також пункти управління та інші об'єкти, а гранатометний взвод – живу силу і вогневі засоби, розташовані поза укриттями, у відкритих окопах (траншеях) і за складками місцевості.

Гармати і танки, виділені для стрільби прямою наводкою, а також бойові машини піхоти й протитанкові керовані ракетні комплекси в цей час знищують вогневі засоби противника, у першу чергу протитанкові й броньовані, на передньому краї та на найближчій глибині.

Вогнева підтримка атаки включає артилерійську та авіаційну підтримку, яка здійснюється на глибину оборони бригади першого ешелону противника (8 – 10 км, а іноді й більше), і починається після закінчення вогневої підготовки атаки.

Вогневе супроводження наступу підрозділів у глибині оборони противника починається після закінчення вогневої підтримки та включає до себе артилерійське й авіаційне супроводження.

Досвід другої світової війни та післявоєнна військова

практика свідчать, що успіху наступу роти та батальйону великою мірою сприяє бойове забезпечення.

Бойове забезпечення включає до себе розвідку, охорону, захист від зброї масового ураження, радіоелектронну боротьбу, тактичне маскування, інженерне забезпечення та забезпечення РХБ захисту.

4.2. Оборона іноземних підрозділів.

Оборона підрозділів армії США

Оборона – це вид бою, до якого війська переходять із метою відбиття наступу противника, утримання важливих районів і об'єктів, виграшу часу та економії сил і засобів для подальшого переходу в наступ. Своєчасним побудуванням оборони і маневром війська повинні зупинити наступ, змусити противника зосередитися в раніше наміченому районі й знищити його ядерною зброєю у сполученні з рішучими контратаками. Вважається, що оборона може бути успішною, якщо противнику не вдалося створити більше трьохразової переваги. У тактиці армії США значне місце відводиться стримуючим діям, які проводяться при відсутності необхідних сил та засобів для проведення наступу або оборони, а також із метою виграшу часу або за необхідності використати війська на інших напрямках. Стримуючі дії можуть бути вимушеними або навмисними. Вони здійснюються контратаками, боями в обороні, засадами, нальотами, відволікаючими ударами та іншими засобами з метою виграшу бою. При веденні стримуючих дій підрозділи на позиціях розташовуються з таким розрахунком, щоб забезпечити ефективне використання вогневих засобів, маскування та укріття від вогню противника.

Вихід із бою має забезпечити відрив від противника та здійснюється вночі або в умовах зменшеної видимості.

Вихід підрозділів із бою підтримується діями авіації й вертольотів вогневої підтримки, а також відволікаючими уда-

рами на флангах. Вихід із бою вважається складним маневром, де фактор часу відіграє вирішальне значення. Таким чином, основними видами оборони є позиційна та мобільна, а також їх сполучення. Позиційна оборона організовується для утримання певної ділянки місцевості в тому випадку, коли війська не мають достатньої мобільності або існують незадовільні умови місцевості. Мобільна оборона організовується за наявності мобільних частин та підрозділів на місцевості, сприятливій для маневру, і є можливість створити оборону на значну глибину. В обороні МвП займає позицію від 30 до 110 м по фронті, як правило, коли при підсиленні протитанковими засобами фронт оборони до 125 м. Позиція обладнується в інженерному відношенні й створюється система вогню, перед переднім краєм встановлюються загородження і мінні поля.

Район (позицію) МПВ займає таку, на якій обладнується опорний пункт (ОП). Вважається, що взвод у змозі утримувати ОП до 400 м по фронті і до 200 м у глибину. Проміжки між опорними пунктами взводів можуть сягати 200 м. Бойовий порядок взводу частіше всього будується в лінію, хоча, як вважають американські військові, це не повинно заважати використанню умов місцевості й можливості штатної зброї. У залежності від умов бойовий порядок може бути таким:

- всі відділення в лінію (у тому випадку, коли взвод є частиною ротного периметру);

- два відділення попереду, а третє в глибині району. Воно може оборонятися фронтом у тил або фронтом уперед, щоб перекрити вогнем фланги відділення, які знаходяться перед ним.

У смузі оборони створюється система вогню.

В обороні МПР може знаходитися в першому або другому ешелоні батальйону (рис.26).

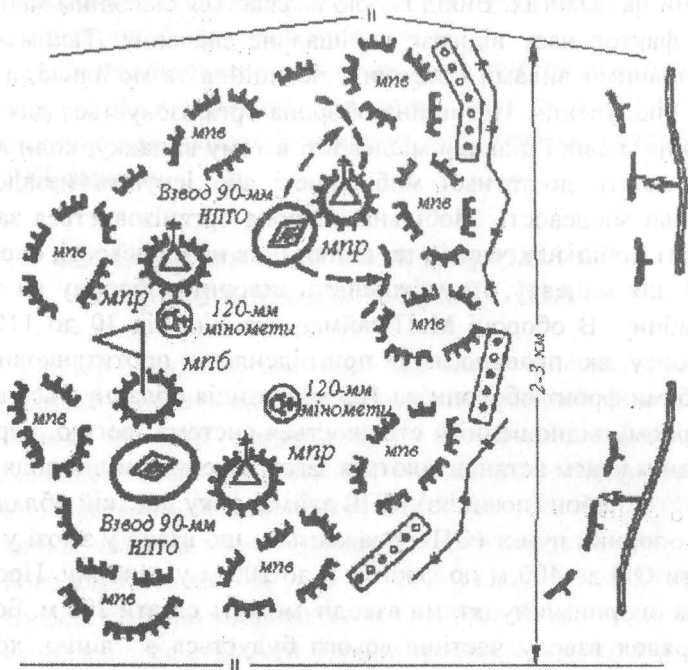

Рис.26.Мотопіхотний батальйон армії США в обороні

Звичайно МТР підготує і обороняє ротний район оборони або ОП. В обороні роти призначається завдання нанести втрати противнику вогнем ще до підходу до переднього краю, не допустити прориву його в глибину. Рота обороняє район до 1500 м по фронту і до 1000 м у глибину. Бойовий порядок роти будується в першому або другому ешелоні батальйону, звичайно в першому ешелоні два взводи, а в другому один. Відстань між ешелонами не більше 500 м. До елементів району оборони відносять також район охорони, який включає до себе:

- позицію бойової охорони (100 – 2500 м);
- позицію проміжної охорони;
- позицію безпосередньої охорони (до 500 м).

Крім того, встановлюються пости спостереження і підслуховування.

В обороні МПБ (рис.26) діє в складі бригади, знаходяться у першому або другому ешелоні. Батальйон може виконувати і самостійне завдання, висилатися на відстань 8 – 10 км від переднього краю як загальна охорона, або діяти в складі військ прикриття, які відправляються від дивізії на відстань до 25 км від переднього краю оборони. Батальйон може бути підсилений танковими, артилерійськими, інженерними підрозділами. Бойовий порядок МПБ будується в один або два ешелони: дві МПР в першому та одна МПР у другому ешелоні. Батальйонний район оборони обіймає по фронту до 5 км, а в глибини – до 3 км. У районі оборони влаштовуються ротний та взводний опорні пункти, відсічні та блокувальні позиції.

Оборона підрозділів армії ФРН. Оборона, на думку керівництва бундесверу, вважається одним з основних видів бойових дій військ, в яких використовуються всі сили та засоби для відбиття наступу противника, стійкого утримання району оборони та нанесення йому максимальних втрат і створення необхідних умов для переходу в наступ.

Оборона має бути нерухомою, ешелонованою, круговою, протитанковою, здібною витримати масовані удари ядерної зброї й інших засобів, а також удари авіації та артилерії. Оборона має бути активною та допускати широкий маневр силами і засобами.

Оборона підрозділяється на позиційну та рухому.

Позиційна оборона базується на нерухомому утриманні району, місцевості та підготовлених в інженерному відношенні оборонних позицій. Головна увага приділяється використанню вигідних умов місцевості та вогневих засобів, інженерному обладнанню оборонних позицій та їх утриманню.

Рухома оборона базується на широкому використанні маневру військ і вогневих засобів для знищення противника. Основою рухомої оборони є не нерухоме утримання місцевості, а маневр і нанесення удару по наступаючому противнику. Вона є активною обороною, яка характеризується зусиллями захопити ініціативу в противника і нав'язати йому свою волю.

Основою оборони мотопіхотної бригади є вузли оборони батальйонів із побудованими в них опорними пунктами рот.

Мотопіхотне відділення веде бій у складі взводу та обороняє позицію в опорному пункті взводу. Ширина позиції від 50 м до 100 м, вона обладнується в інженерному відношенні, й смуга оборони прикривається системою вогню.

Мотопіхотний взвод обороняє опорний пункт до 400 м по фронту та до 300 м у глибину в складі МПР, у першому або другому ешелоні оборони. Опорний пункт влаштовується для кругової оборони, прикривається вибуховими і невибуховими інженерними загородженнями.

Мотопіхотна рота веде оборонний бій у складі батальйону в першому або другому ешелоні та обороняє район по фронту 1,5 – 2 км, у глибину до 2 км. Він обладнується в інженерному відношенні й підготовляється для ведення кругової оборони. Рота в обороні може бути підсилена танковими і артилерійськими підрозділами. Бойова охорона організується на відстані 3 – 4 км від переднього краю, а безпосередня охорона виставляється на відстані 400 – 500 м.

Знаходячись у першому ешелоні, МПБ обороняє район оборони по фронту 3 – 5 км, в глибину до 5 км. Основу батальйонного району оборони складають ротні опорні пункти. Район оборони облаштовується в інженерному відношенні. Перед переднім краєм створюється зона суцільного вогню на глибину 400 – 600 м. Утримуючі дії батальйони ведуть, як правило, у складі бригад, а в окремих випадках самостійно в якості утримуючих підрозділів. Мета утримання – виграти час, затримати просування противника, виявити його замисли щодо напрямку головного удару, нанесення йому максимальних втрат, вмотати його війська та створити умови для проведення інших видів бойових дій.

4.3. Дії солдата в наступі

Атака полягає в стрімкому і невпинному русі танкових і механізованих підрозділів у бойовому порядку в сполученні з інтенсивним вогнем із танків, БМП (БТР), а в міру

зближення з противником і з інших видів зброї з метою його знищення (розгрому).

У наступі солдат, використовуючи результати вогневого ураження противника, діє з повним напруженням сил у тісній взаємодії з іншими солдатами відділення. Перед наступом він має: усвідомити своє завдання, а також завдання відділення і взводу, цілі для ураження і порядок відкриття вогню; знати номер (пізнавальний знак) танка, за яким буде діяти відділення, та порядок взаємодії з ним, а також і з іншими вогневими засобами; при атаці в пішому порядку знати своє місце і порядок спішування; знати порядок подолання загороджень і перешкод; запам'ятати встановлені командиром сигнали; перевірити справність зброї і підготувати її до бою; перевірити наявність боєприпасів і за необхідності поповнити їх; перевірити наявність і справність засобів індивідуального захисту, підігнати спорядження.

Під час атаки солдат у складі відділення невідступно просувається за танком і своїм вогнем знищує вогневі засоби противника, у першу чергу протитанкові.

Дії солдата в наступі з ходу. До початку наступу з ходу солдат у складі відділення потай розташовується в зазначеному командиром відділення місці, де він підготовлює свою зброю і бойову техніку до майбутнього бою й постійно знаходиться в бойовій готовності до відбиття можливого нападу повітряного і наземного противника.

У залежності від виконуваного завдання, характеру місцевості й інших умов обстановки солдат у складі механізованого відділення може діяти на БМП (БТР), у пішому порядку (взимку – на лижах) чи десантом на танку.

При наступі на БМП (БТР) солдат завчасно готується до посадки. При цьому особливу увагу він звертає на особисте екіпірування, на справність зброї, крім того, перевіряє, чи заряджена зброя, а якщо була команда зарядити зброю, то чи поставлена вона на запобіжник; при цьому багнет-ніж відмикається.

Посадка солдата в бойову машину може здійснюватися: у БМП – через задні двері; у БТР – через люки.

Посадка в бойову машину солдатів у складі відділення здійснюється у визначеному для цього місці за командою (сигналом) “До машини”.

За командою (сигналом) “По місцях” солдат, використовуючи колеса, гусениці й підніжки швидко займає своє місце в бойовій машині.

Зброя при посадці береться як зручніше, за винятком кулеметів ПК, що передаються військовослужбовцям, які зробили посадку.

Атака в пішому порядку. При атаці в пішому порядку за командою командира відділення “Відділення приготуватися до спішування” механік-водій (водій) збільшує швидкість руху бойової машини, наздоганяє танк, при цьому солдат виймає зброю з бійниці, ставить її на запобіжник і підготовлюється до спішування.

Висадка (спішування) солдата з бойової машини здійснюється: з БМП – через задні двері; із БТР – через люки.

Із виходом бойової машини на рубіж спішування механік-водій (водій) за командою командира відділення “До машини” сповільнює рух, використовуючи складки місцевості й наявні укриття, та робить коротку зупинку. Солдат вискакує з бойової машини і за командою командира відділення “Відділення, у напрямку такого-то предмета – до бою, вперед” чи “Відділення, за мною – до бою” займає своє місце в цепу з інтервалом між солдатами 6 – 8 м (8 – 12 кроків), відкриває вогонь із ходу, бігом чи прискореним кроком у складі відділення продовжує рух до переднього краю противника.

Атака повинна бути стрімкою – у цьому запорука успіху. Повільно рухаючийся солдат на полі бою – це зручна мішень для противника.

При підході до мінного поля за командою командира відділення “Відділення, за мною, у колону по одному (по двоє), у прохід у мінному полі, бігом марш!” кулеметник першим висувається до проходу, вогнем прикриває рух відділення, а інші солдати перешиковуються в колону і стрімким кидком слідом за танком по його коліях чи по проробленому проході під прикриттям вогню БМП (БТР) долають мінне поле. Подолавши

його, солдат за командою командира відділення “Відділення, до бою – вперед!” знову займає своє місце в цепу відділення, ведучи вогонь по противнику з ходу, стрімко просувається до об’єкта атаки.

Наблизившись до траншеї противника на 30 – 35 м, солдат за командою командира “Гранатою – вогонь!” кидає гранату в траншею і стрімким ривком, пригнувшись, з вигуком “Ура!” рішуче вривається на передній край оборони, знищуючи противника вогнем впритул, і невпинно продовжує атаку в зазначеному напрямку.

Якщо солдат змушений вести бій у траншеї чи ході сполучення, то він просувається якнайшвидше. Перед тим, як увійти в злам траншеї чи хід сполучення, солдат кидає гранату і робить одну-дві черги з автомата (“прочісує вогнем”).

Дротові загородження у вигляді “їжаків”, “рогаток” і т.ін., які виставлені противником у траншеї чи ході сполучення, викидаються наверх багнетом чи підриваються гранатою. Якщо це зробити неможливо, варто приховано обійти таку ділянку зверху.

Просуваючись по траншеї противника, потрібно уважно дивитися, чи немає в ній мін-сюрпризів й інших вибухових пристроїв. При виявленні мінно-вибухових загороджень їх необхідно знешкодити або поставити ясно видимий попереджувальний знак.

Знищити противника в цих умовах дуже складно, солдат в основному має розраховувати на власну майстерність ведення рукопашного бою, на свої зброю і сили, застосовуючи при цьому укол багнетом, удари прикладом, магазином чи піхотною лопатою, уміло діючи гранатами та вогнем впритул.

Після висадження десанту БМП долає мінне поле противника у взаємній вогневій підтримці з танками і під прикриттям вогню артилерії, а БТР долає загородження встановленим порядком по проробленому проходу.

Подолавши загородження, БМП (БТР), використовуючи складки місцевості, стрибками від рубежу до рубежу (від укриття до укриття) просувається за своїм відділенням на відстані, що забезпечує надійну підтримку його вогнем, а іноді

безпосередньо в цепу відділення, при цьому механік-водій (водій) створює навіднику-оператору (навіднику кулемета) вигідні умови для ураження вогневих засобів противника.

Вогонь ведеться поверх цепу відділення й у проміжках між відділеннями. При наступу на відкритому фланзі вогонь може вестися і через фланг відділення. Вибір того чи іншого виду зброї БМП (БТР) і способу ведення вогню залежить від конкретної обстановки, виявлених вогневих засобів противника й умов місцевості.

Вибір напрямку переміщення БМП (БТР) здійснюють навідник-оператор (навідник кулемета) і механік-водій (водій) у відповідності з поставленим командиром відділення завданням. Напрямок руху повинен забезпечувати прохідність БМП (БТР) і прихованість дій, що досягається завчасним визначенням місця для нової вогневої позиції, маршруту висування до неї з урахуванням рельєфу місцевості (ярів, низин, височин, насипів, посадок лісу і чагарнику, будівель та ін.) і стрімким переміщенням. Щоб не допустити значного відставання від цепу відділення і не знизити бойових можливостей БМП (БТР) по підтримці вогнем відділення, а так само не дати можливостей противнику вразити БМП (БТР), доцільно вести вогонь з однієї позиції (зупинки) протягом не більше 1 – 3 хв. Кожне переміщення БМП (БТР) здійснюється з урахуванням висування інших БМП (БТР) взводу.

При наступі в глибині оборони противника солдат, не відхиляючись від напрямку наступу і використовуючи складки місцевості, швидко виходить в складі відділення на фланзі чи в тил противника і рішучою атакою знищує його.

Успішне просування хоча б одного солдата свого чи сусіднього відділення негайно підтримується іншими солдатами і відділенням у цілому.

Просуваючись позаду наступаючого відділення чи безпосередньо в його цепу, БМП (БТР) вогнем із гармати, ПТКР чи кулемета підтримує його бій.

Гранатометник і кулеметник просуваються в безпосередній близькості від командира відділення і знищують противника за командою командира чи самостійно.

Снайпер, діючи в цепу, що атакує, уважно спостерігає за полем бою й уражає в першу чергу найбільш небезпечні цілі (розрахунки ПТКР і кулеметів, а також офіцерів противника).

У міру ослаблення опору противника солдат, що наступає в пішому порядку, за командою командира відділення робить посадку в машину. Механік-водій БМП (БТР) збільшує швидкість руху бойової машини, наздоганяє цеп, а потім сповільнює рух машини чи зупиняє її.

Солдат за командою командира “До машини” бігом висувається до своєї машини, ставить зброю на запобіжник, потім за командою “По місцях” у зазначеному порядку робить посадку, виготовляється для ведення вогню на ходу. Навідник-оператор БМП (навідник кулемета БТР) під час посадки особового складу спостерігає за противником і знищує виявлені цілі. Солдат, продовжуючи наступ на БМП (БТР), з підходом до опорного пункту знову спішується й атакою в складі відділення у фланзі й тил знищує противника. Загородження і перешкоди в глибині оборони долаються чи обходяться.

Наступ з положення безпосереднього зіткнення з противником. Наступ з положення безпосереднього зіткнення з противником починається з вихідного положення. Вихідним положенням є траншея (окоп), яке солдат займає потай, у зазначений командиром час.

У вихідному положенні для наступу солдат знаходиться в постійній готовності до відбиття можливого наступу противника. Він повинен знати, де проходить передній край оборони противника, звідки можна чекати його раптових дій, вести спостереження за ним.

Роботи з інженерного обладнання вихідного положення проводяться під виглядом посилення оборони з дотриманням суворих заходів маскуваня. У ході обладнання позиції підготовлюються пристосування для швидкого вистрибування з траншеї (окопу), для чого в передній крутості траншеї влаштовуються сходинки чи поглиблення.

До переходу в атаку солдат за командою командира відділення веде по противнику вогонь, а перед атакою поповнює запас патронів і ручних гранат до встановленої норми.

Під час підготовки до наступу солдат усвідомлює своє завдання, а також завдання відділення і взводу, порядок подолання мінно-вибухових загороджень; перевіряє справність зброї і готовність її до бою, наявність установленої норми боеприпасів, наявність і справність засобів індивідуального захисту; підганяє спорядження і вивчає сигнали.

При підході танків до позиції відділення за командою командира відділення “Відділення, приготуватися до атаки” солдат зобов’язаний дозарядити зброю, зняти її з запобіжника, підготувати до дії ручні гранати (вставити запали), приєднати багнет-ніж.

Як тільки танки пройдуть позицію відділення, за командою “Відділення, в атаку – вперед” солдат швидко вистрибує з окопу й одночасно з іншими солдатами рухається вперед бігом чи прискореним кроком слідом за танком, що атакує на цьому напрямку.

У цей час БМП (БТР) веде вогонь по противнику, забезпечує подолання відділенням мінно-вибухових загороджень і знаходиться в готовності до руху слідом за відділенням на вигідний рубіж.

Подолання особовим складом мінно-вибухових загороджень і атака переднього краю оборони здійснюються так само, як і при наступі, з ходу в пішому порядку.

У ході атаки солдат веде спостереження за місцевістю в напрямку атаки відділення і на флангах, з тим щоб вчасно знайти і знищити противника. При цьому кожен солдат повинен швидко реагувати на дії противника, відразу ж відкривати вогонь і знищувати вогневі засоби, насамперед протитанкові.

Атака при наступі з положення безпосереднього зіткнення з противником можлива і на БМП (БТР). У цьому випадку посадка солдатів у них здійснюється під час вогневої підготовки атаки, у вихідному положенні для наступу. Для посадки в БМП (БТР), що розташовується за своїм відділенням, за командою (сигналом) солдат виходить з окопу, потай підходить до свого відділення. За командою командира відділення “Відділення – до машини”, “По місцях” він швидко займає своє міс-

це в машині і пригтовляється для ведення вогню з ходу, а з переходом в атаку – відкриває вогонь.

Атака переднього краю оборони противника і розвиток наступу в глибину здійснюється в такому ж порядку, як і при наступі з ходу на БМП (БТР).

При відбитті контратаки переважаючого по силі противника солдати за командою командира відділення займають позицію на призначеному рубежі й вогнем з місця знищують противника, який контратакує, після чого продовжують наступ.

Як тільки буде виявлений відхід противника, підрозділ негайно приступає до переслідування.

Щоб не дати противнику можливості відійти і зайняти оборону на новому рубежі, переслідування проводиться стрімко вдень і вночі. Солдат, переслідуючи противника, вміло використовує складки місцевості й інші маскувальні засоби, виходить на шляхи відходу противника, сковує його дії й рішучою атакою в складі відділення наносить йому поразку.

Солдат переслідує противника, як правило, у складі відділення на БМП (БТР).

Пересування солдата на полі бою. При діях у пішому порядку солдат пересувається прискореним кроком або бігом. При цьому повинна втримуватися швидкість: прискореним кроком 130-140 кроків за хвилину, бігом 165-180 кроків за хвилину.

При діях у глибині оборони противника в залежності від місцевості, сили і дії його вогню, часу доби і умов погоди, способами переміщення солдата можуть бути: прискорений крок або біг (у повний зріст або пригнувшись), перебіжки і переповзання. Перебіжки та переповзання використовуються для скритого зближення з противником.

Перед початком пересування особовий склад ставить зброю на запобіжник за командою “Запобіжник став” або самостійно.

Перебіжки здійснюються в такому порядку: за попередньою командою перебігаючий намічає шлях руху і укрите місце зупинок для перепочинку, а за командою швидко вска-

кує і стрімко перебігає. Довжина перебіжки залежить від місцевості й вогню противника, у середньому вона має складати 20-40 кроків. На місці зупинки перебігаючий з розбігу лягає, відповзає в сторону, а досягнувши вказаного місця, крім того, готується для ведення вогню. Положення зброї при перебіжці – за вибором перебігаючого.

Взвод може здійснювати перебіжку по одному, по групах і по відділеннях, а відділення – по одному, по групах або одночасно всім складом. Перебіжка взводу (відділення) проводиться за командами: “Взвод (відділення), у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), перебіжкою справа (зліва, зліва й справа) по одному вперед; взвод відділення, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), перебіжкою по групах: перша група – рядові такі-то, друга група – рядові такі-то. Перша група, вперед”.

Для перебіжки взводу по відділеннях подається команда: “Взвод, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), перебіжкою справа (зліва) по відділеннях – вперед”.

При перебіжці по одному за виконавчою командою “вперед” правофланговий (лівофланговий) або одночасно ліво-і правофланговий вскакують і, стрімко пробігши 20-40 кроків, роблять перепочинок. Одночасно із зупинкою першого починає перебіжку другий, висунувшись на лінію перебігаючого, він робить перепочинок. Перший при зупинці другого перебігає тим же способом до виходу на вказаний рубіж. Інші солдати відділення послідовно висуваються тим же способом.

При перебіжці по групах перебігають одночасно декілька солдат тим же способом, як і по одному.

При перебіжці взводу по відділеннях кожне відділення починає рух за командою свого командира відділення: “Відділення, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), перебіжкою за мною – вперед”, особовий склад відділення одночасно вскакує і, пробігши 20-40 кроків, робить перепочинок. Для відновлення руху подається команда: “Відділення – вперед”, відділення, групи або окремі солдати, які залишилися на місці, а також ті, що висунулися на рубіж (зупинку), своїм вогнем під-

тримують перебігаючих.

Переповзання здійснюється по-пластунські (рис.27), напівкарачки (рис.28) і на боці (рис.29) в такій послідовності. За попередньою командою переповзаючий повинен намітити шлях руху і укриття, місця зупинок для перепочинку, а за додатковою командою переповзти одним із указаних способів. Для переповзання взводу й відділення подаються такі ж команди, як і при пересуванні перебіжками, наприклад: “Взвод, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), повзком справа (зліва), відділеннями – вперед” або “Відділення, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), повзком справа (зліва, справа і зліва) по одному – вперед!”

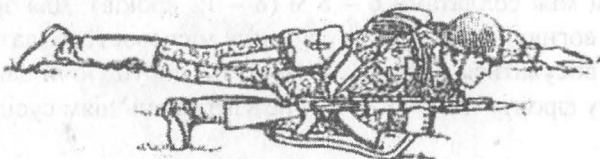

Рис. 27. Переповзання по-пластунські

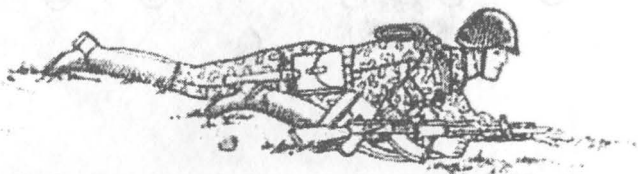

Рис. 28. Переповзання напівкарачки

Рис. 29. Переповзання на боці

4.4. Відділення в наступі

Механізоване відділення наступає на фронті до 50 м. Відділенню в наступі вказують об'єкт атаки і напрямок подальшого наступу. Інколи, особливо при постановці бойового завдання по радіо, а також при діях у лісі, відділенню може бути вказаний тільки азимут напрямку наступу.

Об'єктом атаки зазвичай є противник в окопах чи інших фортифікаційних спорудженнях опорного пункту, а також окремо розміщені на напрямку наступу танки, гармати, кулемети та інші вогневі засоби противника.

Бойовий порядок механізованого відділення (МВід) (рис.30), яке наступає в пішому порядку, складається з цепу з інтервалом між солдатами 6 – 8 м (8 – 12 кроків). Для зручності ведення вогню і кращого застосування місцевості солдати в цепу можуть висуватися вперед або вбік, не порушуючи загального напрямку фронту наступу цепу і не заважаючи діям сусідів.

рис.30. Бойовий порядок механізованого відділення

До початку наступу відділення потай займає вихідну позицію (вказане командиром взводу місце). У вихідному положенні особовий склад механізованого відділення, як правило, розташовується в траншеї, а БМП (БТР) – на вогневій позиції поряд з траншеєю або в глибині вихідного району разом з іншими машинами взводу.

Із заняттям вихідної позиції (вказаного місця) відділення готується до відбиття можливої атаки противника (розташовується на місці). З одержанням бойового завдання

командир відділення організовує наступ.

У бойовому наказі командир відділення вказує:

- орієнтири;
- склад, положення і характер дій противника, зображення переднього краю оборони і місця розташування його вогневих засобів;
- завдання взводу та відділення (об'єкт атаки і напрямки продовження наступу);
- завдання сусідів, танка, за яким буде наступати відділення, його номер (розпізнавальний знак), а також порядок використання вогню артилерії та інших вогневих засобів;
- завдання особовому складу:
- всьому особовому складу – місце і порядок спішування, місце кожного солдата в цепу відділення, порядок подолання загороджень і перешкод; навіднику-оператору (кулеметнику БТР), кулеметнику і гранатометнику, а при необхідності і решті особового складу – цілі для ураження і порядок ведення вогню; механіку-водію (водію) – напрямки, порядок руху в атаку, подолання загороджень і перешкод;
- сигнали оповіщення, управління, взаємодії та порядок дій за ними;
- час готовності до наступу і заступника.

Бойовий наказ командир відділення віддає на місцевості, а при неможливості – по схемі (на макеті місцевості) й уточнює бойове завдання на місцевості під час висування до рубежу переходу в атаку або з початком атаки.

Наступ з положення безпосереднього зіткнення з противником відділення починає з вихідної позиції (із траншеї, окопу).

Із початком вогневої підготовки атаки командир відділення веде спостереження за об'єктом атаки і про все помічене у противника, а також про результати вогню своєї артилерії та інших вогневих засобів доповідає командирі взводу. Відділення вогнем своєї зброї знищує виявлені кулемети, гранатомети та інші вогневі засоби, а також живу силу противника.

Під час атаки в пішому порядку за командою (сигналом) командира взводу командир відділення подає команду "Відділення, приготуватися до атаки". За цією командою осо-

бовий склад дозаряджає зброю, приєднує багнети-ножі, готує до дії ручні гранати і встановлює, якщо необхідно, пристрої для швидкого вистрибування із траншеї.

За командою (сигналом) командира взводу про початок руху в атаку командир відділення подає команду “Відділення, в атаку – вперед”, за якою відділення швидко вистрибує із траншеї (окопу) і прискореним кроком або бігом слідом за танком або самостійно за підтримки вогнем БМП (БТР) атакує противника і продовжує наступ в глибину.

Під час атаки відділення невідступно просувається слідом за танком і своїм вогнем знищує вогневі засоби противника, в першу чергу протитанкові.

Командир відділення, просуваючись у цепу, на ходу уточнює об’єкт атаки відділення, порядок подолання загороджень і ставить (уточнює) завдання кулеметникам, гранатометнику і стрільцям.

Мінне поле відділення долає (рис.31), як правило, слі-

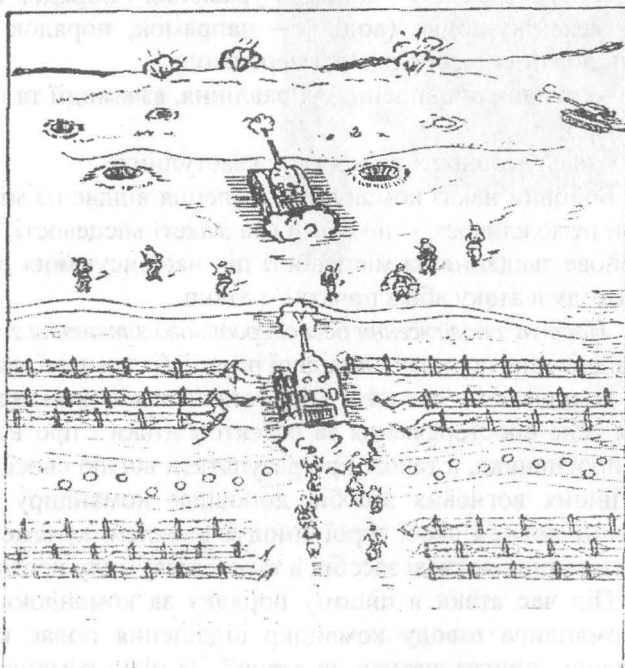

Рис.31. Порядок долаття інженерних загороджень

дом за танком по його коліях або по проробленому проході бігом, як правило, у складі взводу. Під час підходу до мінного поля за командою командира взводу або самостійно командир відділення командує “Відділення, за мною, у колону по одному (по два), у прохід, бігом – руш”. За цією командою кулеметники першими висуваються до проходу, вогнем прикривають рух відділення, а решта солдатів перешиковуються в колону і стрімким кидком під прикриттям вогню БМП (БТР) долають мінне поле.

Подолавши мінне поле, відділення знову розгортається в цеп і стрімко атакує противника. Наблизившись до противника, що знаходиться в траншеї, на 25 – 40 м особовий склад за командою командира “Відділення, гранатами – вогонь” закидає його гранатами, з криком “ура” вривається на передній край оборони, знищує противника вогнем впритул і багнетами і, не затримуючись, слідом за танками продовжує атаку по вказаному напрямку.

При затримці танків відділення повинно висуватися вперед і атакувати противника, не чекаючи танків, використовуючи результати вогню артилерії та мінометів.

В атаці рівняння має бути тільки на передніх, ніхто не має права відставати. Успішне просування вперед хоча б тільки одного солдата повинно бути негайно підтримане іншими солдатами та відділенням в цілому.

Знищивши противника, відділення, не затримуючись, просувається вперед, у міру послаблення опору противника за командою (сигналом) командира взводу проводить посадку в БМП (БТР, десантом на танки) і продовжує наступ у вказаному напрямку.

Під час атаки на БМП (БТР) посадка на них особового складу здійснюється з підходом БМП (БТР) до вихідного положення для наступу. Механізоване і протитанкове відділення за командами своїх командирів “До машини”, “На місця” швидко здійснюють посадку, приготівляються для ведення вогню з ходу і слідом за танком або самостійно атакують противника.

Під час наступу в глибині оборони противника відділення, не відхиляючись від напрямку наступу, використовуючи

складки місцевості, швидко виходить у фланг або тил противника і рішучою атакою знищує його. Переміщення відділення здійснюється за командами командира взводу. На окремих ділянках спосіб пересування (прискореним кроком, бігом, перебіжками, переповзанням) визначає командир відділення, враховуючи рельєф місцевості та інтенсивність вогню противника. Він зобов'язаний слідкувати за тим, щоб підлеглі швидко просувалися вперед, уміло використовували місцевість та витримували вказаний напрямок. Вогонь у відділенні ведеться на ходу і з коротких зупинок, при цьому командир відділення, особливо того, яке діє без БМП (БТР), зобов'язаний встановити такий порядок просування та ведення вогню, щоб не припинявся рух відділення в цілому: кулеметник та частина стрільців ведуть вогонь, а решта відділення просувається вперед, потім солдати, які висунулися, відкривають вогонь, забезпечуючи просування тим, хто залишився позаду.

Якщо відділення попало під вогонь артилерії (мінометів), воно виходить із-під обстрілу стрімким кидком уперед.

Одержавши завдання завершити розгром противника, який залишився в траншеї, двоє-троє солдатів відділення, просуваючись по її дну, вогнем впритул, багнетами та гранатами знищують тих, хто обороняється. Решта складу відділення рухається по обидві сторони траншеї, не випускаючи з очей солдатів, які просуваються по траншеї, знищує виявлені вогневі засоби і противника, який намагається залишити траншею. Вогневі засоби, розташовані в оборонних спорудженнях, закидаються гранатами.

Виявивши відхід противника, командир відділення доповідає про це командирові взводу, невідступно переслідує противника і знищує його вогнем усіх своїх засобів.

Командир відділення, діючи в цепу відділення, управляє вогнем і рухом відділення командами, що подає, як правило, голосом. Сигнальними патронами і трасуючими кулями він указує БМП (БТР) і танку цілі, які перешкоджають просуванню відділення.

Під час наступу з ходу командир механізованого (протитанкового, гранатометного) відділення з початком розгор-

танця взводу в бойовий порядок виводить БМП (БТР) на свій напрямок, уточнює навіднику-оператору (кулеметнику БТР) і механіку-водію (водію) об'єкт атаки (цілі), напрямок продовження наступу (напрямок наступу) місце і номер проходу в загородженнях і керує вогнем відділення.

Під час атаки на БМП (БТР) відділення після розгортання взводу в бойову лінію слідом за танком або самостійно продовжує висування до переднього краю оборони противника, знищуючи уцілілі протитанкові та інші вогневі засоби вогнем із зброї, встановленої на машині, та із стрілецької зброї через бійниці (поверх борту).

Під час атаки десантом на танку відділення розміщується головним чином у його кормовій частині над силовим відділенням. Командир відділення займає місце справа біля башти і входить у зв'язок з командиром танка через танковий переговорний пристрій. Для ведення вогню солдати розміщуються таким чином: кулеметник – у центрі танка, безпосередньо за його баштою; стрільці – справа і зліва від башти; гранатометник розташовується поряд з командиром відділення і веде спостереження за сигналами командира взводу. Під час руху десантом на танку відділення веде спостереження, за командою командира відділення і самостійно знищує виявлені цілі противника, особливо протитанкові засоби ближнього бою. Командир відділення попереджає командира танка про загородження та природні перешкоди, які знаходяться попереду.

Під час атаки в пішому порядку з виходом БМП (БТР), танка з десантом до встановленого місця спішування відділення за командою свого командира “До машини” швидко вистрибує (спішується) і за командою “Відділення, у напрямку такого-то предмета, напрямок – такий-то – до бою, вперед” або “Відділення, за мною – до бою” розгортається в цеп і прискореним кроком або бігом, ведучи інтенсивний вогонь на ходу, продовжує атаку.

Атаку переднього краю оборони противника та розвиток наступу в глибині відділення здійснює в такому ж порядку, як і під час наступу із положення безпосереднього зіткнення з противником.

Командир відділення керує відділенням командами, що подаються голосом, і сигнальними засобами.

Перелік команд, що подаються командиром відділення:

“Відділення, приготуватися до атаки”; “Відділення, в атаку – вперед”; “Відділення, у напрямку орієнтиру 2, направляючий кулеметник Петров – до бою, вперед”; “Відділення, до бою”; “Відділення, на рубіж польової дороги – до бою”; “Відділення, за мною – до бою”; “Відділення, до мене, у колону по одному (по два) – бігом марш”; “Кулеметнику Петров, прямо – курган, справа – група піхоти – знищити”; “Відділення, на гребінь висоти (такий-то рубіж) справа по одному, перебіжками – вперед”; “Відділення, на такий-то рубіж повзком справа, зліва по одному – вперед”.

4.5. Взвод у наступі

При виконанні бойових завдань механізований взвод у залежності від обстановки діє в похідному, передбойовому і бойовому порядках.

Похідний порядок взводу – колона. Він використовується на марші, при переслідуванні, проведенні маневру та повинен забезпечити швидкість руху і швидке розгортання в передбойовий порядок.

Передбойовий порядок (рис.32) – шикуння взводу при діях у пішому порядку для пересування колонами

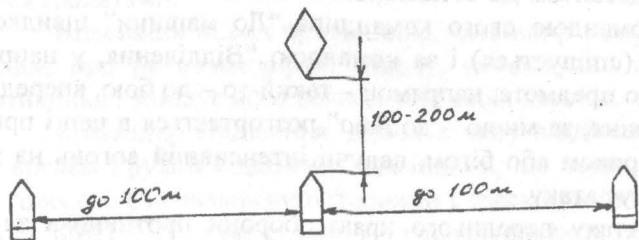

Рис.32. Передбойовий порядок взводу

відділень, розчленованих по фронту на 100 м один від одного в лінію відділень. Він забезпечує швидке розгортання взводу в бойовий порядок, меншу вразливість від вогню артилерії і ударів авіації. У залежності від обстановки передбойовий порядок взводу може бути уступом вправо чи вліво. Б о й о в и й п о р я д о к (рис.33) – це шиккування взводу для проведення бою. Він складається з цепу і засобів підсилення. Взвод наступає на фронті до 300 м.

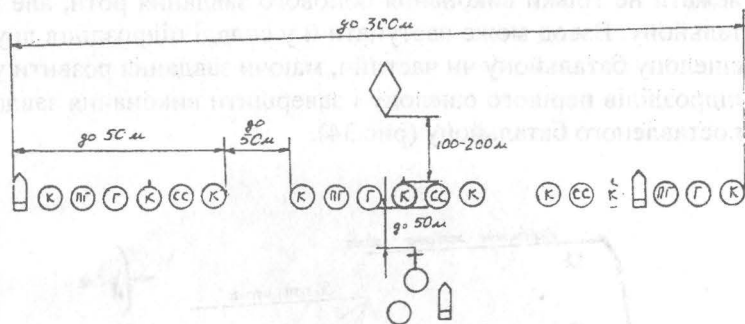

Рис.33. Бойовий порядок взводу

До початку наступу з ходу механізований взвод потай розміщується на місці, вказаному командиром роти. Командир взводу організовує розміщення взводу і підготовку озброєння, бойової техніки і особового складу до майбутнього бою, а з отриманням бойового завдання – організовує бій.

При наступі з позиції безпосереднього зіткнення з противником взвод потай висувається і займає вихідну позицію для наступу. Особовий склад зазвичай розміщується в траншеї.

У всіх випадках взвод знаходиться у бойовій готовності для відбиття можливого нападу противника.

Місце і роль взводу в наступі. Місце взводу в наступальному бою визначає старший командир. Однак це зовсім не означає, що воно залежить лише від суб'єктивного фактора. Істотно впливають на визначення місця взводу його укомплектованість, навченість особового складу, у тому числі й командирів, бойовий досвід тощо.

Як правило, механізований взвод свої завдання в наступі виконує в складі роти, однак, складаючи резерв батальйону, у бойовому розвідувальному дозорі, у штурмовій групі може діяти і самостійно. Механізований взвод, крім того, може діяти в передовій групі від тактичного повітряного десанту. У складі роти механізований взвод може наступати в першому ешелоні батальйону на напрямку зосередження ним основних зусиль. У цьому випадку від успішних дій взводу буде багато в чому залежати не тільки виконання бойового завдання роти, але й батальйону. Взвод може наступати й у складі підрозділів другого ешелону батальйону чи частини, маючи завдання розвинути успіх підрозділів першого ешелону і завершити виконання завдання, поставленого батальйону (рис.34).

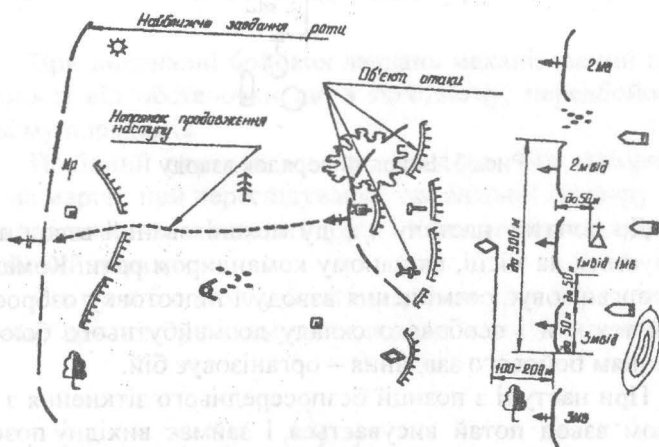

Рис.34. Проведення наступу механізованим взводом

При діях у резерві батальйону взвод може вирішувати найрізноманітніші раптово виникаючі завдання: вводиться в бій для нарощування зусиль батальйону, відбивати контратаки разом із підрозділами першого ешелону, замінити підрозділи, які понесли втрати, прикривати відкриті фланги від можливих ударів противника, вести боротьбу з його диверсійно-розвіду-

вальними групами. Віддалення резерву від підрозділів першого ешелону може бути до 3 км. Воно забезпечує командирів батальйону підтримку надійного зв'язку із взводом і швидкий вступ його в бій.

У ході виконання поставленого батальйону завдання, у глибині оборони противника, взвод може бути призначений у бойовий розвідувальний дозор із метою ведення розвідки противника й місцевості в смузі наступу батальйону. У цьому випадку віддалення його від підрозділів першого ешелону може сягати 10 км.

Механізований взвод у складі штурмової групи може діяти при наступі в місті або укріпленому районі для захоплення підготовлених до оборони особливо міцних будинків і споруджень. Крім взводу, до складу штурмової групи можуть також включатися танки, самохідні гаубиці, міномети, установки ПТКР, вогнемети, а також інженерно-саперний підрозділ із підривними зарядами.

Механізований взвод, призначений у передову групу від батальйону, що діє в тактичному повітряному десанті, виконує завдання по захопленню площадки для приземлення і має забезпечити висадку основних сил десанту.

Механізований взвод може надаватися танковому підрозділу, а танковий взвод – механізованому підрозділу і виконувати завдання у наступі в тісній взаємодії один з одним.

Бойові можливості взводу. Навіть при повній укомплектованості взводу особовим складом, бойовою технікою й озброєнням вони будуть залежати від стану озброєння й техніки, від рівня бойової підготовки (табл.3), морально-психологічного стану особового складу, злагодженості взводу та інших чинників, що визначають стан бойової готовності.

Крім того, на бойові можливості значно впливають характер протидії противника, місцевість, погода, пора року й час доби, інші чинники.

Під вогневими можливостями взводу варто розуміти сумарні можливості його штатного озброєння по одночасному вирішенню найбільш типових вогневих завдань у різних видах бою, в усіх випадках неодмінною умовою для визначення бо-

йових можливостей взводу є виконання ним бойового завдання із збереженням боєздатності. Чинниками бойових можливостей взводу є вогнева міць, ударна сила і маневреність.

Таблиця 3

Умовні коефіцієнти бойової ефективності протитанкових засобів у наступі

Протитанкові засоби	При наступі на непідготовлену оборону	При наступі на підготовлену оборону	При відбитті контратаки
РПГ-7	0,2	0,2	0,2
СПГ-9	0,5	0,8	1,0
БМП-1	1,0	1,3	1,5
ПТКР	1,0	1,3	1,5
Танк	0,5	0,8	2:0

П р и м і т к а. При веденні вогню по БМП (БТР) коефіцієнти збільшуються в 1,5 – 2 рази.

Результатом реалізації вогневих можливостей є збиток, що виражається певним ступенем придушення чи знищення противника.

До показників вогневих можливостей звичайно відносять кількість знищених танків та інших броньованих об'єктів, а також ступінь ураження живої сили противника вогнем стрілецької зброї.

Розрахунки вогневих можливостей взводу по боротьбі з танками й іншими броньованими об'єктами ґрунтуються на використанні коефіцієнтів бойової ефективності протитанкових засобів, БМП і танків. Досвідним шляхом встановлено, що коефіцієнт бойової ефективності показує, яку кількість танків та інших броньованих цілей може знищити той чи інший засіб, перш, ніж він сам не буде знищений.

Вогневі можливості по боротьбі з танками визначаються такими вихідними даними. У взводі є три РПГ-7 і три БМП.

За умови наступу на підготовлену оборону взвод здатний знищити (3 БМП X 1,0+3 РПГ-7 X 0,2 – 3,6) до чотирьох танків противника. Однак у цьому випадку всі БМП взводу можуть бути знищені, у результаті чого взвод утратить боєздатність. Для збереження боєздатності взводу і виконання поставленого завдання необхідно зберегти більше 50% БМП. Таким чином, механізований взвод на БМП при наступі на підготовлену оборону противника здатний знищити до двох танків.

Розрахунок вогневих можливостей взводу по поразці живої сили противника ґрунтується на порівнянні щільності вогню стрілецької зброї сторін, що виражаються кількістю куль на 1 м фронту за хвилину. Послідовність розрахунку вогневих можливостей взводу по поразці живої сили противника вогнем із стрілецької зброї може бути такою:

- визначається кількість одиниць даного типу стрілецької зброї, що є у взводі до початку наступу;
- виходячи з бойової швидкострільності зброї, визначається кількість куль, що може бути випущена за одну хвилину застосовуваною в бою зброєю;
- виходячи із фронту наступу взводу, шляхом розподілу кількості куль на довжину фронту в метрах, визначається щільність вогню.

Аналогічно визначається щільність вогню взводу.

Якщо взвод своїми штатними засобами здатний зробити 2540 пострілів за хвилину (випустити куль), то з урахуванням фронту його наступу (300 м) щільність вогню механізованого взводу складе $2540:300 = 8,5$ куль за хвилину на 1 м фронту наступу. Досвід бойових дій свідчить, що щільність 8 – 10 куль на 1 м фронту наступу забезпечує виконання бойового завдання.

Маневрені можливості взводу (табл.4) – це показчик, що характеризує ступінь його рухливості й здатність швидко здійснювати переміщення, розгортання при підготовці й у ході наступу, змінювати швидкість і напрямок руху, здатність взводу робити маневр на полі бою за визначений час. Маневр повинен бути простий за задумом, здійснюватися швидко, потай і раптово для противника.

Маневрені можливості взводу

Характер дій	Показчик
Бойові швидкості атаки:	
у пішому порядку	4 – 5 км/год
на БТР, БМП, танках	8 – 12 км/год
Розгортання з передбойового порядку в бойовий:	
при діях у пішому порядку	20 с
при діях на машинах	40, 30 с
Атака переднього краю оборони противника в пішому порядку (віддалення 450 – 500 м)	4,5 хв
Заняття рубежу для відбиття контратаки	
Без спішування	1,35 м, 1,05 м
Зі спішуванням	2,40 м, 2,10 м

Маневр вогнем застосовується для більш ефективного ураження противника. Він полягає в зосередженні вогню взводу (відділення) по одній важливій цілі, своєчасному переносі вогню з однієї цілі на іншу і ведення вогню взводом одночасно по декількох цілях.

Ударна сила – це здатність механізованих і танкових підрозділів наносити могутні удари по противнику із поєднанням вогню і руху. Ударна сила взводу заснована на застосуванні вогню танків, БМП (БТР), протитанкових засобів і стрілецької зброї у поєднанні з його стрімким просуванням у глибину розташування противника, знищенням його живої сили і вогневих засобів і оволодінням об'єктом атаки. Ударна сила взводу залежить від його вогневих і маневрених можливостей, а також від стійкості проти різних засобів ураження противника, від фронту наступу і його місця в бойовому порядку роти.

Ударна сила наступаючого взводу залежить від щільності сил і засобів противника, який обороняється, і в кінцевому

рахунку характеризується співвідношенням сил і засобів протидіючих сторін. Чим вище щільності сил і засобів, створювані взводом у наступі, і чим менше вони у противника, який обороняється, тим більше сила удару. Результатом реалізації ударної сили взводу в наступі є збиток, завданий противнику, а також захоплення об'єкта атаки.

Основу ударної сили взводу складає бронетанкова техніка (танки, БМП, БТР). Вона здатна знищити вогневі засоби противника не тільки вогнем, але й гусеницями (колесами). При цьому ударна сила взводу і вогнева міць виявляються в нерозривній єдності, що досягається організацією й підтримкою чіткої та безупинної взаємодії всіх сил і засобів взводу, що беруть участь у бою.

Ударна сила взводу визначається співвідношенням засобів боротьби з танками й іншими броньованими об'єктами, щільністю вогню зі стрілецької зброї, а також темпом руху в атаку.

Для успішного наступу підрозділам необхідно мати двох-трьохкратну перевагу, а на ділянці прориву – чотирьох-шестикратну, тобто гнітючу перевагу над противником. Взвод здатний створити таку перевагу над мотопіхотним відділенням противника.

Організація наступу взводу. Бій командир взводу, як правило, організовує на місцевості, а якщо це неможливо – у вихідному районі по карті (схемі) чи на макеті місцевості. У цьому випадку бойові завдання відділенням і приданим засобам командир взводу уточнює на місцевості в період висування їх до рубежу переходу в атаку.

При наступі з положення безпосереднього зіткнення з противником уся робота з організації бою проводиться на місцевості.

Порядок цієї роботи залежить від конкретної обстановки, отриманого завдання і наявності часу. Командир взводу, одержавши бойове завдання, має усвідомити отримане завдання, оцінити обстановку, прийняти рішення, поставити завдання відділенням. У подальшому він вивчає місцевість, уточнює завдання відділенням, порядок взаємодії.

З'ясування завдання є початком роботи командира з

організації наступу. Воно, як правило, здійснюється командиром взводу при одержанні завдання від командира роти і нанесенні його на карту.

Усвідомлюючи отримане завдання, командир взводу повинен зрозуміти завдання роти і взводу, які об'єкти (цілі) перед фронтом наступу взводу вражаються засобами старших командирів, завдання сусідів і порядок взаємодії з ними, час готовності до виконання завдання.

Оцінка обстановки – це процес, що полягає у вивченні й аналізі впливу кожного елемента обстановки на виконання бойового завдання. Оцінюючи обстановку, необхідно вивчити:

- склад, положення і можливий характер дій противника, місця розташування його вогневих засобів;
- стан, забезпеченість і можливості взводу і приданих підрозділів;
- склад, положення, характер дій сусідів і умови взаємодії з ними;
- місцевість, її захисні та маскувальні властивості, сховані підступи до оборони противника, загородження і перешкоди, умови спостереження і ведення вогню;
- найбільш імовірні напрямки дій літаків, вертольотів і інших повітряних цілей на малих і гранично малих висотах.

Крім того, командир взводу враховує пору року, час доби і стан погоди.

У висновках з оцінки противника командир взводу визначає:

- сильні і слабкі сторони противника, який обороняється;
- кількість сил і засобів противника;
- напрямок зосередження основних зусиль;
- побудова бойового порядку;

При вивченні стану, забезпеченості й можливостей свого взводу, приданих і підтримуючих підрозділів командир взводу оцінює:

- укомплектованість взводу і приданих підрозділів;
- моральний і фізичний стан особового складу;
- технічний стан бойової техніки і озброєння, наявність боєприпасів та інших матеріальних засобів.

На основі оцінки своїх і приданих підрозділів командир взводу визначає:

- місце кожного відділення (засобів посилення) у бойовому порядку взводу;
- розподіл сил і засобів посилення;
- основні заходи щодо забезпечення взводу матеріальними засобами і підготовки техніки й озброєння до бою.

У наступному командир взводу приступає до оцінки сусідів. Під сусідами прийнято розуміти підрозділи, що діють при виконанні бойового завдання взводу на флангах (праворуч, ліворуч), а також попереду і позаду.

Оцінюючи сусідів, необхідно усвідомити їх завдання, які сили і засоби вони виділяють для прикриття проміжків, а також умови взаємодії з ними.

У висновках з оцінки сусідів командир взводу визначає:

- з ким із сусідів необхідно підтримувати більш тісну взаємодію;
- порядок підтримки зв'язку з ними;
- порядок забезпечення прикриття флангів і проміжків.

Оцінюючи місцевість, її захисні, маскувальні та тактичні властивості, командир взводу визначає характер місцевості перед переднім краєм щодо її прохідності для танків, БТР, рельєф і місцеві предмети, які можна використовувати для потайного розміщення живої сили і вогневих засобів, умови виходу в тил і маневру.

У результаті оцінки місцевості командир взводу робить висновки, в яких визначає:

- напрямок головного удару;
- ділянку місцевості, від утримання якої залежить стійкість оборони;
- рубежі розгортання у взводні колони та рубежі переходу в атаку і спішування.

Оцінюючи дії літаків і вертольотів противника на малих і гранично малих висотах, командир взводу уточнює можливі напрямки їх польоту й ударів.

У висновках командир взводу визначає:

- порядок спостереження й оповіщення про повітряно-

го противника;

- сили і засоби, які виділяються для боротьби з повітряним противником;

- порядок знищення літаків і вертольотів, діючих на малих і гранично малих висотах.

Стан погоди, пора року і час доби впливають на бій. Без урахування температури повітря, швидкості і напрямку вітру, видимості і прозорості атмосфери, хмарності, опадів, а також пори року і часу доби неможливо остаточно прийняти рішення.

На основі оцінки обстановки і висновків, що випливають з неї, командир взводу приймає рішення, в якому визначає:

- порядок виконання бойового завдання;

- завдання відділенням, приданим підрозділам і вогневим засобам;

- порядок взаємодії.

Якщо дозволяє обстановка, командир взводу проводить рекогносцировку, у ході якої вивчає місцевість, указує командирам відділень орієнтири й уточнює: рубежі переходу в атаку; накреслення переднього краю оборони; опорні пункти.

Потім командир взводу віддає бойовий наказ, в якому вказує:

- склад, положення і характер дій противника, місця розташування його вогневих засобів;

- завдання роти й взводу;

- об'єкти і цілі на напрямку дій взводу, що уражаються засобами старших командирів, а також завдання сусідів;

- бойові завдання відділенням, їх позиції, якими вогневими засобами забезпечити прикриття проміжків із сусідами і фланги; завдання приданим вогневим засобам; завдання снайперам; завдання стрільцю-санітару і порядок надання медичної допомоги пораненим;

- час готовності;

- своє місце і заступника.

Після віддання бойового наказу командир взводу організовує взаємодію, бойове забезпечення, керування.

При постановці завдання відділенням командир взводу

має вказати рубіж переходу в атаку, об'єкт атаки й напрямок подальшого наступу.

Командир взводу несе повну й одноосібну відповідальність за бойову готовність, підготовку взводу, зброї, бойової техніки до бою й успішне виконання завдання у встановлені терміни.

Він зобов'язаний завжди знати обстановку, своєчасно приймати рішення, ставити завдання підлеглим і домагатись неухильного їх виконання.

Командир взводу керує взводом по радіо, командами і встановленими сигналами.

Розгортання взводу в передбойовий і бойовий порядки, а також перешикування здійснюється таким чином.

Взвод, діючий у пішому порядку без БМП, із похідного порядку в передбойовий розгортається за командою (сигналом) "Взвод, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), у лінію відділень – марш". Перше відділення просувається у вказаному напрямку. Інші відділення, незалежно від порядку примування в колоні взводу, за командами своїх командирів висуваються: друге – праворуч, третє – ліворуч та, дотримуючись рівняння на перше відділення, з інтервалом до 100 м між відділеннями продовжують рух.

У залежності від обстановки і рішення командира взводу місце відділень у передбойовому порядку взводу може мінятися, для чого командир взводу подає команду "Взвод, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), направляюче таке-то відділення – ліворуч – марш". Відділення за командами своїх командирів висуваються на свої місця і, утримуючи рівняння на направляюче відділення, продовжують рух.

Взвод, діючий у пішому порядку (рис.35) без БМП (БТР), із передбойового порядку чи з колони, розгортається в цеп за командою "Взвод, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), направляюче таке-то відділення – до бою", або "Взвод, за мною – до бою".

При розгортанні в бойовий порядок із передбойового кожне відділення за командою свого командира розгортається в цеп і, утримуючи рівняння по направляючому відділенню, продовжує рух у вказаному напрямку з максимальною швидкістю (прискореним кроком чи бігом), яка забезпечує ефективне ведення вогню зі своєї зброї.

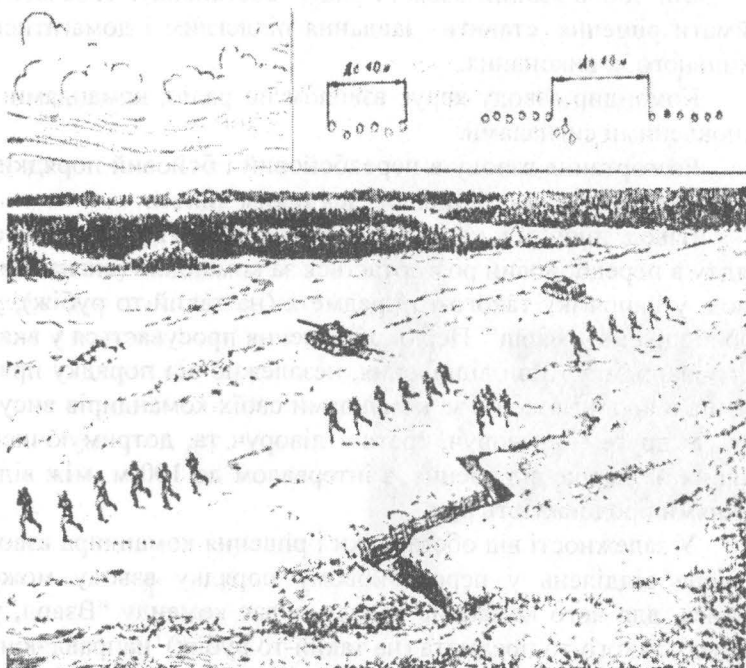

Рис.35. Наступ механізованого взводу

При розгортанні в бойовий порядок з колони відділення бігом (направляюче відділення – кроком) у встановленому порядку виходять на свої місця і одночасно розгортаються в цеп, відкривають вогонь із своєї зброї і продовжують стрімко й безупинно рух уперед.

Для відбиття противника вогнем з місця подається команда “Взвод (відділення), стій”, за якою взвод (відділення) за-

лягає, пристосовуючись до місцевості, і готується для ведення вогню. Для відновлення руху подається команда “Взвод (відділення), вперед” і додається, якщо потрібно, “бігом”.

При діях у пішому порядку командир механізованого взводу знаходиться за цепом на відстані до 50 м у такому місці, звідки зручніше керувати взводом, а командир відділення в цепу відділення.

Зміни напрямку руху взводу, діючого в пішому порядку, проводяться за командою “Взвод (відділення), праворуч (ліворуч, кругом), у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), направляюче таке-то відділення (направляючий такий-то) – марш”.

Направляюче відділення (направляючий) міняє напрям на вказаний предмет, інші відділення (солдати) висуваються на новий напрямок і продовжують рух, дотримуючись рівняння за направляючим відділенням (по направляючому).

Взвод із цепу в лінію відділень перешиковується за командою (сигналом) “Взвод, у напрямку такого-то предмета в лінію відділень – марш”. Кожне відділення перебудовується в колону по одному і, дотримуючись інтервалів, продовжує рух у вказаному напрямку.

4.6. Рота в наступі

Механізована та танкова роти можуть наступати в першому ешелоні батальйону, складати його другий ешелон або резерв, діяти в головній похідній заставі, обхідному, спеціальному та розвідувальному загонах.

Механізована рота, крім того, може діяти як тактичний повітряний десант і складати основу штурмового загону (штурмової групи).

Механізована рота, придана танковому батальйону, як правило, повзводно придається танковим ротам.

Танкова рота, яка придана механізованому батальйону, діє, як правило, у повному складі, а під час наступу в місті, горах, лісі може повзводно надаватися механізованим ротам.

Механізована (танкова) рота наступає зазвичай на

фронті до 1 км, а на ділянці прориву – на фронті до 500 м. Механізований (танковий) взвод наступає на фронті до 300 м.

Найближче завдання роти першого ешелону, у тому числі танкової роти, приданій механізованому батальйону, як правило, полягає у знищенні противника в опорному пункті взводу першого ешелону та оволодінні ним. Напрямок продовження наступу визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося виконання найближчого завдання батальйону. Найближче завдання роти другого ешелону під час вступу її у бій може полягати в завершенні знищення противника спільно з ротами першого ешелону в опорних пунктах у глибині його оборони й оволодінні першою позицією.

Напрямок продовження наступу роти другого ешелону визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося виконання подальшого завдання батальйону.

Напрямок зосередження основних зусиль указується старшим командиром або визначається командиром роти. У ході наступу він може змінюватися. На напрямку зосередження основних зусиль постійно підтримується перевага над противником у силах та засобах.

Наступ на противника, який обороняється, з положення безпосереднього зіткнення з ним рота починає у заздалегідь створеному згідно з рішенням командира бойовому порядку (вихідному положенні). Вихідне положення для наступу займається ротою після необхідного перегрупування з положення оборони або з одночасною зміною підрозділів, які обороняються.

У ході перегрупування (зміни) рота займає для наступу вихідну позицію.

Вихідна позиція механізованої роти складає траншею, прилеглі до неї ходи сполучення, вогневі позиції БМП (БТР) та позиції вогневих засобів, які придані роті. У випадку неможливості потайного заняття БМП (БТР) вогневих позицій із своєю ротою біля переднього краю вони можуть розташовуватися спільно із взаємодіючим танковим підрозділом на вихідній або очікувальній позиції. З початком наступу ці БМП (БТР) висуються до своїх рот слідом за танками.

Механізована рота першого ешелону, як правило, розташовується в першій траншеї. Рота другого ешелону (резерв) батальйону займає вихідну позицію у другій та третій траншеях.

Вихідні позиції танкових підрозділів можуть призначатися за наявності умов, які забезпечують таємність від спостереження та підслуховування противником на відстані до 4 км від переднього краю його оборони.

Гранатометний підрозділ займає вогневі позиції за ротами першого ешелону на віддаленні до 300 м, а протитанкові до 100 м.

Вогневі позиції мінометної (артилерійської) батареї розташовуються за ротами першого ешелону на відстані – до 500 м.

Зенітний підрозділ займає стартові (вогневі) позиції у бойових порядках рот.

Автомобілі, які призначені для перевезення особового складу механізованих підрозділів, розташовуються в укритих місцях поротно.

Перегрупування роти, що займає оборону в безпосередньому зіткненні з противником, із метою заняття вихідного положення для наступу проводиться потай, як правило, вночі або в інших умовах обмеженої видимості з виконанням заходів щодо введення противника в оману.

Наступ на противника, який обороняється, з ходу, як правило, здійснюється з вихідного району, відстань до якого визначає старший командир. Розгортання роти в бойовий порядок здійснюється в ході її висування до рубежу переходу в атаку.

Для організованого висування, розгортання та переходу в атаку роті призначаються маршрути висування, вихідний пункт, пункти розгортання у взводні колони, рубіж переходу в атаку та рубіж безпечної відстані, а при атаці в пішому порядку для механізованих підрозділів, крім того, рубіж спішування. Для механізованих підрозділів на автомобілях можуть призначатися місця посадки десантом на танки.

Рубіж розгортання у взводні колони призначається по можливості за складками місцевості на відстані до 3 км від переднього краю оборони противника.

Місця посадки особового складу механізованих підрозділів десантом на танки, як правило, вибираються на віддаленні до 4 км від переднього краю оборони противника на місцевості, що забезпечує потайну та швидку посадку.

Рубіж переходу в атаку вибирається так, щоб висування до нього танкових та механізованих підрозділів здійснювалося потай, а віддалення його забезпечувало проведення дійсного вогню з основних видів зброї та дозволяло підрозділам безупинно, із максимальною швидкістю досягти переднього краю оборони противника в зазначений час ("Ч"). Він може призначатись на відстані до 600 м від переднього краю оборони противника, а іноді й більше.

Рубіж спішування призначається по можливості ближче до переднього краю оборони противника, як правило, у місцях, які укріті від вогню його кулеметів та протитанкових засобів ближнього бою. Іноді він може збігтися з рубежем переходу в атаку. З досвіду навчань віддалення цього рубежу від переднього краю противника може досягати 300 – 400 м.

Залежно від обстановки та характеру місцевості віддалення цих пунктів і рубежів може бути іншим. Місце роти в бойовому порядку батальйону визначається командиром батальйону в замислі бою.

Механізована й танкова роти можуть наступати в першому ешелоні батальйону, становити його другий ешелон або резерв, діяти в головній похідній заставі, обхідному, спеціальному й розвідувальному загонах. Механізована рота, крім того, може діяти як тактичний повітряний десант і становити основу штурмової групи (штурмового загону). Механізована рота, яка придана танковому батальйону, як правило, повзводно принається танковим ротам. Танкова рота, придана механізованому батальйону, діє звичайно в повному складі, а під час наступу в місті, горах, лісі й на укріплений район може повзводно принаватися механізованим ротам.

Мінометна (артилерійська) батарея і гранатометний підрозділ механізованого батальйону, як правило, залишаються в безпосередньому підпорядкуванні командира батальйону і діють у повному складі для підтримки наступаючих підрозділів

в напрямку зосередження основних зусиль батальйону. Іноді мінометний (артилерійський) підрозділ по відділеннях придається ротам першого ешелону.

Протитанковий підрозділ (протитанкове відділення) батальйону (роти) звичайно залишається в безпосередньому підпорядкуванні командира батальйону (роти) і діє в повному складі.

Бойове завдання роти визначається старшим командиром (начальником). Зміст завдання полягає у знищенні проти-стоячого противника в напрямку наступу та оволодінні до встановленого строку районом (рубежем) місцевості в глибині його оборони та залежить від складу й стану противника, який обороняється, побудови й інженерного обладнання його оборо-ни, замислу бою, складу і бойових можливостей роти, харак-теру місцевості та інших умов обстановки.

Роті вказується найближче завдання і напрямок продов-ження наступу. Показниками бойового завдання є ширина фронту наступу та її глибина. У сучасних умовах на фронт на-ступу справляють також вплив масштаби застосування против-ником більш потужних засобів ураження. Зросла маневреність військ. У зв'язку з цим з'явилися і нові вимоги до фронту на-ступу: забезпечення не тільки досягнення необхідної переваги над противником, але й розосередження військ в інтересах за-хисту від усіх видів зброї противника й вигідних умов для ма-невру підрозділами в ході наступу.

Розрахунок бойових можливостей показує, що механі-зована (танкова) рота здатна наступати на фронті до 1 км, а на ділянці прориву по фронті до 500 м.

Указаний фронт наступу роти забезпечує сприятливі умови для підтримання безперервної взаємодії та управління, здійснення маневру підрозділами та їх розосередження з метою захисту військ від усіх видів зброї противника.

Успіх знищення противника на вказаному фронті насту-пу залежить від умілого зосередження штатних і приданих сил і засобів. Із точки зору ймовірного противника, загальновійськові підрозділи (частини) в обороні можуть виконувати завдання за співвідношенням своїх сил до сил наступаючого 1:3. Отже, для

успішного розвитку наступу в напрямку зосередження основних зусиль необхідно створювати більшу (чотирьох, п'ятиразову) перевагу в силах і засобах над противником, який обороняється. Глибина бойового завдання роти перебуває в тісній залежності від його змісту.

Найближче завдання роти першого ешелону, у тому числі й танкової роти, яка придана механізованому батальйону, як правило, полягає у знищенні противника в опорному пункті взводу першого ешелону й оволодіння ним.

Напрямок продовження наступу визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося виконання найближчого завдання батальйону.

Найближче завдання роти другого ешелону під час уведення її в бій може полягати у завершенні знищення противника разом з ротами першого ешелону в опорних пунктах у глибині оборони й оволодінні першою позицією.

Напрямок продовження наступу роти другого ешелону визначається з таким розрахунком, щоб забезпечувалося виконання подальшого завдання батальйону.

Із метою більшої самостійності під час проведення наступу залежно від завдань, що вирішуються, механізованій роті можуть надаватися мінометна (артилерійська) батарея, гранатометне і зенітне відділення, підрозділ протитанкових засобів та інженерно-саперний підрозділ, а під час наступу в особливих умовах (у місті, горах, лісі) і танковий взвод; танковій роті — артилерійська батарея, механізований взвод та інженерно-саперний підрозділ.

Для успішного виконання отриманого завдання й здійснення в ході бою маневру рота повинна мати відповідну побудову бойового порядку, який відповідатиме умовам обстановки і сприятиме досягненню мети бою.

Бойовий порядок роти здійснюється так, щоб забезпечувалися успішний розгром протистоячого противника та виконання поставленого завдання у встановлені строки, поєднання вогню, руху і маневру в ході наступу, тісна взаємодія підрозділів і безперервне управління ними.

Бойовий порядок роти у наступі будується в один ешелон (рис.36) і складається з підрозділів першого ешелону, вогневих засобів і підрозділів посилення, які залишаються в безпосередньому підпорядкуванні командира роти. Останні перебувають за бойовою лінією (цепом) роти, у проміжках між взводами або на флангах.

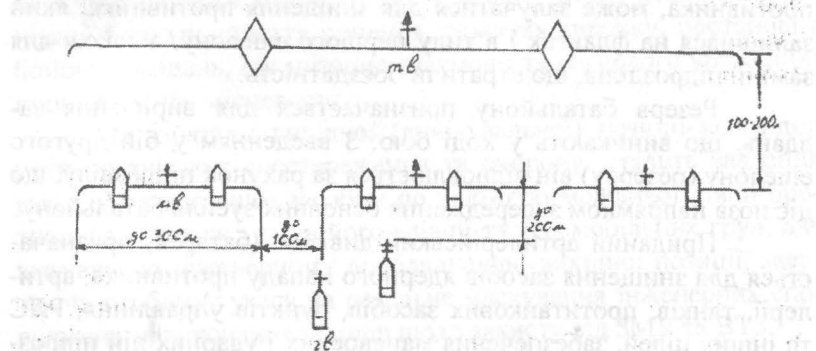

Рис.36. Бойовий порядок механізованої роти

У ході наступу положення взводів у бойовому порядку роти може бути в лінію, кутом уперед, кутом назад, уступом праворуч, уступом ліворуч.

У бойовому порядку роти положення взводів у лінію взводів найчастіше буде застосовуватися в момент атаки на відкритій місцевості й при прямолінійній побудові переднього краю оборони противника, яка створює сприятливі можливості для одночасного ведення атаки і дій вогневих засобів роти з метою ураження (знищення) противника як на передньому краї його оборони, так і в найближчій глибині.

Під час бою в глибині оборони противника з урахуванням характеру місцевості та дій противника лінійне розташування взводів у бойовому порядку роти, як правило, буде нарощуватися. На відкритих флангах або на напрямках, де противник чинить стійкий опір, положення взводів може бути уступом праворуч (ліворуч), кутом назад (уперед).

Перший ешелон призначений для вирішення найближчого завдання та, крім того, має бути здатний розвинути наступ у глибину, тому до складу першого ешелону батальйону включаються не менше двох посиленних рот.

Другий ешелон батальйону (силою до роти) призначається в основному для розвинення успіху першого ешелону, розширення прориву в бік флангу або для відбиття контратаки противника, може залучатися для знищення противника, який залишився на флангах і в тилу першого ешелону, а також для заміни підрозділів, що втратили боєздатність.

Резерв батальйону призначається для вирішення завдань, що виникають у ході бою. З введенням у бій другого ешелону (резерву) він відновлюється за рахунок підрозділу, що діє поза напрямком зосередження основних зусиль батальйону.

Приданий артилерійський дивізіон (батарея) призначається для знищення засобів ядерного нападу противника, артилерії, танків, протитанкових засобів, пунктів управління, РЛС та інших цілей, забезпечення маневрених і ударних дій підрозділів, а також виконання завдання в інтересах роти в цілому.

Приданий зенітний підрозділ призначається для боротьби з низьколітаючими літаками та знищення повітряних десантів противника на малих і середніх висотах, а також може використовуватися для знищення наземних цілей.

Протитанковий взвод механізованого батальйону і підрозділи протитанкових гранатометів призначаються для знищення танків, БМП та інших броньованих цілей противника, а за необхідності й для знищення вогневих засобів і вертольотів.

Гранатометний взвод механізованого батальйону призначається для ураження та знищення вогневих засобів противника у відкритих окопах, поза укриттями і за складками місцевості.

Послідовність та зміст роботи командира роти з організації наступу. Підготовка наступу починається з одержанням завдання. Вона включає до себе:

– організацію бою (прийняття рішення, рекогносцировку, постановку бойового завдання підрозділам, організацію взаємодії, вогневого ураження противника, всебічного забезпе-

чення бою та управління);

- підготовку роти до виконання бойового завдання;
- підготовку вихідного району;
- організацію та проведення виховної роботи;
- практичну роботу командира роти, його заступників у підлеглих підрозділах та інші заходи.

Під час наступу з положення безпосереднього зіткнення з противником командир роти велику частку роботи з організації бою (прийняття рішення, рекогносцировку, постановку бойових завдань, організацію взаємодії та вогневого ураження) проводить на місцевості.

Із заняттям вихідної (вичікувальної) позиції командир роти організовує спостереження та охорону, ставить завдання взводам та вогневим засобам по відбиттю можливої атаки противника, а також ударів його авіації та аеромобільних груп, дає вказівки по інженерному дообладнанню вихідної позиції, звертаючи особливу увагу на ретельне маскування інженерних споруджень та виконання заходів щодо захисту від ЗМУ та ВТЗ.

Під час наступу з ходу командир роти приймає рішення та доводить завдання підрозділам, як правило, по карті або на макеті місцевості, у подальшому проводить рекогносцировку, віддає бойовий наказ та організовує взаємодію безпосередньо на місцевості.

Коли командир роти не має можливості виїхати на місцевість з підпорядкованими командирами взводів, всю роботу щодо організації бою він проводить по карті або на макеті місцевості, при цьому бойові завдання підрозділам та порядок взаємодії уточнює під час їх висування на рубіж переходу в атаку та з початком атаки.

У задумі бою командир роти визначає:

- напрямок зосередження основних зусиль;
- способи розгрому противника (якого противника, де, в якій послідовності та як розгромити з укаванням порядку його ураження вогнем танків, БМП, інших штатних та приданих засобів, заходів щодо омани, а також порядку дій підрозділів);
- бойовий порядок роти.

Крім того, залежно від умов переходу у наступ коман-

дир роти визначає (якщо вони не вказані старшим командиром) вихідні та очікувальні позиції, вихідний рубіж, рубежі розгортання, рубіж переходу в атаку та маршрути висування. Рекогносцировка проводиться з метою вивчення місцевості та уточнення прийнятого по карті рішення. До неї залучаються командири взводів, окремих підрозділів, а також командири приданих і підтримуючих підрозділів.

У ході рекогносцировки командир роти вивчає місцевість, призначає (вказує) орієнтири і уточнює: передній край оборони противника, підступи до нього, наявність і характер загороджень і перешкод, опорні пункти, розташування вогневих засобів, особливо протитанкових, резервів, рубежі можливих ударів його бойових вертольотів і встановлення мінних полів засобами дистанційного мінування, відкриті фланги і проміжки, сильні й слабкі місця в обороні противника та можливі його дії; фронт наступу і напрямок зосередження основних зусиль, бойові завдання взводам і приданим підрозділам; цілі (об'єкти) противника, що підлягають вогневому ураженню; вогневі позиції штатних і приданих вогневих засобів і терміни їх інженерного обладнання; місця проходів у загородженнях і переходів через перешкоди, час їх пророблення (влаштування), місця оснащення танків катковими мінними тралами; маршрути висування, рубежі розгортання та переходу в атаку.

Командир механізованої роти під час наступу з положення безпосереднього зіткнення з противником уточнює: вихідні позиції взводів для наступу, місця для пропускання танків та їх позначення, а під час наступу з ходу – рубіж спішування взводів; для підрозділів на автомобілях, крім того, місця посадки десантом на танки і збору автомобілів після спішування особового складу.

При постановці завдань командир роти в бойовому наказі вказує: механізованим (танковим) взводам – засоби посилення, об'єкт атаки та напрямок продовження наступу, вихідну позицію; приданому артилерійському підрозділу – вогневі завдання, час та порядок їх виконання, район вогневих позицій та порядок переміщення; приданим вогневим засобам – цілі

для ураження під час атаки переднього краю оборони противника, місце у бойовому порядку та порядок переміщення.

Під час наступу з ходу командир роти, крім того, у третьому пункті бойового наказу вказує маршрут висування роти, пункт розгортання у взводні колони, місця посадки особового складу десантом на танки, рубіж спішування для механізованих взводів, які атакують у пішому порядку, та рубіж переходу в атаку. При постановці завдань підрозділам у цьому випадку замість вихідних (очікувальних позицій) і часу їх заняття він вказує час проходження пунктів.

Взаємодію командир роти організує за завданнями, рубежами, часом і способами виконання завдань. Організуючи взаємодію, йому слід переконатися в правильному розумінні командирами взводів поставлених завдань та способів їх виконання.

Підготовка роти до виконання бойового завдання полягає в підготовці особового складу, озброєння та техніки до бойових дій, поповненні запасу ракет, боєприпасів, палива, матеріальних засобів, а також у проведенні інших заходів.

Розрахунки дій підрозділів за термінами здійснюються відносно часу ("Ч"), в який механізовані та танкові підрозділи, які атакують, повинні одночасно увірватися на передній край оборони противника.

До початку наступу командир роти надає практичну допомогу підлеглим командирам у підготовці підрозділів, перевіряє їх готовність до виконання бойового завдання, забезпеченість усім необхідним для проведення бою та доповідає командирі батальйону. Виявлені недоліки усуваються на місці. У призначений час він оголошує командирам штатних та приданих підрозділів: час початку вогневої підготовки, а також час "Ч".

Розділ 5. МАРШ І ПОХІДНА ОХОРОНА

5.1. Загальні положення

Марш – це організоване пересування військ у колонах по дорогах і колонних шляхах з метою виходу в призначений район чи на зазначений рубіж. Марш може відбуватися в різних умовах обстановки, що безпосередньо впливає на його організацію і здійснення. Найважливішими чинниками, що визначають умови здійснення маршу, є загроза застосування противником зброї масового ураження, впливу його авіації, повітряних десантів і диверсійно-розвідувальних груп, радіоактивного, хімічного і бактеріологічного (біологічного) зараження, руйнування доріг і переправ.

Він може відбуватися в передбаченні вступу в бій чи поза загрозою зіткнення з противником. Із метою скритності пересування марш, як правило, відбувається вночі чи в інших умовах обмеженої видимості, однак у ході бою і в глибокому тилу своїх військ марш може відбуватися і вдень. В усіх випадках командир має забезпечити своєчасне прибуття підрозділу в призначений район (рубіж) у повній бойовій готовності до виконання завдання.

Механізований взвод здійснює марш у колоні роти або самостійно у похідній охороні.

Під маршовими можливостями підрозділу слід розуміти його здатність подолати своїм ходом протягом однієї і більше доби максимально можливої відстані при збереженні високої боєздатності й повної готовності до виконання поставленого бойового завдання.

Основними показниками маршу є середня швидкість руху і величина добового переходу. Швидкість руху на марші залежить від завдання, стану маршруту, погоди, пори року і часу доби, технічного стану машин, підготовки водійського складу і маршової виучки підрозділів, а також від організації і забезпечення маршу. В усіх випадках застосовувані швидкості повинні забезпечувати своєчасне виконання завдання і разом з тим безпеку руху.

Середня швидкість руху по польових дорогах може бути 25 – 30 км/год на БМП (БТР), автомобілях при русі окремою колоною 30 – 40 км/год, при здійсненні маршу в пішому порядку 4 – 5 км/год, на лижах 5 – 7 км/год. У горах, пустелях, північних районах і лісисто-болотистій місцевості, а також взимку середня швидкість руху в залежності від умов обстановки може зменшуватися до 20 км/год. Середня швидкість руху при здійсненні маршу за маршрутом з однаковими умовами визначається шляхом розподілу величини переходу на відведений для маршу час за винятком часу на привали. Місця і час привалів головної похідної застави (ГПЗ) визначаються командиром підрозділу, який охороняється. Практично ж маршрут (рис.37) на різних ділянках буде мати різні умови для руху колони, отже, і різні припустимі швидкості руху.

Для своєчасного початку маршу призначається вихідний пункт. Час проходження вихідного пункту головою колоною вважається початком маршу.

Віддалення вихідного пункту від району розташування військ повинне бути таким, щоб колона підрозділу, що здійснює марш, цілком вийшла з займаного району та змогла набрати установлену швидкість із підходом до вихідного пункту, який вона проходить невпинно, точно в призначений час.

Для регулювання швидкості руху підрозділам указуються пункти регулювання. Вони призначаються через три-чотири години руху. Визначення рубежу ймовірної зустрічі з противником зводиться до вирішення завдання, в якому хоча б приблизно повинні бути відомі відстань до противника і швидкість руху його колон на марші, а також установлена старшим начальником швидкість руху ГПЗ. Тоді час, через який відбудеться зустріч, визначається як частка від розподілу відстані до противника на сумарну швидкість зближення сторін. Якщо розрахований час помножити на середню швидкість руху ГПЗ і результат відкласти на маршруті від вихідного пункту (чи іншого положення голови колони ГПЗ), буде отримана точка, через яку пройде рубіж ймовірної зустрічі з противником.

Для перевірки стану машин, їх технічного обслуговування, дозаправлення паливом і мастильними матеріалами, прийому

їжі й усунення несправностей, відпочинку особового складу вказуються місця привалів і райони відпочинку вдень (та вночі).

Привали призначаються через кожні три-чотири години руху тривалістю до однієї години. У другій половині добового переходу призначається привал тривалістю до двох годин для прийому їжі. На привалах побудова колони не порушується, підрозділи зупиняються на правому узбіччі дороги з дистанціями між машинами не менше 10 м, щоб при необхідності будь-яку машину можна було вивести з колони, а також поставити її у колону підрозділу. Місця для привалів і районів відпочинку вибираються в районах, що мають джерела води, сприятливих для маскуванню та захисту від ядерної зброї й авіації противника. Звичайно місця привалів призначаються перед рубежами регулювання на маршрутах руху, а райони відпочинку вдень (та вночі) осторонь від них.

Особовий склад виходить із машини тільки за командою командирів і розташовується для відпочинку в зазначених місцях праворуч від дороги. У машинах залишаються спостерігачі й чергові кулеметники. Вогневі засоби, призначені для боротьби з повітряним противником, знаходяться в готовності до ведення вогню. Механіки-водії (водії) проводять контрольний огляд танків, БМП (БТР), при цьому башти танків розвертати ліворуч забороняється.

Денний (нічний) відпочинок призначається після нічного (денного) переходу, якщо відстань, на яку відбувається марш, є більшою одного добового переходу.

У районі денного (нічного) відпочинку підрозділи сходять з дороги, розташовуються в призначених старшим командиром місцях (уздовж маршруту руху), використовуючи захисні властивості місцевості й не допускаючи скупченості. Для техніки обладнуються укриття, а для особового складу відриваються щілини. Укриття ретельно маскуються. Організуються спостереження, безпосередня охорона, технічне обслуговування машин і дозаправка їх паливом. Особовому складу видається гаряча їжа і надається час для відпочинку. Взимку приймаються заходи щодо попередження обморожування особового складу. Середня швидкість руху колони розраховується

з урахуванням припустимих швидкостей на кожній ділянці. Добовий перехід визначається середньою швидкістю і тривалістю руху колони. Середня тривалість роботи водіїв складає 10 – 12 год. Саме цю тривалість прийнято вважати розрахунковою нормою часу руху колони на марші протягом доби. Протяжність переходу визначається при з'ясуванні завдання й уточнюється в процесі вивчення маршруту. Для більш точного визначення протяжності переходу і зручності наступного користування картою в ході дій доцільно весь маршрут розбити на відрізки по 5 – 10 км. Загальний час на здійснення маршу також визначається при з'ясуванні завдання. Вихідними даними для цього є час проходження вихідного пункту (початок маршу) і час прибуття в призначений район чи на зазначений рубіж (кінець маршу). Різниця в часі між початком і закінченням маршу і буде складати його тривалість. Маршрут руху вибирається з урахуванням необхідності маскуванню і руху по дорогах з наявністю природних масок, по можливості необхідно уникати проходження маршруту через великі населені пункти, вузли доріг, тіснини і поблизу залізничних станцій.

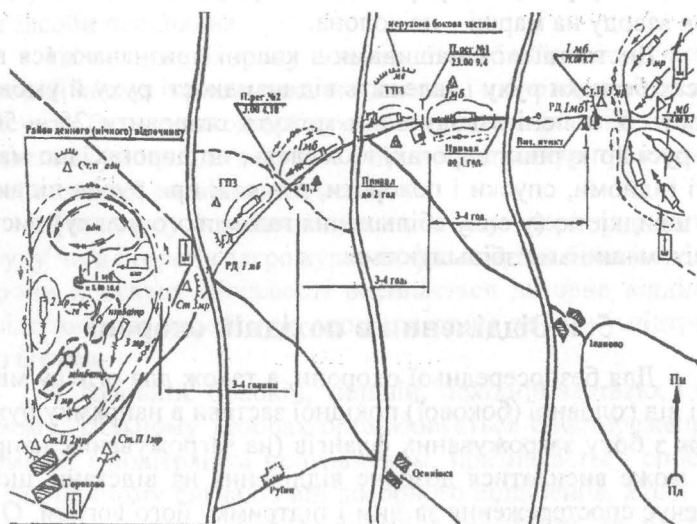

Рис.37. Здійснення маршу підрозділами

Довжина маршруту (протяжність переходу) – це відстань у кілометрах від вихідного пункту до рубежу, зазначеного для ГПЗ як завдання. Довжина визначається по карті курвіметром чи вимірником із уведенням процентного виправлення на профіль маршруту. Для горбкуватого рельєфу карти масштабу 50000 виправлення дорівнює 5%; 100000 – 10%, 200000 – 15%; для гірського рельєфу – 15, 20 і 25% відповідно. Практично при вимірі відстаней на карті зазначені виправлення необхідно враховувати для кожного кілометра і не додавати сумарне виправлення до обмірюваної загальної відстані по масштабу карти. При розбивці маршруту по карті масштабу 100000 з горбкуватим рельєфом на кожен кілометр шляху вимірником необхідно брати по лінійному масштабу не 10, а 9 мм, що забезпечить виправлення до обмірюваної відстані по карті в розмірі 10%.

На марші підрозділи рухаються в похідних порядках. **Похідний порядок** – це шикування сил і засобів підрозділів для здійснення маршу. Він повинен забезпечувати рух колони з установленою швидкістю, швидке розгортання в передбойовий і бойовий порядки, проведення маневру, підтримку твердого і безупинного управління підрозділами. **Похідний порядок взводу на марші** – це колона.

Дистанції між машинами в колоні призначаються в інтересах безпеки руху і залежать від швидкості руху й умов видимості. У колоні взводу вони можуть становити 25 – 50 м. При русі по курних дорогах, в ожеледь, по дорогах, що мають круті підйоми, спуски і повороти, а також при русі з підвищеною швидкістю (у силу збільшення гальмового шляху) дистанції між машинами збільшуються.

5.2. Відділення в похідній охороні

Для безпосередньої охорони, а також для огляду місцевості від головної (бокової) похідної застави в напрямку руху, а також з боку загрожуваних флангів (на загрожуваних напрямках) може висилатися дозорне відділення на відстань, що забезпечує спостереження за ним і підтримку його вогнем. Одержавши бойове завдання, командир дозорного відділення зобов'язаний: вивчити по карті (схемі) маршрут руху, місця ймо-

вірної зустрічі з противником і визначити порядок руху і дії відділення при зустрічі з ним; установити порядок спостереження за місцевістю, наземним і повітряним противником, а також за сигналами командира, який вислав дозорне відділення, і порядок доповіді йому; віддати відділенню бойовий наказ.

- У бойовому наказі командир відділення вказує:
- відомості про противника;
 - завдання підрозділу, що охороняється;
 - завдання відділення, маршрут і швидкість руху, порядок спостереження, доповіді про все виявлене та дії при зустрічі з противником;
 - сигнали оповіщення, управління, взаємодії і порядок дій по них;
 - час готовності до маршу і заступника.

5.3. Взвод у похідній охороні

Взвод на марші може бути призначений у головну, бокову чи тильну похідну заставу, а іноді й у нерухому бокову заставу чи головний (тьільний) дозор. Взводу можуть надаватися засоби посилення.

На похідну охорону покладаються завдання виключити раптовий напад противника на колону, що охороняється, забезпечити безперешкодний рух колони головних сил, створити сприятливі умови для вступу в бій і не допустити проникнення до неї наземної розвідки противника.

Від взводу, призначеного в похідну охорону, у напрямку руху чи в сторони загрозованих флангів для безпосередньої охорони й огляду місцевості висилається дозорне відділення на відстань, що забезпечує спостереження за ним і підтримку його вогнем.

У головній, боковій, тильній, похідній заставах і в головному, тильному дозорах організовується спостереження за наземним і повітряним противником, призначається спостерігач для прийому сигналів від дозорного відділення, якщо воно висилається, і підтримується постійна готовність до зустрічі з противником.

Командир взводу, одержавши завдання для дії в похідній охороні, усвідомлює його, оцінює обстановку, приймає рішення, віддає бойовий наказ і організовує взаємодію. Після цього він дає вказівки по забезпеченню маршу, захисту від запальної зброї, організовує поповнення боєприпасами, паливом і продовольством до встановлених норм і перевіряє готовність особового складу, озброєння і бойової техніки до виконання бойового завдання. Про готовність взводу він доповідає командирі батальйону (роти).

При з'ясуванні отриманого завдання командир взводу повинен:

- зрозуміти завдання колони, що охороняється;
- своє завдання;
- усвідомити час готовності до виконання завдання.

Оцінюючи обстановку, він зобов'язаний:

- вивчити по карті маршрут руху і характер місцевості;
- визначити місця ймовірної зустрічі з противником, а також місця можливих засідок і намітити порядок дій при зустрічі з противником дозорного відділення (танка), головних сил взводу і засобів посилення;

– визначити ймовірні напрямки дій літаків, вертольотів та інших повітряних цілей, склад чергових вогневих засобів і спостерігачів, а також порядок підготовки взводу до маршу.

У рішенні командир взводу визначає:

- порядок побудови колони і виконання отриманого завдання;

- завдання відділенням, приданим вогневим засобам;
- порядок взаємодії.

У бойовому наказі командир взводу вказує:

- відомості про противника;
- завдання взводу, маршрут і швидкість руху, побудову колони, дистанцію між машинами, вихідний пункт і час його проходження, завдання відділенням (танкам) і порядок дій при зустрічі з противником;

- дозорне відділення (танк), його завдання і віддалення;
- час готовності до маршу;
- своє місце і заступника.

- При організації взаємодії командир взводу вказує:
- порядок спостереження і зв'язку;
 - порядок відкриття і ведення вогню по повітряних цілях;
 - місця ймовірної зустрічі з противником і порядок дій при зустрічі з ним дозорного відділення (танка), взводу і засобів посилення;
 - порядок дотримання заходів маскувannya і користування приладами нічного бачення (світломаскувальними пристроями);
 - сигнали оповіщення, управління і взаємодії.

5.4. Дії взводу в похідній охороні на марші

У встановлений час командир взводу, призначеного в ГПЗ, починає рух колони за маршрутом. Дозорне відділення займає своє місце в голові колони ГПЗ. Вихідний пункт взвод проходить точно в призначений час і рухається за зазначеним маршрутом із заданою швидкістю на відстані, що залежить від отриманого завдання і складу ГПЗ. Командир взводу, знаходячись у голові колони ГПЗ, особисто веде розвідку противника і місцевості спостереженням і встановленим порядком доповідає командирі, який вислав заставу: про загородження і заражені ділянки місцевості на маршруті, а також про зустріч з противником.

Зруйновані мости, заміновані чи пошкоджені ділянки дороги, заражені ділянки місцевості на маршруті руху головна похідна застава (головний дозор) обходить, позначаючи напрямком обходу покажчиками. Командир взводу організовує розвідку і пошук шляхів обходу, а при неможливості обходу організовує і визначає порядок подолання перешкод, загороджень. Тіснини, тунелі, мости й інші вузькі місця головна похідна застава (головний дозор) проходить неспинно.

Головна похідна застава (головний дозор) до зустрічі з противником рухається з установленою швидкістю. Дрібні групи противника (органи розвідки й охорони) головна похідна застава, як правило, знищує атакою з ходу чи вогнем з місця (із

засідки), а зразки зброї, топографічні карти й інші документи захоплює і продовжує виконувати завдання. При зустрічі з переважаючим по силі противником вона діє в залежності від обстановки: раптовим вогнем із вигідної позиції і рішучою атакою знищує його, а якщо рішучою атакою знищити його не вдалося, ГПЗ завзято утримує займаний рубіж і забезпечує розгортання і вступ у бій головних сил колони, що охороняється. Дозорне відділення (танк) просувається стрибками від укриття до укриття в зазначеному йому напрямку і веде спостереження за місцевістю і противником. Закриті ділянки місцевості, опушки лісу, окремі будівлі, ущелини і тунелі, вузькі проходи, мости й інші об'єкти воно оглядає і за необхідності виставляє встановлені знаки. Про все виявлене командир дозорного відділення (танка) негайно доповідає командирі, що його вислав.

Із початком бою дозорним відділенням (танком) командир головної похідної застави висувається на пункт місцевості, звідки видно противника, швидко оцінює обстановку, приймає рішення і ставить завдання короткими розпорядженнями особисто, по радіо чи через зв'язкових. Дані про противника і прийняте рішення командир головної похідної застави негайно передає старшому командирі (начальнику) по радіо.

У ході бою з похідною охороною противника командир головної похідної застави веде спостереження, керує діями підлеглих, прагнучи випередити противника, нав'язати йому свою волю і змусити вести бій у не вигідних умовах.

Командир головної похідної застави постійно доповідає старшому командирі (начальнику) про всі зміни обстановки, діє відповідно до його розпоряджень, забезпечуючи розгортання і вступ у бій головних сил.

Взвод, призначений у бокову похідну заставу, просувається на рівні голови колони, що охороняється на встановленому командиром віддаленні, з завданням не допустити раптового нападу противника з флангу. При зустрічі з дрібними групами противника бокова похідна заставка знищує їх і продовжує виконувати поставлене завдання. При загрозі нападу переважаючих сил вона займає вигідну позицію і не допускає раптового нападу противника на колону, яку охороняє.

Взвод, призначений у нерухому бокову заставу, для прикриття флангу колони, яку охороняє, до зазначеного часу виходить на визначений йому рубіж, розгортається в бойовий порядок і організовує оборону в готовності до відбиття можливої атаки противника. Після проходження колони, що охороняється, взвод приєднується до неї. Залишення позицій дозволяється тільки з одержанням наказу командира, який вислав заставу.

Взвод, призначений у тильну похідну заставу, слідує за колоною на встановленій командиром дистанції з завданням не допустити раптового нападу противника з тилу. Дрібні групи противника тильна похідна заставка знищує вогнем із засідок, при загрозі виходу переважаючих сил противника до колони, яку вона охороняє, вона займає вигідну позицію, вогнем усіх засобів завдає ураження противнику, затримує його і не допускає нападу на колону. Командир взводу за наказом командира, який вислав заставу, організовує руйнування мостів, переправ і доріг.

Під час привалів похідна заставка, зайнявши вигідну позицію, продовжує охороняти зупинену колону, знаходячись у постійній готовності до відбиття противника. Командир взводу вказує відділенням (танкам, БМП) місця на позиції, смуги вогню (сектори обстрілу) і порядок дій при появі противника.

При розташуванні на відпочинок похідна заставка виконує завдання сторожової охорони чи замінюється. З початком руху сторожова заставка залишається на місці доти, доки знову призначена головна похідна заставка не пройде її, після чого приєднується до свого підрозділу. Зв'язок на марші всередині колон похідної застави забезпечується сигнальними засобами. Для передачі сигналів управління використовуються прапорці й ліхтарі. Команди по колоні передаються спостерігачами голосом.

Розділ 6. РОЗМІЩЕННЯ НА МІСЦІ І СТОРОЖОВА ОХОРОНА

6.1. Загальні положення

Підрозділи на місці розташовуються в районі: зосередження, вихідному, очікування, відпочинку і в інших районах самостійно або разом з іншими підрозділами.

Розташовуватися на місці підрозділи можуть із метою завершення заходів щодо приведення в бойову готовність, підготовки до бою, відновлення боєздатності, відпочинку особового складу, поповнення запасів матеріальних засобів, обслуговування та відновлення бойової техніки, бойового злагодження.

Основні вимоги до району та порядку розташування підрозділів на місці такі: можливість потай зайняти його та зручно розташувати в ньому підрозділи; здійснення ретельного маскуванню техніки, особового складу; забезпечення необхідного розосередження та максимального укриття підрозділів від ураження сучасними бойовими засобами; створення сприятливих умов для виконання в даному районі намічених заходів; зручність для організованого початку наступних дій.

Район розташування підрозділів призначається зазвичай на місцевості, де є багато природних укриттів (чагарник, складки місцевості, балки, яруги, невеликі населені пункти, будівлі тощо), та яка забезпечує захист підрозділів від зброї масового ураження та високоточної зброї. Цей район має забезпечувати розосередження і приховане їх розташування, швидкий збір та проведення маневру в потрібному напрямку, зручність розташування та відпочинку особового складу, а також сприятливі санітарно-епідеміологічні умови.

При виборі району розташування потрібно враховувати характер майбутніх дій підрозділів. Наприклад, якщо в подальшому передбачається продовжувати марш, район вигідно мати дещо витягнутим у бік напрямку руху. Якщо планується наступ, підрозділи слід розташовувати з урахуванням побудови бойового порядку.

У районі або поблизу нього повинна бути достатня кіль-

кість підручних засобів для маскуванню та інші матеріали, які можна використати для створення укрить.

Слід виключити розташування підрозділів поблизу важливих об'єктів (заводів, фабрик, залізничних станцій, мостів, вузлів доріг, ключових елементів місцевості – окремих висот, озер та ін.), населених пунктів, по яких противник може нанести масовані вогневі удари.

Під лініями електропередач, поблизу газо- і нафтопроводів розташування підрозділів не допускається.

Розташування підрозділів у населених пунктах допускається взимку або під час негоди, якщо немає часу на улаштування укрить поза населеними пунктами або якщо з цих населених пунктів виселено місцевих жителів.

Райони для розташування на місці призначаються:

– полку (бригаді) основний та запасний райони розташування;

– батальйону до 10 км^2 , батальйон у вказаному районі розташовується поротно і з таким розрахунком, щоб із початком виходу з району не робити зайвих переміщень;

– роти до 1 км^2 ; рота у вказаному їй районі розташовується уздовж маршруту, використовуючи маскувальні властивості місцевості, відстань на відкритій місцевості між танками, БТР, БМП повинна бути 100 – 150 м, а між взводами 300 – 400 м.

Мінометна (артилерійська) батарея батальйону розташовується в повному складі або повзводно на загрозливих напрямках, знаходячись у постійній готовності до відкриття вогню.

Гранатометний і танковий підрозділи батальйону розташовуються зазвичай із механізованими ротами.

Протитанковий взвод роти надається, як правило, відділеннями до взводів. Інколи він може використовуватися в повному складі.

Приданий зенітний підрозділ займає стартові (вогневі) позиції в місцях, звідки забезпечується можливість ведення вогню по літаках, вертольотах противника та інших повітряних цілях. Підрозділи технічного забезпечення і тилу батальйону розташовуються з урахуванням зручності забезпечення підрозділів.

Із виходом у район розташування командир батальйону (роти) та штаб батальйону здійснює контроль за проведенням розвідки та охороною, інженерним обладнанням району розташування, технічним обслуговуванням озброєння, техніки, поповненням ракетами та боеприпасами, іншими матеріальними засобами та підтриманням високої бойової готовності підрозділів.

Штаб батальйону розробляє такі бойові документи: бойовий наказ на розташування; схему охорони та оборони району розташування батальйону; донесення про бойовий та чисельний склад; дози радіоактивного опромінення; щодо тилового забезпечення, а також заявки на матеріальне забезпечення підрозділів.

У батальйоні (роті) організовується охорона, зв'язок між командно-спостережними пунктами, оповіщення про повітряного та наземного противника, безпосередню загрозу та початок застосування противником зброї масового ураження, застосування запалювальної зброї, обмежується пересування особового складу та техніки, а також провадяться заходи маскування.

Зв'язок здійснюється провідними та рухомими засобами, а сповіщення, крім того, і сигнальними засобами.

Підрозділи на місці охороняються безпосередньою, а при загрозі нападу наземного противника і сторожовою охороною.

Сторожова охорона батальйону (роти) здійснюється сторожовими постами у складі відділення (танка), які виставляються за необхідності на загрозовому напрямку на відстані до 1500 м; на прихованих підступах – секретами у складі 2 – 3 чол., які виставляються на відстані до 400 м від району розташування батальйону, а в межах району розташування – безпосередньою охороною, яка включає до свого складу парні патрулі та постійне чергування спостерігачів на командно-спостережному пункті батальйону.

Крім того, у батальйоні призначається черговий підрозділ, зазвичай у складі взводу, який розташовується у вказаному командиром батальйону місці й знаходиться там у постійній

бойовій готовності до знищення диверсійно-розвідувальних груп противника та до виконання інших раптових завдань, а також для гасіння пожеж в районі розташування або поблизу нього.

У роті організовується безпосередня охорона, що здійснюється патрульними, які патрулюють довкола розташування роти, та постійним чергуванням спостерігачів на командно-спостережному пункті роти. Крім того, для охорони особового складу, озброєння і техніки призначається добовий наряд.

Підрозділи в районі розташування повинні знаходитися в постійній готовності до відбиття нападів наземного та повітряного противника, знищення його повітряних десантів та диверсійно-розвідувальних груп.

Особовий склад обладнує відкриті або перекриті щілини, а за наявності часу обладнуються бліндажі та укриття.

Для озброєння і техніки, зенітних та інших чергових вогневих засобів на позиціях охорони, а також для ракет, боеприпасів, пального й інших матеріальних засобів обладнуються окопи та укриття.

Місця розташування підрозділів, озброєння та техніки, позиції охорони та чергових вогневих засобів, сліди від машин ретельно маскуються.

Маскування проводиться з метою приховати розташування підрозділів від розвідки наземного та повітряного противника. Використання при пересуванні та розташуванні на місці маскувальних властивостей місцевості, темного часу доби та інших умов обмеженої видимості, застосування табельних та місцевих матеріалів для маскування, вміле виконання особовим складом маскувальних робіт значно зменшують вірогідність та ступінь ураження підрозділів від ударів і вогню повітряного та наземного противника.

Радіо- та тепловипромінюючі об'єкти маскуються спеціальними покриттями (екранами), поблизу них обладнуються несправжні об'єкти (теплові пастки).

У районі розташування та на підступах до нього розвідуються і готуються шляхи для виходу підрозділів з нього та маневру при відбитті нападу противника.

Підрозділи технічного забезпечення та тилу доцільно розміщати в центрі району розташування батальйону, уздовж доріг. Таке розташування забезпечує їх прикриття, охорону та оборону бойовими підрозділами. Для безпосередньої їх оборони виставляються сторожові пости й організується патрулювання.

При розташуванні продовольчого пункту батальйону та виборі місця для кухонь ураховуються такі вимоги: забезпечення природного маскуванню, сприятливий санітарно-епідеміологічний стан місця (району); близькість джерел доброякісної питної води або можливість її підвозу від пункту водопостачання; наявність зручних прихованих підходів та під'їздів. Продовольчий пункт батальйону розташовується в лісі (кущах), ярах, на ділянці місцевості розміром 100x80 м. Причипні кухні розташовуються розосереджено на відстані не менше 30 м одна від одної.

Кухні для приготування їжі в польових умовах повинні працювати на рідкому паливі. У виняткових випадках використовується тверде паливо, запас якого при кожній кухні має забезпечувати триразове приготування їжі. У польових умовах при обробці продуктів та приготуванні їжі особлива увага приділяється суворому дотриманню санітарно-гігієнічних вимог.

Пункти бойового постачання, заправлення, технічного обслуговування та медичний розташовуються на місцевості у вказаних місцях і ретельно маскуються. Уночі в районі розташування забороняється рух машин із включеними фарами та розведення багать. Усі заходи щодо маскуванню підрозділів технічного забезпечення та тилу виконуються своїми силами, а за їх проведення відповідають командир взводу матеріального забезпечення та начальник продовольчого пункту.

Начальники пунктів бойового постачання, заправлення, продовольчого та медичного забезпечення як при розташуванні на місці, так і під час пересування повинні передбачати: виконання заходів щодо бойового забезпечення своїх підрозділів; порядок розташування на місці; побудову колон при виході з району; ретельне маскуванню; бойовий розрахунок особового складу для охорони та оборони пунктів; порядок дій під час нападу повітряного противника, його диверсійно-розвіду-

вальних груп, танків, під час артилерійського обстрілу, а також при застосуванні противником зброї масового ураження, високоточної зброї; сигнали сповіщення.

Начальник штабу згідно з вказівками командира батальйону уточнює або конкретизує завдання щодо маскування, у тому числі й підрозділам технічного забезпечення та тилу, визначає терміни їх виконання та здійснює контроль.

У населених пунктах підрозділи розташовуються ближче до околиць. Для укрить використовуються підвальні приміщення будівель, місцеві сховища та інші міцні споруди.

Зміна районів розташування проводиться за вказівкою старшого командира (начальника). У разі раптового застосування противником зброї масового ураження, високоточної зброї, запалювальних речовин або систем дистанційного мінування і за відсутності можливості своєчасно доповісти про це старшому командиру (начальнику) зміна району може проводитись за рішенням командира батальйону (роти).

Для виходу роти з району, який дистанційно заміновано, групою розмінування за допомогою комплекту розмінування шляхом розстрілу мін та іншим способом пророблюється прохід. Бойові машини виходять до проходу самотійно, використовуючи свої комплекти розмінування, об'їжджаючи або розстрілюючи виявлені міни.

6.2. Розташування взводу на місцевості

Взвод на місці зазвичай розташовується уздовж маршруту висунання, використовуючи захисні й маскувальні властивості місцевості.

Особовий склад розміщується поблизу своїх машин, відриває перекриту щілину.

Взвод повинен бути в постійній готовності до відбиття нападу наземного, повітряного противника і знищення його ДРГ.

У бойовому наказі командир взводу вказує:

- відомості про противника;
- завдання взводу;
- місце розташування сусідів;

— завдання відділенням, місце їх розміщення, місце обладнання відкритих чи перекритих щілин, порядок спостереження за наземним і повітряним противником, а також сигналами командира роти;

— порядок дій при нападі противника;

— сигнали оповіщення, управління та взаємодії і порядок дій за ними;

— час заняття району розміщення і термін його інженерного обладнання;

— своє місце і заступників.

Взвод, призначений у сторожову охорону, складає сторожову заставу (рис.38), якій вказується смуга охорони шириною до 2 км.

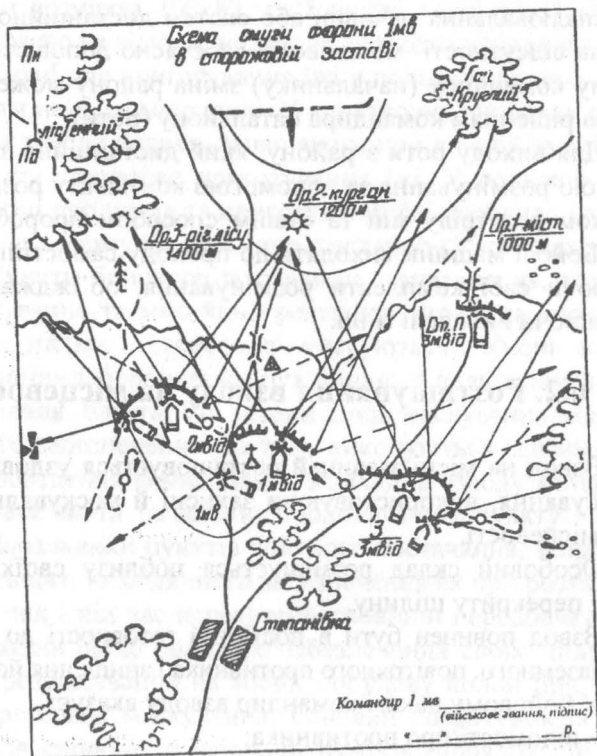

Рис.38. Смуга охорони сторожової застави

У цій смузі застава обладнує основну, а при наявності часу й запасну позицію. На позиції кожного відділення організовується спостереження. Взвод (відділення) призначається в сторожову охорону з завданням не допустити проникнення розвідки противника до підрозділів, що охороняються, вчасно виявити появу наземного противника, попередити про нього війська, які охороняють, і у випадку нападу противника завзято обороняти займану позицію. У нічний час та в умовах обмеженої видимості для огляду місцевості між позиціями відділень і на відкриті фланги висилають парні патрулі, а на відкриті підступи, у тому числі й удень, виставляють секрети.

Патрульним указують маршрут руху, завдання, порядок несення служби і пропуск.

На кожен добу для розпізнавання своїх військовослужбовців встановлюють пропуск і відгук. Пропуском служить назва зброї чи бойової техніки, наприклад “автомат”, а відгуком – назва населеного пункту, яка починається з тієї ж літери, що й пропуск, наприклад, “Алчевськ”.

Пропуск повідомляють усно всьому складу сторожової застави (посту), розвідки і особам, які висилаються за межі підрозділу, відгук – командирам підрозділів, а також особам, які висилаються для усної передачі наказів.

Пропуск запитують у всіх осіб, які переходять через рубіж охорони і прямують розміщенням підрозділу вночі, відгук – в осіб, які передають накази командира, і в командирів підрозділів, які ведуть розвідку.

Пропуск і відгук вимовляються тихо. Усіх осіб, які не знають пропуску, а прибулих з наказом – відгуку, затримують.

Секрету командир взводу вказує склад, завдання, місце, порядок зміни і пропуск. Секрет несе службу потай, нічим себе не виявляючи.

Відділення може бути призначене в сторожовий пост, який розміщується на віддаленні 1500 м від розміщення роти.

Командир відділення, отримавши завдання, займає позицію, виставляє одного-двох спостерігачів, призначає вогневі позиції для кулемета і гранатомета, місця для стрільби автоматникам; організовує систему вогню, інженерне обладнання і

маскування позицій; визначає порядок несення служби.

При розміщенні взводу окремо від роти організується безпосередня охорона, яка здійснюється парними патрулями шляхом обходу району розміщення взводу.

Розділ 7. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ

7.1. Бойове забезпечення

Успіх сучасного загальновійськового бою значною мірою залежить від його ретельно організованого бойового забезпечення.

Під бойовим забезпеченням розуміють комплекс заходів, які здійснюють командири і штаби всіх ступенів із метою недопущення зненацького нападу противника, зниження ефективності його вогню (ударів) по підрозділах роти (батальйону), створення їм сприятливих умов для організованого і своєчасного вступу в бій і успішного його проведення. У роті й батальйоні організуються і здійснюються такі види бойового забезпечення:

- розвідка;
- охорона;
- захист від зброї масового ураження;
- тактичне маскування;
- інженерне забезпечення та забезпечення РХБ захисту.

Захист від високоточної зброї противника здійснюється при виконанні заходів бойового забезпечення. У батальйоні, крім того, ведеться радіоелектронна боротьба.

Основним організатором бойового забезпечення в роті й батальйоні є командир, який на основі прийнятого рішення й вказівок старшого командира визначає завдання бойового забезпечення, склад сил і засобів та порядок дій для виконання цих завдань. Начальник штабу батальйону безпосередньо організовує бойове забезпечення згідно з вказівками командира батальйону, а також розпорядженнями штабу бригади.

При усвідомленні завдання командир повинен зрозуміти, які сили і засоби старшого командира застосовуються для вирі-

шення питань швидкого бойового забезпечення в інтересах бою роти (батальйону), і з урахуванням цього визначити, які з них необхідно вирішити своїми силами і засобами та в які терміни.

У ході оцінки обстановки командир на основі даних, отриманих від командира і штабу батальйону (полку, бригади), про противника, місцевість, радіаційну, хімічну і біологічну обстановку в районі майбутніх дій, установлює конкретні завдання по всіх видах бойового забезпечення, визначає можливості для вирішення завдань бойового забезпечення, які потрібно і можливо виділити для цього сили і засоби. На основі оцінки обстановки командир роти (батальйону) повинен також визначити цілеспрямовані способи виконання завдань з бойового забезпечення, способи здійснення намічених заходів. Виконання необхідних заходів щодо бойового забезпечення командир роти (батальйону) організовує на основі свого рішення і відповідних вказівок старшого командира. Вказівки командира повинні бути короткими і зрозумілими, щоб підлеглі чітко знали, які заходи і в який час вони мають виконати, які сили і засоби для цього залучити.

У ході проведення бою командир постійно слідкує за виконанням підлеглими намічених заходів щодо бойового забезпечення. У випадку різких змін обстановки і порушення можливостей щодо здійснення бойового забезпечення повинні передбачатися заходи щодо його відновлення.

Управління підрозділами, що виділені для вирішення завдань бойового забезпечення, здійснюється безпосередньо їх командирами на основі отриманих вказівок і розпоряджень. Зв'язок підтримується в установленому порядку, але з урахуванням обмеженої у використанні тих чи інших засобів, обумовлених вимогами конкретної обстановки.

7.2. Розвідка

Розвідка – це найважливіший вид бойового забезпечення, ведеться в будь-яких умовах обстановки з метою добування розвідувальних відомостей про противника і місцевість. Основними вимогами до розвідки є: цілеспрямованість,

безперервність, активність, своєчасність і оперативність, скритність, вірогідність і точність визначення координат розвідувальних об'єктів (цілей). Особливо високу точність повинні мати відомості про місцезнаходження засобів ядерного і хімічного нападу противника.

Особовий склад підрозділів, призначених у розвідку, повинен діяти сміливо і потай, виявляти спритність, ініціативу і військову хоробрість, здобувати до встановленого часу розвідувальні відомості й вчасно їх доповідати. Відомості про засоби ядерного і хімічного нападу противника, про різкі зміни в його діях і нових засобах боротьби доповідаються негайно.

Доповіді про результати розвідки мають бути своєчасними, достовірними і короткими. У них звичайно вказується, який противник, коли і де виявлений, характер його дій; де знаходиться підрозділ, який веде розвідку; що командир вирішив робити надалі.

Командирам підрозділів, призначеним у розвідку, забороняється мати на топографічних картах будь-які дані про свої війська, а всьому особовому складу особисті й службові документи. Механізований взвод може бути призначений у розвідувальний (окремий розвідувальний) і бойовий розвідувальний дозор, а також для влаштування засідки і проведення пошуку. Механізоване відділення може призначатися для дій як дозорне відділення і для влаштування засідки, а спеціально підготовлене механізоване відділення – для проведення радіаційної, хімічної і неспецифічної бактеріологічної (біологічної) розвідки. Механізоване відділення може призначатися також для проведення пошуку. У кожному взводі (відділенні) у всіх видах бою організується і ведеться розвідка спостереженням. Спостереження за противником ведеться безперервно особисто командиром взводу (відділення) і спеціально призначеним спостерігачем.

Спостереження – це один із важливих способів розвідки. Воно організовується у всіх видах бойових дій і ведеться безперервно. Уночі й в інших умовах обмеженої видимості спостереження доповнюється підслуховуванням.

Спостереження ведеться особисто усіма командирами, спостерігачами, а також усім особовим складом.

При постановці завдання спостерігачу вказуються:

- орієнтири;
- відомості про противника;
- розташування свого підрозділу;
- місце для спостереження;
- сектор спостереження;
- на що звернути особливу увагу;
- порядок доповіді результатів спостереження.

Свої дії спостерігач починає з вивчення місцевості й відстані до предметів у вказаному секторі (рис.39). У процесі вивчення місцевості важливо оцінити її щодо можливостей розташування противника, запам'ятати форму найбільш характерних предметів із тим, щоб по їх зміні можна було викрити противника.

Про все помічене в розташуванні противника спостерігач, не припиняючи нагляду, негайно доповідає командирю. Доповідь має бути короткою, але чіткою й ясною.

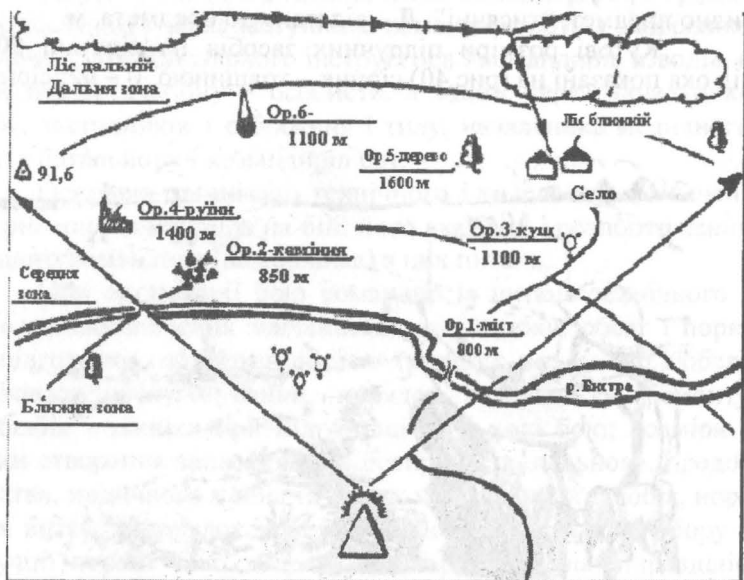

Рис.39. Картка спостерігача

Наприклад, “Орієнтир 2, праворуч 20, ближче 50 – танк в окопі”, або “прямо – широкий куш, ліворуч – кулемет”.

При цьому “праворуч, ліворуч” указується в тисячних, “ближче, дальше” в метрах.

Т и с я ч н а – одиниця вимірювання кутів, прийнята у стрілецькій практиці, і являє собою центральний кут, довжина дуги котрого дорівнює 1:6000 частини довжини кола. Як відомо із геометрії, довжина кола дорівнює $6,28R$. Якщо коло поділити на 6000 рівних частин, довжина дуги, відповідаюча цьому куту, дорівнює 1:1000 довжини радіуса цього кола.

Куту в одну тисячну відповідає дуга, дорівнююча на відстані 1000 м – 1 м, на відстані 500 м – 0,5 м, на відстані 1 м – 0,0001 м.

Ця особливість дозволяє легко, використовуючи підручні засоби, визначати кутові координати.

На відстані 50 см від ока спостерігача 1 мм відповідає двом тисячним. По кутових розмірах предметів легко визначати відстань до них за формулою тисячної $D=1000 B/U$, де **B** – розмір предмета по висоті або ширині, м; **U** – кут, під яким видно предмет, “тисячні”; **D** – відстань до предмета, м.

Кутові розміри підручних засобів на відстані 50 см від ока показані на (рис.40) сірник – товщиною 0 – 02; сірники

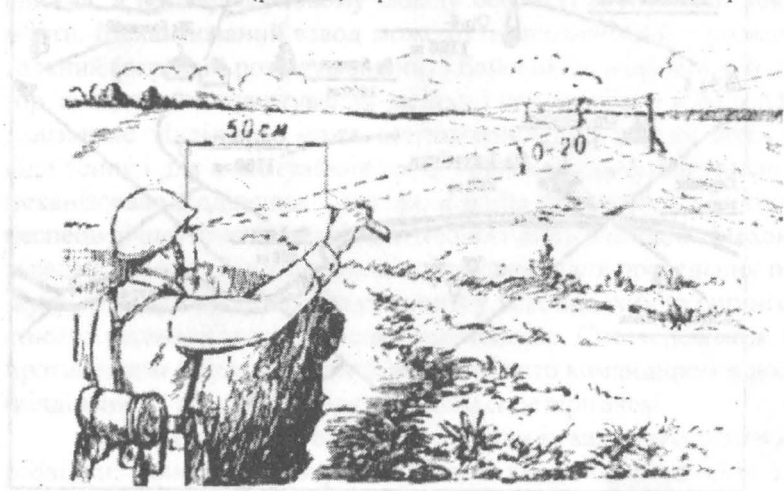

Рис.40. Визначення відстаней візуальним методом

(коробок) – довжиною 1 – 00; а шириною 0 – 70; висотою 0 – 35; олівець товщиною 0 – 16.

7.3. Технічне і тилове забезпечення

Без своєчасного технічного і тилового забезпечення підрозділи не взмозі успішно виконувати поставлені завдання. Безперерйне технічне і тилове забезпечення є однією з основних умов успішного проведення бою.

Командир несе відповідальність за своєчасне технічне і тилове забезпечення підлеглих підрозділів. Командир зобов'язаний вживати заходів щодо підтримання озброєння і техніки в постійній готовності до бойового застосування і швидкого відновлення їх при виході з ладу, забезпечення підрозділів ракетами, боеприпасами, палим, продовольством та іншими матеріальними засобами, піклуватися про: харчування особового складу, збір поранених та хворих, надання їм медичної допомоги і евакуації їх за призначенням.

Технічне і тилове забезпечення командир роти організує особисто і через заступника командира роти з озброєння, старшину роти, санітарного інструктора і командирів взводів, а командир батальйону – особисто, а також через начальника штабу, заступників з озброєння і тилу, начальника медичного пункту батальйону і командирів рот.

Основою організації технічного і тилового забезпечення є рішення командира на бій, його вказівки і розпорядження старшого командира (начальника) з цих питань.

При організації бою командир із питань технічного і тилового забезпечення звичайно вказує: строки, обсяг і порядок підготовки озброєння до бою (маршу); час, місце і обсяг технічного обслуговування, порядок евакуації й ремонту озброєння і техніки при підготовці та в ході бою; розміри і строки створення запасів ракет, боеприпасів, пального, продовольства, медичного майна та інших матеріальних засобів, норми їх витрат і порядок підвезення; порядок розшуку, збору і евакуації поранених і хворих; місця розгортання підрозділів технічного забезпечення, тилу батальйону і порядок їх переміщення в ході бою (маршу); місця, час і порядок поповнення підрозділів ракетами, боеприпасами, заправлення озброєння і техніки палим; організацію харчування особового складу

підрозділів; порядок охорони, оборони і підтримання зв'язку з підрозділами технічного забезпечення і тилу, а також повідомляє райони розташування підрозділів технічного забезпечення і тилу полку (бригади), місця збірних пунктів пошкоджених машин, шляхи маневру, підвезення і евакуації.

Штаб батальйону постійно повинен знати обстановку, стан бойових підрозділів і підрозділів тилу батальйону та потребу в матеріальних засобах і забезпеченість ними, наявність і стан бойової техніки і автотранспорту, поранених і хворих, організацію і порядок їх евакуації, здійснювати ретельний контроль за роботою підрозділів тилу і за виконанням розпоряджень командира батальйону з тилового забезпечення, інформувати заступника командира батальйону з технічної частини про обстановку і узгоджувати з ним роботу. Крім того, начальник штабу батальйону доповідає командирі батальйону пропозиції щодо тилового забезпечення і доводить до виконавців вказівки командира, забезпечує правильне розміщення і переміщення підрозділів тилу, їх охорону і оборону, стійкий зв'язок і тверде управління ними, своєчасно подає відповідну інформацію і заявки на своєчасне поповнення рухомих запасів матеріальних засобів підрозділів тилу батальйону.

Зв'язок командно-спостережного пункту з підрозділами тилу батальйону і полку здійснюється по радіо і рухомими засобами, а в обороні й при розташуванні на місці, крім того, по дротових засобах зв'язку.

При організації і веденні бою розгортаються: у роті пункт технічного спостереження а в обороні, крім того, пункт бойового постачання і медичний пост роти; у батальйоні пункт технічного спостереження, ремонтно-евакуаційна (ремонтна) група, пункт бойового постачання, заправний і продовольчий пункти, а в обороні й медичний пункт.

Безпосередня охорона і оборона районів (місць) їх розташування, захист від зброї масового ураження і високоточної зброї здійснюються за розпорядженням командира батальйону, як правило, своїми силами і засобами.

Для захисту матеріальних засобів від ураження запальною зброєю використовуються брезенти, намети, чохла,

плащ-намети, а також місцеві матеріали. Для захисту від запальовальної зброї використовуються ще ями, яри, канави, де матеріальні засоби закриваються щитами, матами із зелених гілок, свіжими гілками дерев. Райони розміщення підрозділів тилу, місця стоянок машин окопуються та очищуються від легкозаймистих предметів. Машини з боєприпасами і паливом розосереджуються, щоб виключити займання їх один від одного. Пожежний інвентар приводиться в готовність до дії.

У роті (батальйоні) створюються в установленій кількості запаси ракет, боєприпасів, пального, продовольства та інших матеріальних засобів, які утримуються і перевозяться транспортом взводу матеріального забезпечення батальйону, у бойових та інших машинах, при озброєнні та особовому складі.

Запаси поділяються на витратну частину і недоторканий (пального – незнижуваний) запас, який витрачається з дозволу командира полку, а у надзвичайних умовах – командира батальйону з подальшою доповіддю про це старшому командирі.

У всіх випадках організується забезпечення підрозділів водою, а за необхідності й паливом.

Потреба роти (батальйону) в матеріальних засобах на бій визначається з урахуванням встановленої їх витрати і збереження запасів у необхідних розмірах до кінця дня бою.

Потреба в ракетах, боєприпасах, пальному та інших матеріальних засобах, забезпеченість ними підрозділів і норми витрати розраховуються в розрахунково-постачальних одиницях (бойових комплектах, заправленнях пального, добових видачах, комплектах) та в інших одиницях виміру.

Бойовим комплектом називається кількість ракет і боєприпасів, яка встановлена на одиницю озброєння або на бойову машину і розраховується на все штатне озброєння (бойові машини), а при значному некомплекті (більше 10%) тільки на наявне озброєння.

Орієнтовно на день напруженого бою витрачається один боєкомплект. Проте залежно від характеру, тривалості бою, кількості й характеру цілей для вогневого ураження потреба боєприпасів на один день напруженого бою може пере-

вищити один боєкомплект. Тому на кожний день бою, виходячи із запасу, який є, та очікуваного підвезення, встановлюється норма витрати боєприпасів. Якщо в ході бою намітиться перевитрата встановленої норми боєприпасів, необхідно про це негайно доповісти старшому начальнику, який визначає витрату боєприпасів на даний день бою, вжити усіх заходів для поповнення запасів до необхідних розмірів.

У ході бою можуть бути використані боєприпаси виведених з ладу бойових машин. Ці боєприпаси перерозподіляються між діючими бойовими машинами за вказівкою і командою командира роти або взводу.

Заправленням паливом називається кількість пального, яка вміщується в систему пального машини (агрегат) або забезпечує встановлений запас її ходу (час роботи). Заправлення паливом розраховується на всю облікову техніку підрозділу. Добова видача – це кількість продовольства, яка призначена за встановленими нормами для харчування однієї людини на добу. Вона розраховується на обліковий склад підрозділу.

Розділ 8. ПІДГОТОВКА ТА ДІЇ ПІДРОЗДІЛІВ ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ У СКЛАДІ МИРОТВОРЧИХ СИЛ ООН

8.1. Загальні положення

Миротворчі операції – це, насамперед, військові дії, які проводяться за згодою воюючих сторін, для утримання миру, досягнутого в результаті переговорів, і повинні сприяти їх дипломатичній розв'язці. Миротворчі операції можуть обрати багато видів нагляду і спостереження: виведення і вихід з бою; припинення вогню; обмін військовополоненими; контроль озброєнь; демілітаризація та демобілізація.

Юридичну основу миротворчих операцій вирішує Мандат, що створює ці сили. Діяльність миротворчих сил, які спонсуються ООН, ґрунтується на ст. 29 Хартії ООН, яку витлумачу-

чено в такій спосіб, щоб дозволити Раді Безпеки створювати місії спостерігача та миротворчі сили.

Миротворча операція має за мету підтримання дипломатичних заходів щодо досягнення, відновлення або дотримання миру в районах потенційного конфлікту. Для організації та проведення миротворчих операцій розробляються такі документи: Мандат, який створює миротворчі сили; Домовленість про статус сил (ДПСС), що встановлює юридичне становище сил; Умови по посиланню (УПП), які керують розгортанням сил у миротворчих операціях; Правила відносно сутичок (ПВС).

Під час миротворчих операцій командири миротворчих підрозділів повинні не втрачати з свого поля зору політичне значення будь-якої військової дії, тісно координувати їх із політичними лідерами на регулярній основі з метою розробки запропонованих розв'язань проблем і виявити розуміння у сприйманні один одного. Понад усе миротворчі сили повинні залишатися абсолютно безсторонніми. Проявом прихильного ставлення миротворчих сил до однієї зі сторін знищується сама мета їх присутності. Хоча кожна країна світу має своє визначення миротворчої операції, однак є й спільні елементи всіх визначень.

Згода сторін, причетних до конфлікту. Миротворчі операції не є воєнними операціями. Перед початком миротворчих операцій воюючі сторони досягають припинення вогню і, таким чином дають згоду на присутність миротворців, погоджуються співпрацювати з миротворчою силою і надають миротворцям належну свободу пересування для виконання своїх зобов'язань. Миротворча сила – це запрошений гість. Одна або всі воюючі сторони можуть відкликати запрошення і звернутися з проханням до миротворців будь-коли залишити район.

Миротворчі операції проводяться згідно з міжнародним Мандатом. Як правило, міжнародна (ООН) чи інша регіональна організація (ОБСЄ, ЄС, НАТО, СНД), що проводить переговори стосовно розв'язання конфлікту, також буде спонсорувати створення міжнародної миротворчої сили. В Мандаті будуть визначені: місія миротворчої сили, її обов'язки, термін дії та інші необхідні питання, включаючи ПВС.

Встановлене припинення вогню. Перед розгортанням миротворчої сили воюючі сторони мусять погодитися й активно дотримуватися припинення вогню. У нормальних обставинах миротворчі сили не розгортаються в нестабільній обстановці. Сучасний стан у деяких районах такий, що воюючі сторони, як припускається, не погодяться на припинення вогню.

Нейтральність миротворчої сили. Миротворча сила повинна бути абсолютно нейтральною у відносинах з воюючими сторонами. Миротворці не будуть прихильно ставитися чи навіть видаватися прихильними до будь-якої сторони, причетної до конфлікту.

Склад миротворчої сили. Склад миротворчих сил, їх національна належність узгоджуються воюючими сторонами і зазначена в Мандаті.

Мандат надає юридичну основу для розгортання миротворчої сили. Під час звичайних миротворчих операцій присутність миротворців здійснюється за згодою воюючих сторін. Внаслідок цього терміни Мандата будуть ґрунтуватися на домовленостях між сторонами, причетними до конфлікту, з країною-господарем і сторонами, які є потенційними постачальниками миротворчих контингентів. Мандат – важливий початковий планувальний документ для військових командирів, причетних до операції. Як правило, він передбачає такі положення: призначення командира миротворчої сили; рекомендації щодо масштабу сили й країн, що постачатимуть контингенти; визначення строку операції, сприятливого часу або політичних умов, які повинні бути здійснені для виведення сили; план пропозицій для руху і утримання сили, включно з переліком країн, що можуть постачати транспортні літаки, судна та техніку перевезень і постачання.

Умови по посилянню. Залежно від Мандата й ситуації УПП розробляються для управління процедурою формування миротворчої сили в даній ситуації, а також можуть бути надані для схвалення сторін, причетних до конфлікту. Хоч сторони, причетні до конфлікту, можуть погодитися із Мандатом і припиненням вогню, вони можуть тлумачити УПП у такий спосіб, щоб досягти своєї мети. Якщо військові командири перекона-

ються, що досягнуті шляхом переговорів умови не такі специфічні, як вони бажають, вони мають бути готові надавати свої власні поради (звичайно у формі встановленої оперативної процедури (ВОП)), щоб поширити ці Умови.

Правила відносно сутичок визначені як директиви, які видає організація, що створює миротворчі сили. У них визначаються обставини та обмеження, згідно з якими миротворчі сили можуть розпочати або продовжувати бойові операції з іншими збройними силами або сторонами.

Вони повинні обмежити застосування збройної сили, але в той же час дати солдатам достатньо можливостей захищати себе. Так, ПВС повинні бути опубліковані, розповсюдженні серед миротворчих сил і цілковито зрозумілими для всіх керівників та солдатів.

Домовленість про статус сил установлює юридичну основу для миротворчих сил. Домовленість досягається шляхом переговорів на дипломатичному рівні між сторонами, причетними до конфлікту, і спонсорською міжнародною організацією. Хоча вона заснована на Мандаті, ДПСС є значно детальнішим документом.

Юридичні міркування. Хоча миротворці мають великий захист, навіть після служби вони мають поважати закони, правила, звичаї й віросповідання країни-господаря та інших сторін. Миротворці завжди повинні дотримуватися найвищих стандартів у поведінці або ризикувати втраченням свого статусу безсторонніх учасників у створенні постійного миру.

Персонал. Для розпізнавання персоналу визначені головні убори спеціального кольору (шолом або берет), пов'язка на руку, нашивка та посвідчення особи.

Транспортні засоби та авіація повинні бути пофарбовані у характерний колір (звичайно білий) з розпізнавальними знаками по боках транспортних одиниць (UN).

Розташування. Усі місця розташування (штаб-квартири, військові установи, пункти спостереження, контрольно-пропускні пункти, шлагбауми) повинні бути добре видимими, пофарбованими білою фарбою, має бути піднятий прапор миротворчої сили і на стінах на видному місці розміщені розпі-

знавальні знаки місії. Уночі всі ці місця повинні освітлюватись.

Лінії демаркації. Лінії, що розділяють сторони, повинні бути виразно окреслені.

Принципи миротворчих операцій. Основними принципами миротворчих операцій є:

рішучість: миротворці повинні виявляти рішучість і солідарність, бо в іншому випадку падатиме престиж сили;

безсторонність: необхідна для дотримання довіри і впевненості в собі сторін, причетних до конфлікту, і країни-господаря. Якщо буде підозра до миротворчих сил у прихильному ставленні до однієї з причетних сторін, це приведе до втрати довіри з боку іншої сторони. А коли спільна довіра зникне, миротворчі сили матимуть труднощі у виконанні Мандата;

чіткість наміру: воюючі сторони і населення району операцій мають знати, чого саме миротворчі сили намагаються досягти і чому. Відсутність цього веде до непорозуміння і недовіри;

передбачення: інциденти, які можуть спровокувати насильство, треба передбачати і запобігати їм. Миротворчі сили повинні завжди бути готовими зайняти позиції між обома сторонами перед тим, як інцидент може зрости;

визнання влади уряду країни-господаря: миротворча сила розгортається в країні на запрошення її уряду і може залишитися лише за його згодою. Хоча миротворча сила користується певним імунітетом, її члени мають поважати закони і звичаї країни-господаря.

Види участі в миротворчих операціях. Країни-учасники можуть постачати для миротворчих операцій військові сили, цивільних спостерігачів, а також техніку перевезень і постачання.

Місія спостерігачів – це військовий або цивільний персонал, який має завдання спостерігати та звітувати. Міжнародна місія спостереження звичайно складається з декількох членів військового персоналу. Як правило, спостерігачі займають невеликі пости спостереження у спірному районі, щоб повідомляти про будь-які порушення домовленості про припинення вогню, здійснювати патрулювання в критично важливих

районах, вести переговори на місцевому рівні з ворогуючими сторонами і проводити особливі слідства.

Миротворчі сили – це військові контингенти, військовий і цивільний персонал, а також поліція, призначені для виконання миротворчої операції. До їх складу можуть входити військово-повітряні сили, військово-морські сили та інші підрозділи для миротворчих операцій. Сухопутні підрозділи можуть включати до себе сили для миротворчих завдань, а також підрозділи забезпечення. Військовий персонал може бути призначений окремо (служити в міжнаціональному складі), як група (медична група) або як частина багатонаціонального підрозділу. Військові підрозділи можуть бути розгорнуті в цілості або сформовані після прибуття в район операцій. Рівень участі залежить від масштабу конфлікту і буде визначений належним Мандатом.

Підтримка технікою перевезення і постачання складається з фінансової та технічної допомоги, продовольства, транспорту та обладнання. Деякі країни можуть обмежити свою участь у миротворчих операціях до техніки перевезення і постачання багатонаціональним силам.

Миротворчі завдання звичайно визначені Мандатом та домовленостями щодо припинення вогню між воюючими сторонами. Ці завдання мають за мету послабити напруження і можливість сутичок між ворогуючими сторонами та звичайно включають до себе: спостереження за припиненням вогню; спостереження за виведенням або розділенням ворогуючих сил; спостереження за роззброєнням нелегальних військових підрозділів ворогуючих сторін; спостереження за обміном військовополоненими; підтримання правопорядку; сприяння переговорам між ворогуючими сторонами з метою послаблення напруження; нагляд за “вільними територіями” (райони, в яких присутність ворогуючих сторін заборонена); участь в операціях з розмінування; постачання запасів гуманітарної допомоги; постачання засобів евакуації місцевому населенню (біженцям); блокування району конфлікту для підтримки санкцій, схвалених міжнародною громадськістю; участь у міжнародних санкціях тощо.

Миротворча діяльність. Миротворчі сили повинні бути готовими здійснювати таку діяльність, а саме: спостереження; патрулювання; посередництво між воюючими сторонами з метою послаблення напруження; спостереження за пересуванням (населення та транспортних засобів) у визначеному районі; охорона уразливих і небезпечних районів; вияв присутності в кризовому районі; самооборона; зв'язок між ворогуючими сторонами; сприяння переговорам; сприяння гуманітарній допомозі та економічній діяльності; розмінування.

Застосування миротворчих сил. У миротворчих операціях миротворчу силу застосовують після того, як сторони погодилися на припинення вогню і дотримуються його умов. Як тільки сторони погодилися залишити район (звичайно добре визначена демаркаційна лінія або лінія з припинення вогню), його повинні зайняти миротворчі сили. Якщо воюючі сторони не зовсім залишили цей район перед прибуттям миротворчих сил, тоді першим завданням миротворців буде впевнитись, що виведення завершилось.

Миротворчу силу застосовують двома способами: або кожний національний контингент буде призначений до певного району відповідальності, або національні контингенти будуть періодично змінюватись у тих районах.

Специфічний район відповідальності. Великою перевагою є те, що національний контингент добре знає територію і політичні фактори району.

Крім того, встановлюються корисні відносини з місцевими органами влади уряду країни-господаря, поліцією та сторонами, причетними до конфлікту. Негативний момент полягає в тому, що національний контингент може здійснити власне тлумачення політики сили в його районі. Внаслідок цього його можуть обвинувачувати в прихильному ставленні до однієї з воюючих сторін. Це може привести до того, що інші сторони будуть домагатися заміни миротворчих сил.

Чергування районів відповідальності. Великою перевагою є те, що кожний національний контингент добре знає не лише один район. Чергування може бути потрібне і там, де зростає напруження між контингентом і стороною, причетною

до конфлікту, і там, де відносини стали надто дружніми. Тут є два недоліки: перший контингент не матиме достатньо часу, щоб здобути необхідні знання про район; другий – не має встановленого строку служби для національних контингентів і розробити графік чергування неможливо.

Основні завдання миротворчих сил: патрулювання, спостереження, звітування, нагляд, переговори і посередництво. Успіх миротворчих операцій вимагає одночасного поєднання кількох методів.

Патрулювання проводиться для збирання інформації, розслідування проблем, нагляду за умовами договору та демонстрації присутності в регіоні. Лише сама присутність миротворчого патруля запобігає потенційному порушенню домовленості про перемир'я або стоїть на перешкоді тим, хто хоче сприяти насильству.

Патрулювання можна здійснювати пішки, на транспорті, на борту човнів, літаків або вертольотів і воно має бути явним.

Миротворці повинні чітко виділятися. Хоча патрулювання здійснюється протягом доби, з огляду на заходи безпеки воно може обмежуватися до декількох годин на день.

Спостереження: спостерігачі наглядають та вчасно повідомляють детально про будь-яку обстановку або інциденти, що можуть статися.

Для збереження образу і довіри до миротворчої сили, усі повідомлення повинні бути дійсними та безсторонніми. Завдання спостереження звичайно охоплюють: стан військових споруд і військову діяльність у межах оперативного району; порушення міжнародних домовленостей; нагляд за лініями перемир'я і демаркації та за виконанням домовленостей, які були схвалені сторонами, причетними до конфлікту.

Завдання спостереження проводиться за допомогою патрулів, пунктів спостереження, контрольно-пропускних пунктів, електронного підслуховування та інспекцій. Спостерігачі носять зброю. У більшості випадків миротворчий пост укомплектований взводом. Це достатній персонал для спостереження, відпочинку і, якщо потрібно, оборони. Пости розташову-

ються таким чином, щоб мати максимальне поле спостереження за районом і бути помітними для розпізнавання всіма сторонами в цьому районі. Постійні пункти спостереження укомплектовані протягом доби основними та альтернативними засобами зв'язку, їх можна залишати за дозволом командуючого миротворчою силою або коли життя спостерігачів під загрозою. Тимчасовий пункт спостереження – це пункт, з якого можна висилати спостерігачів удень або вночі для здійснення особливих завдань. Стандартний зв'язок обох пунктів включає до себе радіо і телефон.

За дозволом командуючого миротворчою силою спостерігачів у вигляді патруля можна висилати для розслідування інциденту або для зайняття вигіднішої позиції, з кращим полем огляду.

*Звіт*ування: миротворчі сили (звичайно через пункти спостереження і патрулі) спостерігають, підтверджують, якщо можливо, і звітують про: рух військової сили ворогуючих сторін (стрільбу, ворожі дії, погрози проти миротворчої сили, цивільних або ворогуючих сторін); поліпшення оборонних позицій ворогуючих сторін; перельоти військово-повітряної або цивільної авіації тоді, коли повітряний рух у районі операцій був обмежений.

Усі події записуються у вахтові журнали, які веде контрольна штаб-квартира, а у пункті спостереження – у його вахтовому журналі.

Інформацію потрібно передавати негайно до наступної вищої штаб-квартири. Формат звіту про нормальну обстановку повинен бути узгоджений для всієї миротворчої сили і, якщо потрібно, доповнюватися спеціальними звітами про всі інциденти.

Нагляд: передбачає перевірку здійснення домовленостей про припинення вогню або лінії перемир'я, контроль озброєння, обмеження, випровадження, вихід з бою, обмін воюючих сторін військовополоненими, рух біженців або користування спільними ресурсами та вимагає стриманості, такту і терпіння.

Розслідування скарг: під час миротворчих операцій будуть скарги та обвинувачення. Миротворці повинні проводити

об'єктивне розслідування і зробити справедливую оцінку, щоб не допустити посилення напруженості і збільшити ефективність миротворчих сил. Якщо дії миротворців будуть справедливими, об'єктивними й послідовними, їх рішення будуть взяті до уваги.

Переговори і посередництво: під час миротворення будуть виникати обставини, що вимагатимуть від миротворчого персоналу проведення переговорів, бути посередником і, можливо, виносити третейське рішення. Справи можуть включати незначні суперечки між ворогуючими сторонами або суперечки про щоденну діяльність миротворчої сили. Успіх зусиль залежить від особливостей характеру миротворця, спроможності міркувати, переконливості, здорового глузду, такту і терплячості. Як тільки миротворець здобуде довіру причетних сторін, він може функціонувати як посередник, його послуги можуть мати вплив на розв'язку проблем. У міру спроможності він має згладжувати незначні проблеми на найнижчому рівні, він може запобігти нарощуванню більших проблем і в такий спосіб задовольнити мету місії. Проте персонал миротворчої сили повинен знати свої обмеження і негайно звертатися до командування миротворців, коли розв'язка проблем є поза його компетенцією. Репутація миротворця стосовно об'єктивності й добрих відносин з усіма сторонами в суперечці є основою для його успіху як посередника.

Носіння і застосування зброї. Солдати миротворчої сили (за винятком спостерігачів) носять зброю (озброєні), коли проводять операції або несуть службу, і особисто відповідають за безпеку зброї та її наявність. В усіх інших випадках миротворці не озброєні.

Командуючий миротворчою силою визначає кількість зброї, що можна носити, стан готовності й дає дозвіл на її застосування згідно з ПВС, що встановлює ситуації, в яких можна застосовувати зброю під час ведення миротворчих операцій.

Стріляти по цілі дозволяється, якщо миротворцям загрожує збройний напад. Миротворці не позбавлені й не будуть позбавлені права самооборони.

Розділ 9. ПРОТИДИВЕРСІЙНА БОРОТЬБА

9.1. Тактика дій

диверсійно-розвідувальних формувань

У цілому тактика дій диверсійно-розвідувальних груп (ДРГ) збройних сил усіх країн єдина і при організації бойових дій має включати до свого складу:

- перекидання ДРГ у тил противника;
- ведення розвідки (дорозвідки) і підготовчих заходів;
- безпосередній вихід на об'єкти і відхід від об'єктів.

Перекидання ДРГ у тил можуть виконуватися такими способами:

– схованим проникненням (“просочування”) по суші, морем через державний кордон у мирний час чи через лінію фронту у воєнний час з наступним пересуванням на різних транспортних засобах під виглядом військовослужбовців, цивільних осіб у райони вижидання чи бойового застосування;

– відкритим виїздом на територію країн у мирний час під виглядом туристів чи членів різних делегацій із наступним “розчиненням” серед громадян і переміщенням у райони вижидання чи бойового застосування.

– відкритим переміщенням у райони бойового застосування законспірованих (“законсервованих”) груп, створених чи підготовлених у мирний час;

– повітряним десантуванням, при цьому можливі такі варіанти: викид в одному районі всіх ДРГ, призначених для дій у позиційному районі з'єднання (частини); викид декількох ДРГ у позиційному районі полку чи окремо кожної ДРГ безпосередньо в районі об'єкта диверсій.

Проникненню основних сил і засобів ДРГ попереджує закидання окремих груп з метою проведення рекогносцировки місцевості й розвідки об'єктів.

Найбільше сприятливим для закидання ДРГ і їх розгортання в позиційних районах є умови, що складаються напередодні воєнних дій (у період кризової обстановки) чи в ході

війни з застосуванням звичайної зброї. Розвідувальні служби противника враховують, що в цей час значно зростає міграція населення, особливо поблизу кордонів, у зонах бойових дій і прилягаючих до них районах.

Ведення розвідки і підготовчих заходів. Проникнувши на територію противника, ДРГ зосереджуються в районі операційних баз, де здійснюється збір, уточнення розвідувальних даних і завершується безпосередня підготовка до диверсій, визначаються способи впливу на конкретні об'єкти.

Операційна база розраховується на обслуговування 8 – 12 ДРГ і розташовується в місцях, що забезпечують найкращі умови для маскуванню, схованого розміщення ДРГ і їх застосування.

Крім операційних баз, підготовляються опорні пункти. Вони підрозділяються на основні та допоміжні й вибираються на відстані 30 – 40 км від операційної бази і один від одного. Основні опорні пункти призначені для збору, відпочинку і поповнення запасів ДРГ після проведення диверсій, допоміжні – для прийому і збереження озброєння і майна ДРГ. Опорні пункти займаються не більше, ніж на одну добу.

Місця викиду особового складу ДРГ вибираються на відстані 40 – 50 км від операційної бази.

Розвідувальні завдання виконуються способами спостереження, підслуховування, опитування місцевого населення, використовуються дані мережі агентурної розвідки, проникнення в розташування частин і на об'єкти під виглядом військовослужбовців, які мають достовірні документи.

При рішенні розвідувальних завдань планується широке використання засобів технічної розвідки, включаючи автономні автоматичні засоби радіо- і радіотехнічної розвідки, встановлювані на певний строк об'єктів розвідки, а також засоби, які забезпечують підслуховування переговорів, що ведуться по провідних каналах зв'язку без підключення до них, і розмов у приміщеннях без проникнення до них.

З огляду на те, що стаціонарні об'єкти бойових порядків частин і з'єднань будуть розкриті космічними системами розвідки вже в мирний час, завдання по виявленню заданого об'єкта

диверсії для кожної ДРГ буде полягати в тому, щоб чітко зорієнтуватися на місцях і потай підійти до об'єкта диверсії.

Пошук рухливих об'єктів буде здійснюватися з використанням технічних засобів розвідки як пішим порядком, так і на транспортних засобах. Дорозвідка об'єктів проводиться з найближчих підступів до них різними способами з метою уточнення сил і засобів охорони щодо оборони, вибору напрямків нальоту, визначення можливих маршрутів підходу підрозділів, посилення охорони об'єктів.

Рішення розвідувальних завдань і виконання підготовчих заходів здійснюється за 3 – 5 діб до початку дій основних сил диверсійних формувань.

У число завдань по підготовці до безпосереднього впливу на об'єкти також входять:

- установка систем датчиків для сигналізації про пересування військової техніки і розгортання інших засобів цілевказівки;

- установка дистанційно керованих мінно-вибухових пристроїв (фугасів) поблизу чи на самих об'єктах, що підлягають руйнуванню;

- зосередження і підготовка до застосування засобів мінування і руйнування кабельних ліній зв'язку і бойового управління, ліній електропостачання, підстанцій, доріг, мостів тощо;

- виконання заходів щодо підготовки до блокування рухливих засобів шляхом організації транспортних “пробок”, утворення пожеж, зон затоплення і т.п.

Ці рішення планується здійснити в першу і другу добу після висадження основних ДРС.

З урахуванням прагнення до реалізації принципу раповості не виключається можливість застосування ДРС без проведення чи з обмеженням підготовчих заходів.

Способи безпосереднього впливу ДРГ на об'єкти. Тактика дій ДРГ багато в чому визначається високим ступенем підготовки й оснащення спеціальним озброєнням і технічними засобами.

Основу тактики ДРГ складають приховані і відкриті

дії. До прихованих дій відносять: проведення розвідки і шпигунство, поширення пропаганди і слухів, перекручення і затримка наказів і доповідей, застосування біологічних і хімічних речовин, викрадення окремих осіб, шантаж тощо.

Відкриті дії можуть мати характер наступу і оборони. Дії ДРГ в обороні проводяться лише у випадку крайньої необхідності, через нечисленність груп та при відсутності в них важкого озброєння. Проведення таких дій можливо:

- з метою виграшу часу і створення умов головним силам для виконання основного бойового завдання;

- в оточенні як вимушені й у формі бойових дій.

До дій під час наступу відносять: нальоти, засідки, диверсії, терористичні акти, збройний грабіж, підпали і тощо.

Характерними рисами дій під час наступу є раптові короткочасні удари з використанням маневру і швидким виходом з бою. Ці дії планується проводити, як правило, у нічний час в умовах обмеженої видимості. Однак не виключені дії ДРГ і у світлий час доби.

Види дій у наступі ДРГ. **Н а л і т** – найбільш розповсюджений спосіб бойових дій диверсійно-розвідувальних підрозділів. Наліт передбачає раптовий напад на об'єкт із метою руйнування споруджень, знищення особового складу і техніки. Такий напад включає прихований вихід у намічений район, стрімке нанесення удару, швидкий вихід із бою і відхід.

Для здійснення нальоту зі складу диверсійно-розвідувальних підрозділів формуються, як правило, три групи: штурмова, вогневої підтримки і бойового забезпечення (заборони підходу підкріплення). Може виділятися група розгородження в кількості трьох-п'яти чоловік.

Завданнями цих груп є:

- штурмової групи – проникнення на об'єкт і його знищення з використанням підривних пристроїв, ПТКР, гранатометів і стрілецької зброї;

- групи вогневої підтримки – знищення вогневих засобів і особового складу, що охороняє об'єкт, установка мінновибухових загороджень на шляхах відходу ДРГ;

- групи бойового забезпечення – влаштування засідок

на ймовірних шляхах висування (прибуття) сил посилення охорони об'єкта з метою їх знищення чи сковування вогнем на час проведення нальоту і відходу інших груп;

– групи розгородження – пророблення проходів у системі охоронних загороджень і знищення вартових.

Під час нальотів диверсійно-розвідувальних підрозділів можуть здійснюватися:

– дистанційний підрив мінно-вибухових пристроїв;

– проведення прицільного вогню з різних видів зброї.

На додаток до відзначених способів взаємодії можуть застосовуватися удари у взаємодії з тактичною авіацією:

– удар авіаційними боеприпасами по цілевказівках, позначених ДРГ;

– удар силами і засобами диверсійно-розвідувальних підрозділів після впливу авіації.

Дистанційний підрив мінно-вибухових пристроїв може виконуватися:

– за допомогою вогнепровідних, електропровідних, радіо- і лазерних каналів управління;

– із застосуванням програмно-годинникових пристроїв;

– ініціацією вибуху різними впливами з боку об'єктів нападу (вібрації, випромінювання тощо).

Усі ці варіанти допускають завчасну установку і ретельне маскуванню засобів підриву.

Засоби підриву планується встановлювати з розрахунком на нерозмінування, що приведе до сковування дій протидиверсійних сил. Досягнення цієї ж мети може здійснюватися установкою помилкових засобів чи грубою імітацією маскуванню засобів підриву.

Ведення прицільного вогню з різних видів зброї буде здійснюватися із задалегідь підготовлених позицій, у тому числі й закритих. При веденні вогню з закритих позицій із застосуванням мінометів у межах візуальної видимості об'єктів можуть розміщатися ті, хто корегують вогонь з технічними засобами спостереження.

По об'єктах також планується застосування боеприпасів типу ПТКР, керованих по проводах чи за допомогою голі-

вок самонаведення (інфрочервоних, лазерних та ін.).

Можливості застосовуваної зброї дозволяють вести прицільний вогонь на відстаннях до 6 км.

Таким чином, зважаючи на те, що наліт, заснований на раптовості, успіх його відбиття значною мірою залежить від своєчасного виявлення підходу ДРГ до об'єкта охорони. Отже, в основу підготовки охорони повинно бути покладено набування навичок своєчасного виявлення диверсантів, маневру й активних дій по їх знищенню.

Рейд – це швидке пересування по визначеному маршруту, що сполучається з одним чи декількома нальотами, на важливі військові об'єкти з метою їх знищення чи виведення з ладу.

Для проведення рейду зі складу ДРГ формуються, як правило, дві групи – штурмова і прикриття. Для забезпечення швидкого пересування можуть використовуватися викрадені транспортні засоби.

Засідки організовуються на маршрутах висування в райони виконання бойових завдань підрозділів противника з метою знищення його сил і засобів противника.

Спеціальні засідки організовуються для ураження заздалегідь наміченого об'єкта, періодичні – коли об'єкт заздалегідь не вибирається і рішення про напад приймається на місці з появою об'єкта.

Для засідки вибираються місця, де транспортні засоби змушені знижувати швидкість чи робити зупинку (круті підйоми, повороти, ділянки з поганим станом шляху, залізничні роз'їзди, вузькі проходи в гористій і лісистій місцевості, заболочені місця та ін.).

При організації засідок на маршрутах руху зі складу ДРГ виділяються спеціальні команди для знищення охорони, (пошкодження) об'єкта диверсії, заборони підходу резервів.

У випадку неможливості повного знищення противника бій за сигналом припиняється і ДРГ здійснює відхід у пункти збору. Для відриву від переслідування варто очікувати широкого використання обхідного маневру. Різновидом дії з засідок є заманювання в пастку.

Диверсії. Терористичні акти. Диверсії проводяться з метою знищення окремих особливо важливих об'єктів, засобів бойового управління і зв'язку. Сутність диверсії полягає в знищенні всього об'єкта чи найбільше важливої його частини, без якої він не може функціонувати.

Диверсійні операції проводяться шляхом безпосереднього проникнення на об'єкт чи шляхом знищення цього об'єкта з визначеної відстані, для чого можуть бути використані мінно-вибухові пристрої й інші вогневі засоби.

Широке застосування знайдуть мінні "сюрпризи", що маскуються під різні предмети: валізи, портфелі, авторучки, консервні банки, іграшки тощо.

Для знешкодження ракетної техніки можуть використовуватися безшумні гвинтівки і пістолети.

За допомогою портативних приладів радіоперешкод, що закидаються диверсантами чи літаками, можуть бути створені серйозні перешкоди в роботі засобів зв'язку.

Запобігти диверсії може постійний контроль підступів до об'єкта, аналіз демаскуючих ознак, ретельний контроль транспортних засобів і вантажів, що впливають на об'єкт, організація суворого пропускового режиму, надійна робота технічних засобів попереджувальної сигналізації й інженерних заходжень і висока пильність особового складу.

Розділ 10. ДІ У ХОДІ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

10.1. Загальні положення

Збройний конфлікт може бути міжнародним, прикордонним і внутрішнім. Взвод (відділення, танк) може застосовуватися: у ході міжнародного збройного конфлікту в складі роти (взводу), а також надаватися підрозділу армії союзної держави, підтримувати його чи взаємодіяти з ним; у ході прикордонного збройного конфлікту в складі роти (взводу), а також виділятися для посилення прикордонних застав, знаходитися в резерві (у складі військової маневреної групи), а також залучати-

ся до забезпечення (участі) у спеціальній операції прикордонних військ з пошуку і затримки (знищення) порушників кордону, диверсійних або розвідувальних груп противника, іррегулярних збройних формувань, сприяти підрозділам прикордонних військ у проведенні режимних і обмежувальних заходів; у ході внутрішнього збройного конфлікту в складі роти (взводу), а також виділятися для посилення прикордонних застав, збройних формувань інших міністерств і відомств чи діяти у взаємодії з ними, брати участь у проведенні заходів щодо роззброювання (вилучення зброї) у цивільного населення, допомагати правоохоронним органам у виконанні покладених на них завдань (посилення охорони суспільного порядку, контрольно-пропускних пунктів, підтримка особливого режиму в'їзду виїзду в (з) район (у) збройного конфлікту й інших)

У ході збройного конфлікту взвод (відділення, танк) крім вирішення звичайних завдань може залучатися до: блокування району ділянки місцевості, населеного пункту й ізоляції противника в ньому; забезпечення проведення пошуку противника підрозділами внутрішніх (прикордонних) військ, а також пошуку противника самостійно в блокованому і неконтрольованому районі; роззброювання противника, а якщо він чинитиме опір і до його знищення; деблокування оточених підрозділів і об'єктів; охорони й оборони важливих об'єктів й районів розташування військ; охорони комунікацій, проводки і супроводу колон; організації і проведення засідок; несення служби на сторожових заставах (контрольно-пропускних пунктах); протидії диверсійним, рейдовим, засадним діям противника.

10.2. Ведення дій у ході збройних конфліктів

При посиленні підрозділів прикордонних військ взвод (відділення, танк) діє як і в звичайних умовах, а при одержанні наказу на відхід він здійснюється разом із підрозділами прикордонних військ.

За відсутності суцільного фронту та при вирішенні спеціальних завдань по боротьбі з диверсійно-розвідувальними групами противника, іррегулярними збройними формування-

ми, а також підрозділами, які опинилися (залишилися) у тилу наших військ, із метою обмеження маневру противника і відхилення його від бою може застосовуватися блокування займаного ним району (ділянки) місцевості, наступне його прочісування, виявлення противника, його оточення, примус до здачі зброї, а при вчиненні опору – знищення. При встановленому місці перебування противника може проводитися відразу його оточення в блокованому (неблокованому) районі з наступним примусом до здачі (знищенням).

Блокування полягає в занятті вигідних рубежів місцевості, надійному перекритті доріг і шляхів можливого виходу (просочування) противника, його ізоляції (позбавленні доступу до джерел постачання, забороні припливу поповнення, постачання боєприпасів і зброї) з метою наступного його роззброювання (полону) чи знищення.

Оточення полягає в ущільненні кільця блокування до установаження вогневого контакту з противником із метою зменшення проміжків між підрозділами, скорочення фронту блокування (створення суцільного фронту) і недопущення прориву (просочування) противника.

У прикордонному (внутрішньому) збройному конфлікті загальновійськовій підрозділи, як правило, беруть участь у блокуванні району (ділянки) місцевості, об'єкта, а підрозділи міністерства внутрішніх справ (прикордонних військ) проводять пошук противника в блокованому районі. У ході міжнародного збройного конфлікту (війни) механізовані підрозділи можуть залучатися до пошуку противника разом з підрозділами Міністерства внутрішніх справ (прикордонних військ) чи проводити його самостійно.

При блокуванні взвод може призначатися в заслін, засідку і знаходитися в резерві.

З а с л і н – це підрозділ, що виставляється для прикриття напрямку, на якому передбачається поява противника чи виявлено його просування.

Взводу (відділенню), призначеному в заслін, на рубежі блокування вказується позиція, на якій у залежності від часу проведення пошуку і передбачуваного складу противника він

переходить до оборони чи виставляє спостережні пости, дозори, секретні. Проміжки прикриваються вогнем, загородженнями, виставленням охорони. Довжина позиції може бути: на закритій місцевості для відділення – до 250 м, взводу – до 750 м; на відкритій місцевості для відділення – до 500 м; взводу – до 1500 м.

Рубіж блокування може займатися з ходу чи з висуванням із вихідного району на відстань до 2 км як на техніці, так і в пішому порядку. Підрозділи висуваються і займають рубіж блокування потай, із дотриманням мір маскування. На позиціях можуть відриватися одиночні й парні окопи, на ділянках, що не переглядаються, установлюються сигнальні міни. Бойова техніка зосереджується в зазначеному районі в готовності висування до своїх підрозділів, підтримці їх вогнем чи залишається у вихідному (базовому) районі (центрі). З метою досягнення раптовості висування може здійснюватися на бойовій техніці безпосередньо на рубіж. На важкодоступній ділянці підрозділи можуть висаджуватися вертольотами.

При виявленні противника заслін вживає заходів щодо його захоплення, при вчиненні опору – вступає в бій. Підозрілі особи затримуються. При прориві (обході) заслону він, як правило, залишається на займаному рубежі до завершення проведення пошуку. Про напрямок прориву і відходу противника та його склад повідомляється старшому командирі (начальнику). Переслідування організовується старшим начальником із можливим залученням частини сил і засобів заслону.

Пошук противника починається, як правило, після завершення блокування і може здійснюватися: в одному напрямку; у напрямках, що сходяться до центру; з центру по розбіжних напрямках, а також поділом блокованого району на ділянки і послідовне прочісування місцевості. При проведенні пошуку противника підрозділи повинні змусити його вийти на заслони (засідки), відкриті ділянки місцевості чи зайняти невигідні позиції.

Взводу (відділенню) для проведення пошуку противника призначаються: вихідний і кінцевий рубежі (рубіж зустрічі), місце зосередження бойової техніки, напрямок (азимут, смуга) пошуку, зрівняльні рубежі.

На зрівняльних рубежах уточнюються взаємне положення підрозділів (груп) і їх завдання, взаємодія, при необхідності напрямок подальшого руху, вирівнюється бойовий порядок.

Зрівняльні рубежі призначаються по добре видимих орієнтирах на рівнинній і середнє пересіченій місцевості через 3–4 км; на лісисто-болотистій місцевості через 2 км; у гірській місцевості через 1,5 км або через 1,5–2 год пошуку.

Темп проведення пошуку противника повинен забезпечувати ретельний огляд місцевості, будинків та інших об'єктів, прикриття підрозділів вогнем і може складати: на відкритій місцевості 2–4 км/год; на середнє пересіченій 1–2 км/год; у горно-лісистій 0,3–0,5 км/год. Уночі темп пошуку може бути нижчий. При проведенні пошуку противника в підземних комунікаціях у горах темп пошуку знижується в два–три рази.

Бойовий порядок при проведенні пошуку противника на закритій місцевості шикуються в бойову лінію. Інтервал між військовослужбовцями в цепу на відкритій місцевості може складати 10–15 м, на закритій 5–7 м. Дії бойовими групами (відділеннями) застосовуються, як правило, при подоланні відкритих ділянок місцевості, в очікуванні вогню противника і при зближенні з ним, при цьому просування здійснюється перекатом з рубежу на рубіж із взаємним прикриттям.

При проведенні пошуку противника по об'єктах (при огляді об'єктів) бойовий порядок взводу може включати групу огляду, групу прикриття і резерв. Для прикриття дій взводу може створюватися вогнева група. Група прикриття блокує об'єкт і готова підтримати вогнем групу огляду. Вогнева група займає вигідний рубіж. Група огляду, здійснюючи взаємне прикриття, послідовно проводить огляд об'єкта.

При вчиненні противником опору малими силами взвод (відділення) знищує його самостійно. При виявленні переважаючого чи рівного по силі противника підрозділ, по можливості, оточує його, сковує боєм, у наступному разом з підрозділами резерву знищує. При відхиленні противника від бою організовується його переслідування і вивід на підрозділи, що займають рубіж блокування.

Взвод (відділення), виділений у резерв, займає район чи просувається в передбойовому порядку за підрозділами, які проводять пошук противника, у готовності до блокування шляхів відходу противника, переслідування його при відході чи введення в бій.

При проведенні пошуку противника в неблокованому районі взвод висувається в зазначеному напрямку руху, виславши вперед дозор (відділення), веде за ним спостереження в готовності підтримати вогнем. Із виходом дозору (передового відділення) на зазначений рубіж він виготовляється до бою, взвод висувається до нього (виходить уперед на дистанцію, що прикривається вогнем). Дозору (іншому відділенню) вказується (уточнюється) наступний рубіж і рух відновлюється. Віддалення дозору (відділення) повинно забезпечувати ефективну підтримку його вогнем.

Основними завданнями взводу в сторожовій заставі й при охороні об'єктів є: своєчасне виявлення і знищення розвідки противника, його диверсійно-розвідувальних груп на підступах до об'єктів, що охороняються; недопущення мінування об'єктів, які охороняються, і місцевості на підступах до нього; відбиття нападу на об'єкт, що охороняється; надання допомоги підрозділам (колонам), які потрапили в засідку (піддалися нападу).

Контрольно-пропускний пункт виставляється на межі району розташування частини (підрозділу), на основних комунікаціях при організації комендантської служби і проводці колон. Завданнями контрольно-пропускного пункту є: пропуск людей і транспорту, виявлення і затримка підозрілих осіб та осіб, які намагаються незаконно проникнути в район розташування військ (на об'єкт). Він може виставлятися як разом з органами (підрозділами) Міністерства внутрішніх справ, так і самостійно. При спільному несенні служби перевірка документів і огляд транспорту проводиться міліцією, на загальновійськовій підрозділи покладаються завдання по охороні й обороні. Склад контрольно-пропускного пункту може бути від трьох чоловік до взводу. На контрольно-пропускному пункті можуть створюватися групи: управління, перевірки документів і огляду транс-

портних засобів, прикриття, застосування спеціальних засобів і управління мінно-вибуховими загородженнями, резерв. Загальновійськові підрозділи, як правило, входять до складу групи прикриття чи складають резерв. При виставленні контрольно-пропускного пункту від загальновійськових підрозділів їм надається дозвіл по перевірці документів і огляду транспорту.

Група прикриття призначена для спостереження за громадянами, які оглядаються, і автотранспортом, підступами до контрольно-пропускного пункту, прикриття і вогневої підтримки. Резерв, призначений для відбиття нападу на контрольно-пропускний пункт, переслідування противника, який напад, і надання допомоги підрозділам (колонам), які піддалися нападу на маршрутах руху. Опорний пункт підрозділу резерву (контрольно-пропускний пункт) готується до кругової оборони. На підступах (на дорозі) влаштовується ділянка сповільнення руху транспортних засобів.

Для заборони обходу контрольно-пропускного пункту прилягаюча місцевість перекривається дозорами, секретами, рухливими патрулями.

Після прибуття до об'єкта, який охороняється, взвод займає опорний пункт, що обладнується в інженерному відношенні. Для бойової техніки і всіх вогневих засобів обладнуються основні, запасні (тимчасові) вогневі позиції. Траншеї і ходи сполучення відриваються в повний профіль, стрілецькі чарунки, позиції вогневих засобів обладнуються амбразурами (бійницями), над ними встановлюються протиосколкові козирки. На закритих від спостереження ділянках установлюються мінні поля і сигнальні міни. Гранатометники розподіляються по фронту оборони в залежності від танконебезпечних напрямків. Відділення може скласти резерв роти.

Взвод, призначений у сторожову заставу, підсилюється вогневими засобами. Для несення служби на заставі призначається добове чергування, спостерігачі, чергові вогневі засоби по одному на позиції кожного відділення і парний патруль. На прихованих підступах виставляються секрети чи сторожові засідки. Маршрути виходу на позиції обладнуються укриттями. Уночі й в умовах обмеженої видимості для несення служби за-

лучається не менше третьої частини особового складу сторожової застави.

Позиція сторожової застави (контрольно-пропускного пункту) обладнується до кругової оборони з урахуванням тривалого несення служби особовим складом: відриваються траншеї повного профілю, бліндажі, укриття для боєприпасів, продовольства і води, обладнуються місця для збереження зброї, проведення занять з бойової підготовки. Встановлюються керовані мінні поля, на прихованих підступах сигнальні міни. Уночі прохід і в'їзд на заставу закриваються. На заставі створюються запаси боєприпасів і продовольства до п'яти боєкомплектів, необхідна кількість освітлювальних і сигнальних засобів. Кордони охорони і сторожової застави позначаються вказівками з позначками порядку проходу.

При організації дій у сторожовій заставі (контрольно-пропускному пункті) командир взводу приймає рішення, виводить підрозділ на зазначений рубіж, організовує спостереження, призначає добре видимі вдень і вночі орієнтири, проводить рекогносцировку, організовує систему вогню, взаємодію, управління та інженерне обладнання позицій. Потім складає схему сторожової застави (контрольно-пропускного пункту) і формуляр мінного поля.

Організуюючи взаємодію, командир взводу уточнює і погоджує порядок несення служби на постах, дії при нападі противника (чергових засобів і всієї застави, контрольно-пропускного пункту), організацію пропуску військовослужбовців, цивільних осіб і транспорту, порядок відходу з займаної позиції, заходи щодо омані противника, порядок висування при наданні допомоги підрозділам, що потрапили в засідку (які зазнали нападу).

Особливу увагу командир взводу приділяє стосункам із місцевим населенням.

При виявленні підозрілих осіб командир застави вживає заходів щодо їх затримки, при наданні ними збройного опору чи нападу на заставу (контрольно-пропускний пункт, військові колони) негайно відкривається вогонь, а для відбиття нападу на колони висилаються чергові сили і засоби резерву.

Під час нападу на заставу (контрольно-пропускний пункт) бій ведеться до підходу підкріплення або одержання команди на відхід.

Взвод висувається в район конфлікту в складі колони роти чи похідної охорони і, як правило, діє на меншій відстані.

У ході збройного конфлікту взвод (відділення, танк) може залучатися для супроводу колон і охорони маршрутів руху.

При організації старшим начальником супроводження колон взвод може призначатися в сторожову заставу (на контрольно-пропускний пункт) на найбільше небезпечні ділянки маршруту (командні висоти, бар'єрні рубежі). Позиція сторожової застави (контрольно-пропускного пункту) обов'язково обладнується в інженерному відношенні. По проходженні колони взвод може зніматися з позиції чи залишатися для забезпечення руху наступних колон.

При супроводі колони підрозділів технічного і тилового забезпечення взвод може діяти в органах похідної охорони, а також розподілятися по колоні з розрахунку не менш одного механізованого відділення (бойової машини) на кожні десять автомобілів. Транспортні машини обладнуються додатковим захистом, на них можуть установлюватися вогневі засоби. Організовується стійкий радіозв'язок із своїм підрозділом (частиною), всередині колони, підрозділами охорони, що виставляються на маршрутах руху, комендантськими постами, диспетчерськими пунктами, а також з артилерійськими підрозділами, які забезпечують супроводження колони. Не допускається розташування бойової техніки між машинами з паливом і боєприпасами.

При підході до ділянок маршруту, де можливий напад противника з засідки, підрозділ охорони висувається вперед, проводить огляд прилеглої місцевості, займає вигідний рубіж і, прикриваючи колону з боку загрозувального напрямку, пропускає її через небезпечну ділянку, після чого займає своє місце в похідному порядку.

Доповіді про проходження рубежів, прибуття в призначений район, напад на колону й інші затримки повинні передаватися короткими умовними сигналами. На кожному броне-

об'єкті організовується кругове спостереження, особовий склад повинен бути готовий до негайного відкриття вогню.

Рух колон, як правило, здійснюється у світлий час доби. Відпочинок уночі організовується на спеціально підготовлених місцях біля диспетчерських пунктів і сторожових застав, де організовується їх охорона і оборона.

Техніка, що вийшла з ладу, буксирується до району (пункту) призначення (до найближчого контрольно-пропускного пункту, підрозділу охорони на маршруті руху).

У ході внутрішнього збройного конфлікту взвод (відділення, танк) може розташовуватися в складі батальйону (роты) в районі зосередження чи в базовому районі (центрі), а також діяти в складі охорони. При розташуванні в базовому районі (центрі) на взвод обладнується бліндаж (намет). Навет, стоянка озброєння і військової техніки може обвалуватися на висоту, що виключає поразку особового складу вогнем зі стрілецької зброї. При призначенні в охорону взвод (відділення, танк) обладнує опорний пункт (позицію) для кругової оборони.

Взвод, призначений у сторожову охорону, при наявності часу, виділених необхідних сил і засобів може підготувати опорний пункт до 400 м по фронту і 300 м у глибину з обвалуванням його периметра, влаштуванням позицій відділень і вогневих засобів як на насипу, так і на підступах до опорного пункту, обладнанням у центрі опорного пункту бліндажа з трьома-чотирма виходами, відриванням ходів сполучення, що забезпечують швидкий і схований вихід підрозділів на позиції й їх маневр на загрозовий напрямок, при цьому вогневі позиції бойових машин обладнуються, як правило, по периметру насипу.

Розгортання взводу в передбойовий і бойовий (відділення – у бойовий) порядки і перешикування

1. Передбойовий порядок механізованого, гранатометного, протитанкового взводів, що діють у пішому порядку без БМП (БТР), шикується в лінію відділень (рис. 41). Придані механізованому взводу засоби посилення прямують за напрямним відділенням або в указаному командиром взводу місці.

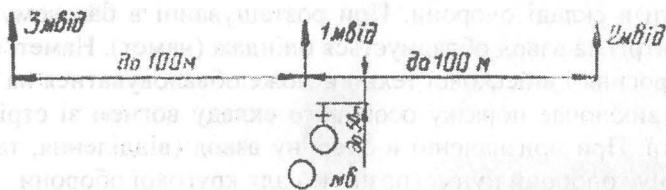

Рис. 41. Передбойовий порядок механізованого взводу, що діє в пішому порядку (варіант)

Взвод, що діє в пішому порядку без БМП (БТР), із похідного порядку в передбойовий розгортається за командою (сигналом) “Взвод, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), у лінію відділень – руш”. Перше відділення висувається в указаному напрямку. Решта відділень незалежно від порядку прямування в колонії взводу за командами своїх командирів висуваються: друге – праворуч, третє – ліворуч і, витримуючи рівняння по першому відділенню з інтервалом до 100 м між відділеннями, продовжують рух.

Залежно від обстановки і рішення командира взводу місця відділень у передбойовому порядку можуть змінюватися. У цьому випадку місця відділень у передбойовому порядку командир взводу визначає командою “Взвод, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), напрямне таке-то відділення, таке-то відділення – праворуч, таке-то відділення – ліворуч –

руш”. Відділення за командами своїх командирів висуваються на свої місця і, витримуючи рівняння по напрямному відділенню, продовжують рух.

Із початком розгортання в передбойовий порядок команди відділень установлюють спостереження за сигналами командира взводу.

2. Взвод з колони в бойову лінію розгортається за командою (сигналом) “Взвод – у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж) – до бою” або “Взвод, за мною – до бою”. Машина командира взводу продовжує рух в указаному напрямку, друга машина рухається праворуч, третя – ліворуч і, витримуючи рівняння по машині командира взводу, з інтервалом до 100 м між машинами продовжують рух (рис. 42). При великій кількості бойових машин у взводі вони висуваються на місця, вказані командиром взводу.

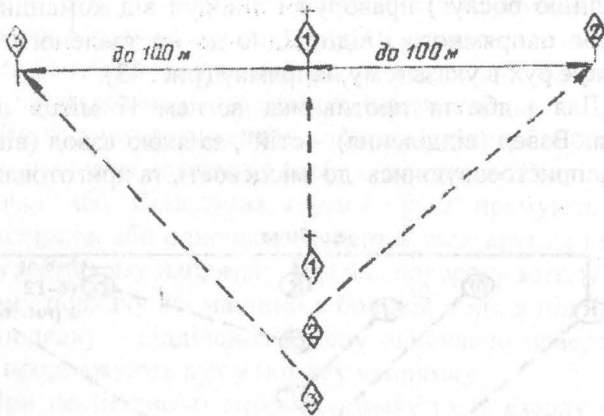

Рис. 42. Розгортання танкового взводу в бойову лінію (варіант)

3. Взвод, що діє в пішому порядку без БМП (БТР), із передбойового порядку або з колони, обминувши передбойовий порядок, розгортається в цеп за командою “Взвод, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), напрямне таке-то відділення

до бою” або “Взвод, за мною – до бою”.

Під час розгортання в бойовий порядок із передбойового кожне відділення за командою свого командира розгортається в цеп і, витримуючи рівняння по напрямному відділенню, продовжує рух в указаному напрямку з максимальною швидкістю (прискореним кроком або бігом), що забезпечує ефективне ведення вогню зі своєї зброї.

Під час розгортання в бойовий порядок з колони, обминувши передбойовий порядок, відділення бігом (напрямно відділення – кроком) в установленому порядку виходять на свої місця і одночасно розгортаються в цеп, відкривають вогонь із своєї зброї і продовжують стрімкий і безупинний рух уперед.

Відділення, що діє в пішому порядку, розгортається в цеп за командою (сигналом) “Відділення, у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), напрямний – такий-то – до бою” або “Відділення, за мною – до бою”. Відділення розгортається в цеп (лінію обслуг) праворуч і ліворуч від командира відділення або напрямного і відповідно до поставленого завдання продовжує рух в указаному напрямку (рис. 43).

Для відбиття противника вогнем із місця подається команда “Взвод (відділення) – стій”, за якою взвод (відділення) залягає, пристосовуючись до місцевості, та пригтовляється до

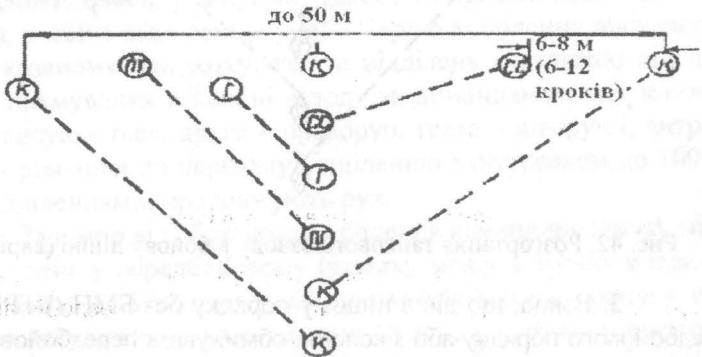

Рис.43. Розгортання відділення із колони в цеп (варіант)

ведення вогню. Для відновлення руху подається команда “Взвод (відділення) – вперед” і додається, якщо потрібно, “Бігом”.

4. Зміна напрямку фронту бойової лінії взводу проводиться за командою (сигналом) “Взвод, праворуч (ліворуч, кругом), у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж) – руш”. При зміні напрямку руху праворуч, (ліворуч) машина командира взводу змінює напрямок руху на вказаний предмет, лівофлангова (правофлангова) машина з підвищеною, а правофлангова (лівофлангова) – зі зниженою швидкістю, зберігаючи інтервали, висуваються на новий напрямок і продовжують рух у бойовій лінії.

Зміна напрямку руху взводу, що діє в пішому порядку, у передбойовому або в бойовому порядку, і відділення в бойовому порядку проводиться за командою “Взвод (відділення), праворуч (ліворуч, кругом), у напрямку такого-то предмета (на такий-то рубіж), напрямне – таке-то відділення (напрямний – такий-то) – руш”. Напрямне відділення (напрямний) змінює напрямок на вказаний предмет, решта відділень (солдати) висуваються на новий напрямок і продовжують рух, витримуючи рівняння по напрямному відділенню (напрявному).

Під час повороту взводу кругом у передбойовому порядку відділення за командою своїх командирів “Відділення, за мною – руш” або “Відділення, кругом – руш” прямують за своїми командирами або одночасно повертаються кругом і продовжують рух у новому напрямку. Під час повороту взводу кругом у бойовому порядку всі машини в бойовій лінії, а під час дій у пішому порядку – відділення в цепу одночасно повертаються кругом і продовжують рух у новому напрямку.

При необхідності зміна напрямку руху взводу в бойовому або передбойовому порядку і відділення в бойовому порядку проводиться за командою (сигналом) “Увага, роби, що я”. У цьому випадку командир взводу (відділення) вказує новий напрямок руху взводу рухом своєї машини, а під час дій у пішому порядку – встановленим сигналом.

5. Взвод із бойової лінії у колону перешиковується за командою (сигналом) “Взвод, у напрямку такого-то предмета (за

мною), у колону – руш”. Машина командира взводу продовжує рух, решта машин по порядку номерів виходить на напрямок руху машини командира взводу, займає свої місця в колоні й продовжує рух, додержуючись установленної дистанції.

Взвод із цепу в лінію відділень перешиковується за командою (сигналом) “Взвод, у напрямку такого-то предмета, у лінію відділень – руш”. Кожне відділення перешиковується в колону по одному і, зберігаючи інтервали, продовжує рух в указаному напрямку.

Взвод із лінії відділень або із цепу в колону перешиковується за командою “Взвод, у напрямку такого-то предмета, у колону по одному (по три), напрямне – перше відділення – руш”. Відділення на ходу по порядку номерів займають місця в колоні взводу і продовжують рух в указаному напрямку або одночасно перешиковуються в колону по одному і займають свої місця в колоні взводу.

Відділення із цепу в колону перешиковується за командою (сигналом) “Відділення, за мною, у колону по одному – руш”. Командир відділення продовжує рух, а солдати на ходу змикаються і займають свої місця в колоні.

6. Для відбиття раптового нападу противника на колону механізованого взводу, що діє на БМП (БТР), або танкового взводу подається команда “Противник з фронту (з тилу, справа, зліва), взвод – до бою”.

За цією командою взвод розгортається в напрямку противника в такому порядку:

– під час нападу з фронту машина командира взводу на місці, друга машина висувається праворуч, а третя – ліворуч;

– під час нападу з тилу остання машина розвертається на місці, друга машина висувається вправо від неї, а машина командира – вліво;

– під час нападу справа або зліва взвод повертається у відповідну сторону; друга машина – на місці, флангові машини – відповідно вправо, інша – вліво від другої машини.

Залежно від обстановки за командою особовий склад механізованого взводу може спішуватися і розгортатися в цеп.

Порядок розробки і ведення бойових документів

1. Бойові документи можуть бути текстовими, графічними або табличними, виготовлятися вручну або за допомогою технічних засобів і оформлюватися на папері, кальці, топографічних (спеціальних) картах (планах, схемах), мікродіапазонних мікроплівках, фотознімках, фонограмах, а також фіксуватися на магнітних дисках, магнітних стрічках і т. ін.

2. У роті (батальйоні) розробляються завжди графічні бойові документи на топографічних картах, папері або кальці. Отримані та віддані бойові накази і розпорядження записуються, як правило, у робочих зошитах або на зворотному боці топографічних карт.

3. Під час розробки та ведення бойових документів необхідно дотримуватися таких правил: кожен бойовий документ повинен мати службовий заголовок та підпис з позначенням посади, військового звання та прізвища особи, що підписала документ; у заголовку письмового бойового документа крім найменування вказується і порядковий номер документа, місце пункту управління, час і дата його створення (підпису), масштаб і рік видання карти; населені пункти і місцеві предмети, рубежі, райони зосередження (розташування) або дії своїх підрозділів вказуються, починаючи з правого флангу, а противника – з його лівого флангу: рубежі вказують двома, райони (опорні пункти) – трьома пунктами: назви населених пунктів, річок та інших місцевих предметів – у називному відмінку; розмежувальні лінії вказуються не менш ніж трьома пунктами, один з яких має бути на передньому краї: в обороні й у наступі – й у тилу в сторону противника, при відході – від противника в напрямку відходу. Лінії вказуються спочатку справа, потім зліва; в обороні – на граничну досяжність своїх вогневих засобів, у наступі – на глибину бойового завдання; розмежувальні лінії у тил – на глибину бойового порядку; напрямок наступу вказується кількома пунктами на всю глибину бойового завдання; маршрут руху вказується назвами місцевих предметів або

населених пунктів: перший – на вихідному рубежі (пункті), потім найважливіші, через які проходить маршрут, і останній – у районі зосередження або на рубежі переходу в атаку; дані обстановки наносять на карту встановленими умовними знаками, тонкими лініями, не забиваючи топографічну основу карти і написи на ній; завдання і положення підрозділів, а також озброєння і техніка наносяться, як правило, знаками загального позначення; за відсутності необхідних знаків допускається використання додаткових знаків із поясненням на карті (схемі); положення своїх військ, їх завдання і дії позначаються червоним кольором; ракетних військ, артилерії, військ ППО і спеціальних військ – чорним; положення і дії військ противника позначаються синім кольором; нумерація, найменування частин (підрозділів) і пояснювальні написи своїх військ наносяться чорним кольором, противника – синім; скорочення організаційно-штатних формувань підрозділів і частин – тільки строчними (малими) літерами; при однокольоровому виконанні графічних документів усі умовні позначки і написи наносяться чорним кольором, знаки умовних позначень противника – подвійною лінією; умовні знаки військ, озброєння і техніки наносяться на карту (схему) відповідно до дійсного положення їх на місцевості й розташовуються в напрямку дій або ведення вогню; всередині або поряд із умовними знаками за необхідності вказуються кількість і тип озброєння і техніки; для позначення військ противника використовуються ті ж умовні знаки, що для своїх військ, з необхідними написами; джерела отримання інформації про противника позначаються чорним кольором, при цьому найменування джерел пишуться початковими літерами, наприклад: спостереження – С, свідчення полонених – СП, документи противника – ДП, військова розвідка – ВР, повітряна розвідка – ПР, артилерійська розвідка – АР, інженерна розвідка – ІР, хімічна розвідка – ХР; час і дата отримання інформації про противника підписуються під позначенням джерела або в рядок; інформація, яка потребує перевірки, позначається знаком питання; другорядні дані, а також дані, які неможливо відобразити умовними позначками, записуються на

полях карти, у пояснювальній записці (легенді) або в робочому зошиті; розміщення і дії військ наносяться умовними знаками суцільною лінією, а передбачувані або намічувані дії, дороги, аеродроми та інші споруди, які будуються, – штриховою лінією (пунктиром); запасні райони розміщення військ і запасні позиції позначаються штриховою лінією (пунктиром) з літерою “з” всередині або поряд з нею; хибні райони, рубежі, споруди і об’єкти позначаються зеленим кольором і доповнюються надписом “хиб” всередині або поряд з ним; при нанесенні на карту (схему положення підрозділів до різного часу умовні знаки доповнюються штрихами, пунктирними лініями, крапками, іншими позначками або підтушовуються різними кольорами; час, до якого відносять інше положення військ, вказується під найменуванням підрозділу або в рядок; усі надписи розміщуються паралельно нижньому (верхньому) зрізу карти (схеми), літери і цифри пишуть без зв’язок, співвідносячи їх розмір з масштабом карти і військовою інстанцією; написи можуть бути зроблені на вільному місці карти (схеми) із стрілкою до умовного знака; графічний документ, виконаний на прозорій основі карти, повинен мати не менше трьох пунктів (для подальшого суміщення), розташованих, як правило, по кутах внутрішньої рамки аркуша карти або в перетині координатної сітки, масштаб, номенклатуру та рік видання карти, а документ, виконаний у довільному масштабі та який не має координатної сітки, – стрілку для визначення напрямку північ-південь.

Використані скорочення

Загальновійськові частини і підрозділи

Механізована бригада, батальйон, рота, взвод, відділення	мбр, мб, мр, мв, мвід
Танковий батальйон, рота, взвод	тб, тр, тв

Частини і підрозділи артилерії та протиповітряної оборони

Артилерійський дивізіон, батарея	адн, абатр
Протитанковий взвод, відділення	птів, птівд
Мінометна батарея, взвод	мінбатр, мінв
Зенітний дивізіон, батарея, взвод, відділення	здвон, збатр, зв, звід

Пункти управління

Командний пункт	КП
Тиловий пункт управління	ТПУ
Командно-спостережний пункт	КСП
Спостережний пункт (пост)	СП

Термінологія загального призначення

Автомат Калашникова	АК
БМП	БМП
Бойова розвідувальна машина	БРМ
Бойовий розвідувальний (розвідувальний) дозор	БРД (РД)
Бокова (головна, тильна) похідна застава	БПЗ (ГПЗ, ТПЗ)
Бронетранспортер	БТР

Високоточна зброя	ВТЗ
Вогнева засада	Взас
Головний дозор	ГД
Диверсійно-розвідувальна група (формування)	ДРГ (ДРФ)
Дозорне відділення	Двід
Захист від зброї масового ураження	ЗЗМУ
Зброя масового ураження	ЗМУ
Збройні Сили України	ЗСУ
Зенітна керована ракета	ЗКР
Зенітний ракетний комплекс	ЗРК
Зосереджений вогонь	ЗВ
Командно-штабна машина	КШМ
Контрольно-перепускний пункт	КПП
Кулемет Калашникова	КК
Орієнтир	ор.
Пістолет Макарова	ПМ
Протидиверсійна боротьба	ПДБ
Противітряна (протитанкова) оборона	ППО (ПТО)
Протитанкова керована ракета (ракетний комплекс)	ПТКР (ПТРК)
Ручний кулемет Калашникова	РКК

Список використаної літератури

Тактика / под ред. В.Г. Резниченко. – М.: Воениздат, 1988. – 496 с.

Тактическая подготовка: Учеб.-метод. пособие. – М.: Воениздат, 1989 – 176 с.

Мотострелковая (танковая) рота в бою / Под ред. А.С. Носкова. – М.: Воениздат, 1988. – 287 с.

Мотострелковый (танковый) батальон в бою / Под ред. Д.А. Драгунского. – М.: Воениздат, 1986. – 304 с.

Тактика рота (батальон) / Под ред. А.С. Торг, В.Г. Головань. – МОУ. – 1997. – 471 с.

Тактика мотострелкового (танкового) взвода. – М.: Воениздат. – 1985. – 415 с.

Методика тактической подготовки солдата, отделения и мотострелкового взвода. – М.: Воениздат, 1977. – 143 с.

Методика тактической подготовки мотострелковой роты и батальона. – М.: Воениздат, 1976. – 174 с.

Вооруженные силы основных капиталистических государств. – М.: Воениздат, 1988. – 320 с.

З М І С Т

Передмова.....	3
Розділ 1. Основи загальновійськового бою.....	4
1.1. Тактика-теорія і практика бою.....	4
1.2. Сутність сучасного загальновійськового бою... ..	6
1.3. Сили й засоби сучасного загальновійськового бою.....	7
1.4. Характерні риси сучасного загальновійськового бою.....	8
1.5. Основні принципи сучасного загальновійськового бою.....	12
1.6. Обов'язки особового складу.....	17
1.7. Бойова техніка, озброєння взводу, роти.....	19
1.8. Управління підрозділами в бою.....	24
Розділ 2. Організація, склад і озброєння підрозділів сухопутних військ іноземних армій.....	31
2.1. Організація, склад і озброєння підрозділів США.....	31
2.2. Організація, склад і озброєння підрозділів сухопутних військ армії ФРН.....	33
Розділ 3. Оборона.....	34
3.1. Загальні положення.....	34
3.2. Основи наступу іноземних підрозділів. Наступ підрозділів США.....	39
3.3. Дії солдата в обороні. Вибір місця для стрільби і самоокопування.....	45
3.4. Відділення в обороні.....	51
3.5. Взвод в обороні.....	58
3.6. Рота в обороні.....	78
Розділ 4. Наступ.....	96
4.1. Загальні положення.....	96
4.2. Оборони іноземних підрозділів. Оборона підрозділів армії США.....	106
4.3. Дії солдата в наступі.....	110
4.4. Відділення в наступі.....	120
4.5. Взвод у наступі.....	126

4.6.	Рота в наступі	139
Розділ 5.	Марш і похідна охорона	150
5.1.	Загальні положення	150
5.2.	Відділення в похідній охороні	154
5.3.	Взвод у похідній охороні	155
5.4.	Дії взводу в похідній охороні на марші	157
Розділ 6.	Розміщення на місці і сторожова охорона	160
6.1.	Загальні положення	160
6.2.	Розташування взводу на місцевості	165
Розділ 7.	Забезпечення бойових дій	168
7.1.	Бойове забезпечення	168
7.2.	Розвідка	169
7.3.	Технічне і тилове забезпечення	173
Розділ 8.	Підготовка та дії підрозділів під час виконання завдань у складі миротворчих сил ООН	176
8.1.	Загальні положення	176
Розділ 9.	Протидиверсійна боротьба	186
9.1.	Тактика дій диверсійно-розвідувальних формувань	186
Розділ 10.	Дії у ході збройних конфліктів	192
10.1.	Загальні положення	192
10.2.	Ведення дій у ході збройних конфліктів	193
Додатки	1. Розгортання взводу в передбойовий і бойовий (відділення - у бойовий) порядки і перешикування	202
	2. Порядок розробки і ведення бойових документів	207
	3. Використані скорочення	210

Навчальне видання

Попов Олександр Митрофанович
Моргунов Олександр Модестович
Поляков Станіслав Юрійович

ТАКТИЧНА ПІДГОТОВКА

Навчальний посібник

Відповідальний за випуск *С.Ю. Поляков*

Редактор *В.В. Арнаутова*

Коректор *Л.В. Русанова*

Комп'ютерна верстка: *Г.В. Старжинська*

План 2003, поз. 104

Підп. до друку 20.01.2005. Формат 84x108 ¹/₃₂. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Умовн. друк. арк. 8,25. Облік.-вид. арк. 9,08. Вид. № 28.
Тираж **300** прим. Зам. № 2063. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національної юридичної академії України
вул. Пушкінська, 77, м. Харків 61024, Україна.

Друкарня
Національної юридичної академії України
вул. Пушкінська, 77, м. Харків 61024, Україна.